

53882

Mag. St. Dr.

P

53882

I

VIII / m. 28.

Luca Opaleniski
Marsali Curie Regni Poloniae
de Officiis libris suis

In quibus
Sapientia Christiana, de
moralis Philosophiae princi-
paliis, immo et Theologia
plerumque et praecipua, nova
hactenus ratione atque Methodo
accurate explicantur.

Regiomonti et Amstelredami
1703.

XI. 6. 35.

20. 4. 18

... in Salem ... filor
1879. A. 890.

LVCAS DE BNIN OPA-
LENSKI SVPREMVVS REGNI
POLONIAE MARSCHALCVS &c.

LVCÆ OPALENSKII,
Marſalci Curia Regni Poloniae.

SEU
(Anagrammatico)

PAULI NÆOCELI
DE
OFFICIIS
LIBRI TRES.

In quibus

Sapientia Christiana, id est, Moralis Philosophia,
Jurisprudentia, immo & Theologia plerumque
& præcipua, nova hæcenus ratione, atque
Methodo accurate explicantur.

REGIONONTI ET AMSTELODAMI.

Sumptibus MARTINI HALLERVORDII
BIBLIOPOLÆ.

Anno 1703.

53882
J

3
ANDREAS MAXIMILIANVS FREDRO,
CASTELLANVS LEOPOLIENSIS,

LECTORI SALUTEM.

DEUS, famaue Authoris voluit, ut hic liber, Authore ab ipso, pignus in amicitiae, mihi ferretur: praesentis fors divinitus, tatum sibi instare brevi, eoque nullibi fidelius posse scriptum deponi, quam apud me, qui rectorum ingeniorum amator; etiam sum non invidus, sed immo, cuiusque pro merito, laudis propagator. Librum postquam attigi, fateor, veniam tanti viri, & nostrae amicitiae, illico me severius expostulasse. Quorsum? *Pauli Neoceli* nomina, quorsum? tam parce in publicum prosterent, magnae rei exemplaria: *Opalenskiorum* illustre meritis, & inter praecipuos dignitate, in Polonia nomen: scripti dein ipsius praestantia, manus oculosque Lectorum, sponte in se raptaret. Sed ille; viginti non amplius exemplaria, (respondit) Cracoviano sub prelo excusa: pluribus sub

apertiori nomine, correctius excudendis, publicæ eruditorum experiendæ censuræ præmissa. Sibi, viro politico, ministro Regni, liberorumque curâ distracto, extra Clericalis togæ statum, theologica scriberet, si quâ parte, iudicio doctiorum non responderetur, excusatum quoquo modo haberi, si editione posteriori, corrigeret quædam, adderet, minueretve. Hæc ille coram, civilitatis ut solitus, nec præsumptæ prudentiæ officio, respondit. Ut ut sit: Quoniam prope mors intentum abrupt: Pii manibus Authoris, Catholico voto, *Beata & Æterna*, Lectori bono, scriptum versanti, virtutum (quæ innuit) similia, factò implenda, id est, rem ipsam virtutis, non inania nominum, precor. Interim Lector vale; & pro alienis, quæ imprimenda porrigo, mihi non succensere. Cur etiam facias, non habes.

*Andreas Maximilianus Fredro,
Castell. Leopoli.*

LUCÆ

LUCÆ OPALENSKII
PRÆFATIO OPERIS,

Ejusdemque Dedicatio

L E C T O R I.

Clli enim potius, quàm Tibi Lector Opus meum dedicem? Tibi illud scripsi: laborisque & opera non aliud mihi pretium, quàm tuum commodum assignavi: ut legas, scribatur inquam, ista, capias, probes, & utare. Merito itaque ea Tibi inscribo: utinam tali curâ noscenda, qualem ego impendi: & quam vel magnitudo, vel utilitas meretur argumenti. Sapientia etenim Christiana specimen quoddam adfero: cujus cum multa sint, quæ fructum uberem habeant adferantque, tum nullus in illa utilior præstantiorque locus, quàm hic, quem tractatus meus de Officiis: ab eo namque bene satilique vivendi præcepta ducuntur. Hæc vero ut ex illè explicarem, non modo putavi necessarium, conjicere præcipua, quæ Moralis Philosophia continet ac præcipit; sed etiam nonnulla è media Theologia petenda censui. Juris quin immò principia eodem pertinere ideoque ex professo tractanda existimavi. Quia omnia deduxisse mihi visus est, ut nota ratione ac ignotà hætenus methodus, ita & raro proficillò pro magnitudine rei compendio. Dum nempe tribus exigua molis libris, totidemque libris cujusque capitibus,

Causa
cur le-
ctori o-
pus in-

Ejus ar-
gumen-
tum.

Unde
haustum

An tra-
cta di-
stincte.
tionem, tantam rerum copiam includo. Pre-
terea, quod alibi in tractatione Philosophica
requirere Cicero videtur, ut fiat distin-
ctè, graviter, & ornate, id ut probè imple-
rem, animus conatusque fuit, nescio an suc-
cessus. Distinctè inprimis studui rem apri-
rire: accuratè & apud (prout quidem sa-
pius meus erat) partiendo argumentum: &
factà definitione, ac divisione cujusque rei,
etsi ut plurimum novà, puto tamen non in-
commodà. Talis autem methodus, artis
specimen habet: & caute ac rem expli-
cat: & melius memorie imprimitur; de-
nique præclara & rara est: quia diffici-
lis, & ardua. Cum non possit fieri, nisi prius
probè cognitâ rei naturâ, & ut ita dicam
subactâ materiâ. Graviter deinde volui
in serio hoc scripto versari. Itaque nec
amantissimis studio, in longas dissertationes
me effudi: nec doctas illâ, & cau-
tologas ubertate, qua Seneca præcipue audit,
lascivire volui: nec superflua ostentationis
eruditionis ineptire. In ejusmodi enim
scriptione, paucè, sobriè & graphicè decet
remissè ac modicè bis dicere: sancire quodam-
modo & decernere: sine vano lenocinio elo-
quentia: verum, quod sat per se pulchrum
est, aperire: denique inserere quadam ani-
mis, qua cogitatione propagata, Latius sua
sponda pullulent, & fructum per se ferant.

At-

Atamen nec Ornatum penitus omittere & non
valui: Necessarium existimans verba rebum sine or-
natu
paria reddere, ne vitio sermonis, ac vili tra-
ctatione, non modo naturam sui cogniti-
onis, sed dignitatem etiam amitterent. Ita-
que huc finem, commodè ac decorè ab aliis di-
cta, Opti meo intexui, etsi non editis ple-
rumque Autoribus: ratus, nec eruditè id
esse necessarium, agnoscent enim: nec minùs
peritè proficuum, cum à ratione potius
pondus peterem, quàm auctoritate. Præ-
sertim verò profanâ à qua, velut à non ido-
neo teste, nihil veritatè Christiana accedere
posse existimo. Sacram verò ac Divinam
propterea, ac primo loco, censui advocandam.
Quamquam nec hujus anxie (ut plerique so-
lent) loca indicavi, sed quod censerem, puto
esse Christiano, ea ignorare. Jam verò
an tria hæc, quæ ex Cicero adduxi, imple-
berim præstiterimque, censibus Lector. Cen-
sebis inquam: sed haud rectè, nisi leges to-
tum, probèque cognoscas. Quod, à te, & bre-
vitas libri faciliè impetraverit: & structura
ejusdem omnino requirit. Nisi enim à capite
ad calcem decurras, partium ejus non inven-
ies nullam Symmetriam, & quomodo prima
mediis, & hæc postremis respondeant, videre
non poteris. Perieritque primum labor meus,
quoniam scio me non levem nec tenuem subisse:
deinde fructus tuus, qui haberi non poterit,

A 4

pro-

& gra-
viter.

Id judi-
cio le-
ctoris
suffici-
tur.

Sed li-
torum
& cum
cura le-
gerit.

Cur in
summo
exem-
plari
Officia
posita.
Causa
adfer-
tur.

properâ & desultoriâ lectione. Ultimum,
quod adhuc præfari ad te opportunum ex-
istimo, est: ne, dum de Officiis promisso ser-
mone, in abdita pietatis immo & Sanctita-
tis Christiana te deduci videbis, ne, inquam,
putes, Titulo libri, Tractationem hand re-
spondere: aliudque promittit, aliud præfari.
Consulto, sine jactantia: & modica in scri-
ptione Opus insigni: tali tamen, qua tra-
ctata complecteretur, ideoque requireret.
Ut enim Plato Rempublicam, Cicero Orato-
rem Stoici Sapientem, ideo in summo ex-
emplari posuere, ut excitarent conatum
quàm proximè accedendi & citra quamvis
consistentibus, laudem assignarent; ita &

A Pietate Sapi-
entiam
non pos-
se sepa-
rari.

mibi de Officiis Homini Christiani dilu-
ro, proponendum omnino fuit, quod sum-
mum consummatissimumque censem.
Præsertim cum ceratissimum sit, veram Sa-
pientiam à pietate, & sanctitate, non posse
secerni: & culmen Christianæ Philosophiæ,
religionem ac Deo-bæne esse. Veteres illi, lu-
mine fidei orbi, atque destituti, alios ha-
buere, qui Sapientiam profiterentur: nec
Deos querere: alios, qui in Deorum va-
no cultu occupati, Sapientiam non cura-
rent, ideoque dum hæc ab invicem sejun-
gunt ac separant, nec veram (ais Lactanti-
us) sapientiam, nec Religionem habuere.
Nobis Christianis par, & juncta cura utri-
usque:

Dei cul-
tum.

usque: aut minus potius, nempe Sanctitatis,
sed in qua, totum istud sapere continetur:
atq; e adeo tota Scientia, Deus est. Ille Prin-
cipium & Finis: ab hoc ducimur: ad hunc
omnia referuntur. Faceat ergo ista ex
solo Aristotele desumpta, & scorsim à doctri-
na pietatis tractata Ethicè, & nescio que
partitio virtutum, à Christiana professione,
ac perfectione sejunctarum. Prodeat vero
illa, illa, ignorata profana Philosophiæ, pa-
rum nota plerisque Christianorum, intra
penetralia ac cellas asectarum clausa, sim-
plici & humili, ideoque sæpe illudâ pietate
occultata sed alta professio: & sola vera:
quia Divina Sapientia, qua homo hic offi-
cium perfectè implere, & olim præmium
consequi, ac beatus esse possit. Feci ego quan-
tum potui, ut illam proprio cultu ostende-
rem: facili mibi promittens fora, ut multos
sublimitas ejus in admirationem rapiat, &
pulchritudo in amorem. Moveat verò et-
iam eos, quos vel nimia rerum hujus vita
cura in tantum obruit, velvana sæculi eru-
ditio ac ratio humana adeo occupavit, ut
falsidire quodammodo, & nauseare videantur Chri-
stianam omnem pietatem. Faciet Deus, ut novo hoc
velut condimento palatum eis excitet, novo igno-
ritorem auferat, ac fidei fervorem succendat, veritatem legenti-
bus multum ignorata, ideoque sperata. Et quidquid, um bo-
ipso Authore, à me scriptum est, eo incrementum sa-
cientie, cedat in bonum tuum Lector: ipse tandem,
honorem, & gloriam.

Christi-
ana itaq;
philoso-
phan-

Quod o-
go cona-
tus.

Utinam

PROLEGOMENA QUÆDAM PAUCA,

quæ scilicet fundamentum Operi substernunt.

Funda-
mentum
ponitur
opari.

A Nequam Tractationem promissam ordiari; consultum immò necessarium omnino videtur, præmittere solida quædam immotaque, de Deo, & quæ ejus notionem consequuntur, principia: quibus Opus tutò inniti, & firmiter superstrui possit. Frostra etenim Officia ducere conaret, causarum & origine, quæ Deus est, non deducit. Et si itaque in libro tertio, ubi de Pietate agitur, de illo tractatus erit, atque hinc etiam præmittenda sunt saltem illa, quæ de eo rectè dicat docerque ratio; sepelitis in prædictum locum iis, quæ à revelatione habentur.

Sic itaque lapis fundamenti, & initium sapientiæ, ut certò scias, semperque & impressè memineris *Deum esse*. Istud autem, etsi certius est omni demonstratione, & probabili-
tur. tam necessarium, ut probari non indigeat; Attamen, cum pravis quibusdam ingeniiis vel inesse, vel facile adhærere soleant nonnullæ & id est *causæ*, omnino, iis recensitis, argumenta ponenda sunt, adstruendæ Divinitatis. Quod igitur *negant* quidam, vel non, ut oportet, adfuerunt Deum; Fit primum, *ingeniis protervis & per-*
tulam.

Deum
est pro-
pter a-
theos

probabi-
tur.

Atheis-
mi.

Causæ a-
theismi
recensiten-
tur.

tulanti acrimoniam, quæ ratiocinando, ante. 1. Ingeni-
cedere principium frustra conatur: cum il-
lud nulla antecedentia habeat: si enim acrimo-
haberet, principium non esset. Dum ergo-
ex antecedentibus non colligit, cur, & quo-
modo Deus sit, ne esse quidem putat, &
fidem aspernatur, quæ potissimum Divi-
nitas agnoscenda est. Deinde, fit idem ex
pervertitate & malitia, quæ Arbitrum sui
defugit: nolletque inesse Deo occultorum
scientiam: quia sua occulta nollet prodire: &
ne timeat vindicem, negat Authorem. Tertio, 3. Fero-
ciâ quâdam ferocia, quæ detrectat à su-
prema aliqua vi domari, ac contineri Ideo-
que omnipotentis Domini osor, ac con-
tempnitur est Quarto, ex vagâ disputandi de
religione licentiâ. Tales enim, cum nul-
quam conquiescunt, desperatione veri,
Deum aut non curant, aut differuntur.
Quinod, dum bonis mala, & malis bona vi-
dent evenire; de providentiâ primum qua-
runt: mox dubitant: & demum illam, at-
que Deum unâ, tollunt. Postremo, ille
cebris præsentis vitæ occupata mens, ina-
nibus curis negotiisque mersa, se primum
fugit: tum verò Deum, qui nequit esse
pabulum, turbat, multiplicis, & inquietæ
mentis. His fere de causis, cum multi
à debita agnitione Divinitatis arceantur;
operæ pretium est, in limine hoc scripti o-

acrimo-
nia potan-
ians.

Malitia.

Fero-
cia.

Dispu-
tandi li-
centia.

Ob e-
ventus
varios,
provi-
dentiâ

negatio.

6. Pa-
stremâ
cura

mortalis
ac succen-
bra.

stendere; *Deum esse*. Id verò non illis argu-
mentiis, quæ ducuntur à priori: (hoc
enim probationis genus, ut dixi, locum
non habet, in prima & principe causâ:)
sed quæ colliguntur à posteriori, id est à
consequentiâ rei, & sinegeſturi, ex absurdo.
Deinde verò ab effectibus, quæ cau am aper-
tissime monstrant, ac testantur.

Existere itaque summam aliquam Divi-
namque naturam; & ratio, & generis hu-
mani consensus, & denique ordo mundi,
feu creaturæ testimonium evincit. Ratio
itaque impudens facillimè colligit, *nun-
dam hunc non esse ab æterno*. Ca. 3. quia
constat partibus, & ex illis compositus est.
Quis autem eum composuit? Non seipse:
nam conjunctionem partium antequam
haberet, non habuit: ideoque dare sibi, quod
non habuit, non potuit: necessariò itaque
ab alio, eam sortitus est. Si autem ab alio;
deveniendum erit ad *principium*, quod
non habeat aliud principium: quod est per
se Deus, necessariò ab æterno existens: qui
nisi esset, nihil esset. Quæ enim ab aliis
sunt, aliquando non erant: *dum non erant,*
efficere ut essent non poterant Nunquam ita-
que *existissent*, nisi quidpiam per se esset,
quod illa efficere potuisset. Nisi itaque Deus
esset, nihil eorum, quæ sunt, esset. Atqui se-
cundò quisque sentit, agnoscitque, necessariò
ita

Ratio
1:19.5
1:20
etc.

itaque fatebitur, & Deum esse. Quod ipsum non ratiocinando, sed sponte naturā, & quādam anticipatione, quam *Et con-*
sci, *u. p.* *sc-*
ant agnovit semper, omne genus huma- *neris bu-*
manis,
 num. Tam firma autem, tam constans, tam communis omnibus, notio Divinitatis, vel indita a Deo mentibus nostris sit, oportet: vel à primo Parente posteritati per manus tradita. Utroque autem modo, ratiōis per te loquitur argumentum. Nihil autem minus, & illud, quod ducitur à rebus creatis. Habet enim Deus testimoniū, (inquit Testullianus) totum hoc quo sumus, & in quo sumus. Nam ex tanto tamque consummate artis opere, quale Mundus est, utique Summus & Omnipotens Opifex; ex productione rerum in pondere, numero, & mensurā, Architecti mens immensa; ex Elementorum mira temperie, & in pugna quavis, conservatione, vis suprema, omnia continens; ex moruum cœlestium cerrā, ac statā vicissitudine, *motor ipse immotus;* ex elegantia, pulchritudine, convenientia, ac demum bonitate rerum, unum simplex, ac solum Bonum, in quo fons omnis communicatæ bonitatis; ex humani denique tam corporis quam animi admirandis, id est, ex compendio ac epitome in versi, Author *Obiecto de natura salvatur*
 omnium Deus, spectatur manifestè.

Erde-
 3311 3312 12-
 3313 3314 12-
 3315 3316 12-
 3317 3318 12-
 3319 3320 12-

Objetio
de natura
solventis.

A 2

Atqui

At si dicunt quidam, hac non à Deo esse, sed à natura provenisse: Peto verò quid naturā? si sensu & rationis experte; qui fieri poterit, ut quod non sentiat, nec intelligat, causa sit sentientium & ratione prae-dictorum? Utique necesse est, ut causa efficiens, quem producit, aut praestantior sit, aut saltem eum vi & virtute intra se contineat: Quomodo autem res non sentiens continebit vim sentientis naturae; quomodo id, quod rationis experte, producat effectum se tanto intervallo posteriorē? Quod si naturam dicunt intelligentem, omnium effectricem, hoc quod naturam vocant, Deus est.

Deus cre- Est ergo, est Deus. & ut ex diis patet, *ator res* conditor est unius, & ex nihilo. Nam *ex nihilo,* si ei coeternam, increatamque, insuam materiam, illa quoque Deus alter esset, quia à se esset. Quomodo autem a se, quod non possit agere, sed pati tantum, & recipere: & quomodo Deus sine sensu? & Deus corpus, & corpus sine forma? Verbo itaque ac iussu, fecisse omnia dicendum est.

Idemque Consequitur vero eorum, ut Resor sit ac *causam* Conservatrix eorum, & produxit. Sive enim *conser-* voluntatem, & spectet; amabit dum bene fecit. & videt, quod essent cuncta, quae creavit, valde bonae: necesse est ergo, ut bonus bonus bene velit. Sive tenet, &

totum

scivit condere: oportet ut noverit conser-vare. Sive denique potentiam; si ex nihilo potest provenire, quid o magis, ne in nihilo remaneat recipere? Unde patet, non omnem, quod non omnino evidenter, ad se si nihil omnino necesse, non ab eodem de-pendere, tum hanc ex altera.

Existere verò, ac conservari id, quod ex et pro-tor diversis, ac inter se pugnantibus parti-videntia bus est constitutum, non potest: nisi certo *cuncta* modo, ac ordine, à suprema aliqua vi, ac *et* potestate, praescripto praefinitoque. Talis autem potestas non est, nisi platur, & Factoris, in opus suum, id est Dei. Hinc prodibit Divina providentia: quae sine ulla anxia cura curat res, & omnes, & singulas: earumque naturam & noscit, & disponit ac finem a se praefinitum.

Neque obstat, quod Epicureus apud *Sine sol-* Ciceronem dicit, hoc modo fore inq- *licitudi-* tum, plenumque negotio Deum. Non e- *ne & in-* nim potest esse ulla inquietas cura illi, apud *bero.* quem par voluntati potestas est: & qui ut aliquid praestet, non indiget, nisi seipso: id est voluntate sua. Sollicitudo, & labor eorum est, qui volunt perducere in pote-statem suam, rem sibi non obsequentem. In cuius verò potestate cuncta sunt posita, in sollicitudinis experte erit: dum ea, quae sine labore produxit, sine labore guber-nabit,

rem exprimat; & quæ ut Seneca dicit appellatæ vim potius habeat, quam faciem) Quæ tria singulis capitibus explicare, ac completi conabor.

CAPUT I.

De abstinencia, prima Parte Probitatis.

Impeccabilis explicatur,

Primam Probitatis partem *impeccabilem* seu *impeccantiam* feci. Homo etenim, à Deo factus naturâ bonus, voluntate autem præpositus pravis, & corruptus est culpæ originis. Id est, per prævaricationem primi Parentis, quæ eum in facie: & loco debet, ad Unum, Verum, Bonum amoris; in idis concupiscentiam multiplicis, saluti, idque non boni. Hoc fonte derivata libes fluxit ad posterios: idque triplici, prout patitur Discipulus Domini, vivo. Nempe Concupiscentiâ carnis, Concupiscentiâ oculorum & Superbia, quibus omnem peccandi materiam ostendam contineri. Per subsidia igitur, quæ Deus homo factus, sufficientiæ reparandæ naturæ præstitit, opus est eradicare ex animo mala, firmumque facere propositum, non peccandi. Nempe post solennia illa Sacramentorum, (de quibus suo loco,) consuetudo formanda est: tanquam D. x. & custos vitæ innocentis. Est enim illa: Internum & integrum iudicium, respectu malum, id est peccatum. Sentiens cum ab-

Quæ est in corrupta triplici peccati sentia,

Per non peccandi propositum.

Per Sacramenta, & conscientiam.

horrentia: admissum cum angore: in bono autem, cum gaudio conquiescens: idque totum cum Deo, & propter Deum. Merito hæc extrema addidi; nam si rationis tantum, non vero religionis dictamine oritur, nihil est. Fit tentum inanis vel ostentata Probitas, id est, fucus. Firmamentum igitur illius unicuique erit, *timor Domini*. Porro ut evellantur vitia, d'gnosenda sunt De singulis itaque partitione proposita dicam.

PARS CAPITIS PRIMA.

Explicatur primus peccatorum, Concupiscentia Carnis.

Concupiscentia Carnis est, *Abusus eorum quæ corpori propria* Fitque tripliciter. Nempe molli ac delicatâ, Gula deinde, ac demum Libidine. Qui his dedit, ille corpus voluptati, anima oneri est. Molliam voco, non nisi delicatam curam corporis, quæ desidem & enervem vitam reddit. Sunt enim quidam in cute curanda nimis operati, nimis culti, nimis culti, odorati, uncti, sensuum oblectamenti inhiantes: idque cum quodam delicato fastidio: quod scitè quidam præferunt: ostentantque. Taliter occupatis, non vacat vivere: non modo laboris, sed omnis actus

capit & capiv m on perant tet, sed q 13
longus ab hoc absit periculo; contraria
eliger: ac usurpabit. Nempe, prout Scho-
la Christi docet, domabit corpus, & ad fer-
vitutem ac obsequium aiam, per necessi-
tatem *domabit*, rediget. Vivamus hanc vi-
tam igitur: non tanquam propter corpus, sed
tanquam non possimus sine corpore

PARS CAPITIS ALTERA

In quo ostenditur, quid sit *Concupiscentia*
oculorum

Dehinc **A**lter peccati natus est, *Concupiscentia*
oculorum, seu desiderium, quod habet
Rerum, quae extrinsecus, in rebus
vocatur Concupiscentia oculorum. Cun-
cta enim externa, quae Avaritia appetit;
quae habent, praeter spectant tantum, &
videri? *Tripliciter* hic peccatur: nempe
dum illis *Fruimur*: Non utimur: *Alia*
mut.

Primo **Frustratio** rerum externarum, est: *nam*
ex illis oblectatio: vel animus earum specie
nimis captus, ac irretitus. Splendor enim
ille opulentiae, & commoditas, & triu-
mum quoddam in rebus humanis pecu-
niae omnipotentis, & illi annexa maiori
felicitas, perfringit primum oculos: &
tum mirum in modum animum efficit.
Praesertim, si quis sit; qui gloriari & gau-
dere possit, *datur sibi divitias, artemque*
faciend.

fruemus: qui non, ut ganeo, aut profigitor;
ut plerique, sua haurientium; sed *eruditae*
luxu, qui in omni cultu diligens, elegantiae
ac magnificentiae *peritus sit ostentator*. Hi
inquit tales, immergent utrumque in ex-
terna: & eorum pulchro ac prudenti
(prout putant) usu inescantur. Et quia in
vita, ac comparant; Multa autem requi-
rentibus, multa petentibus, necesse est de-
fint multa; ideo necesse quoque est, ut an-
xie & avidè appetant: & ut consequantur,
saepè jus & fas, insuper habeant

Altera pars Avaritiae est, *non utentium re-* *Pars al-*
bus externis: idque nimis, in se, & in aliis, *Pa-*
da probitate. Ex his malis, sibi oblectatio
posterorum; vel in rebus, & in rebus, &
metu; vel nec causis, nec sine habendo
sempet agent, semper appetit, semper
congerunt: & congesto par peccati, ut
sunt. Nam, quod per totum hoc, & curis,
saepè turpi questu paravere; recondunt:
maluntque, omnem penuriam sustinere,
immo etiam emori, quam sacrum tange-
re depositum. Itaque pendunt poenas vitii
in se, aliis odio, sibi oneri sunt. Nec
quicquam boni faciunt, nisi dum citò
morte. Dàm sint omnium Officio-
rum detractores, & nullà erga quemquam
charitate

Tertium genus avaritiae, apud eos;
B 2 qui

Pariter quibus *externis abutuntur* nempe, *pat*
na pro- *propter* illi enim dum non tantum tractum
gaudio opulentia, quam, profusionem putant;
 nullam curam, & cautionem, erogandi
Eiusque *malis.* Sumptuosam convivia, ingentium
 veste & familia impendia, immensa largi-
 titio, quâ perdere sciunt, donare nesciunt.
 Ita, inquam, effusi in cuncta, queis pecu-
 nia prodigitur; dum sua decoquunt, alie-
 na expetunt: & egestas insueta, ideoque
 intoleranda, acris causa Avaritia est. Cui
 semper tantum deest, quantum cupit. Cupit
 autem quantum prodigit, & prodigit
 immensum. Ideoque ejusmodi *varia om-*
nium malorum fit: fraudis nempe, rapinae,
perjurii; rapinae. Quoniam immo si animi
 sint acres ac violenti, sæpè *seditionis, evul-*
sionque bellorum. Tales, inquam, solent ad
 facinorosa converti: cuncta miscere: & pri-
 vata damna, Patriæ malis reparare.

Remedi- Hæ sunt causæ: hæc mala avari animi
uni esse & Concupiscentiâ Oculorum peccantis
non am- Remedio erit, admonitio Sacri Vatis: quâ
re exterius vetat, divitiis, si affluant, cor apponere: id
 est amare, velut verè bona, cum non sint
 sed ex se, neque bonis, neque malis accen-
 senda. Unde merito, extas coram ætli-
 matio animo inferi debet. Caduca nem-
 pe sunt: mutatio & aliena potestati co-
 noxia &, ut non eripuntur morte tamen
 mox lingua. Deinde, non vana tantum
 sunt,

sunt, sed etiam noxia: Animum enim per-
 turbant: & anxie expetita, inquietant:
 dum acquiruntur, fatigant: non adepta,
 torquent: possessa, non satiant: denique
 custodita, metum, erepta, vel amissa, do-
 letem adiciunt. Quod tunc id votum
 succedat, & possideantur, tamen talis ex
 his accedet ad interna illa, & eaque soluta
 quæ pura tantum, & vero Bono, id est, Deo
 nixa, mens conferre potest: &, quæ tantò
 majora sentiuntur; quantò quisque sibi
 plura negaverit. Intra nos, nempe, esse
 oportet, quod nos beatos facit: externa
 heterogenea animo sunt: ideoque non ei
 miscantur: seu uniantur. Et quid stultius,
 quàm bonum rationalis naturæ, in irra-
 tionalibus querere? Hæc ad tollendam
 Avaritiam, quæ ex fruitione, Adde: contra
 insanam Parcitem, utendum esse opi-
 bus: nisi enim utare; infaniâ (ut apud Poë-
 tam est) *par eris illi; qui cytharæ ignarus,*
cytharæ undique coëmat: comparat: asser-
vetque. Porro usui, si necessitatem tantum
 spectes: facili parabilis: sufficiens: & sup-
 potens erit. Pro huius item, seu Abulum, Non verò
 dissuadet, quæ luxum humili gressu co-
 micitur egestas: jubens quidvis agere &
 pari agere, inquam, iniqua: & pari indi-
 gna: ita hinc orta Avaritia, aut scelerata,
 aut misera, semper vero perdita erit. Quam
 ut evites, regulam tibi constitues erogan-
 di:

A Fortuna promptè exhibeat; facit: ut animus, nullo
na saltus plausu illusio, sui oblitiscatur. extra se totus
alioquin exeat: totumque vanitas appetat & incommodet: & ab interna ista, & inani sensu, verbis, actione, ad ostentationem, pompam, typhum se componat: quod mimicè prius, & Histrionum instar, ut
tanquam tunc libi exercere solent. *Al. m.*, dum

A de libris nec ne, *Memoria* & *Intelectus*, ut loquitur
ingens *felix* & deinde studio aequi sita doctrina,
judicio & scientia, animum occupavit. & que potissimum cum vanè ostentat, longè provehit, opinione inficit, (quippe *quod*
arrogantia *struendi* & *destruendi artifex*) eloquentia, si istarum, inquam, dotum præstantiam, quispiam fortitus est, facile *arrogantiam*

Unde aut *judicium* sinit se usurpat. Arrogans verò hocce iudicium, si ad actionem se accingat; è contemptu aiorum, quibus præcellere se censet; alta concupiscit: & sæpè ambit: fiuntque *tales in Repab; imperi impatientes* & *seditionis*: si in cognitione veriponit operam; aut in *Philosophiam* labitur, aut in *hæresim*. *Philosophiam* intelligit

Aut Philosophia, quæ rationis proprietatem in virtute consistat: & nâitur: prout fuit vetus illa, *de sensu di* *discreta*, rebusque contemptis, & Dei disciplina, aut penitus obliata, ut tantum per insomnium memor: ipsa verò, adeo plena

Aur Philo inanis & infanzæ fiduciz: ut diceret, Sapientem Deo parem fieri, si verò est, quæ

scientia inflata, auctoritatem receptæ & constitutæ doctrinæ, spernit: judicio proprio eligens dogmata, eorumque censuram arroganter exercens. Ita utraque hæc, aut contemnit fidem; & irridet: aut dum ad suum captum apræ totam tam verè voluntatis etiam facultate fastus oritur.

Quod si tum enim, ab indole melliori, est moderatio affectuum & placida inmutatio, quillitas: exinde verò ad officia virtutum, velut congenita quædam propensio. Naturâ videntur boni, si ad vitia non multum proni. Et videntur sæpè magis, quam sunt: unde provenit, suavis & blanda *concordia*: & dum in se confidunt, tanquam iusti, profectus incuria: & ex omnibus istis, interitus verè Probitatis.

Sed tertium, & perniciosissimum elationis genus est: quod ab in teriori animo, & ut loquimur, *Spiritu* producit. Deus enim Spiritus est: ideoque vult adorari in Spiritu & veritate. Si itaque quispiam, subiecto corpore & fortuna, animum depuravit; id est, in Spiritum vertit; illum verò ad se invitandum, sibi quæ complacendum convertit; & à Deo hoc ipso avertit; is Deum Spiritu oppugnat: sic ei injurius, quippe donis & auxiliis ejus fultus, cum aspernatur & a se removit. Ideo quæ quod acceperit amittit & rursum lapidat. Hæc nunc est, vera proprietas istius superbæ ab hac anima

gilitate agitur, cupus non viget tantum, sed vita etiam facillimè interit. Vita, inquam, balitus tenuis: brevi tempore suapte extinguendus: quem suppressit sæpe, levi causâ morbus: quem eripere potest, quidquid tandem est: Nam ortus illi unus, exitus innumeri. Porro si illa tam instabilis, cur homo firmitate corporis superbiat, ejusque virium operâ, tam arri moliri conetur? Itaque ab hac sui parte, ne sce te: & non ad vim corporis animum apta (quod est proprium Ferocia, sed ad vim animi corpus redige: exerce: domina: & quandoque libens impende: quæ est, ut ostendam in parte, fortitudo. Illa

Auditate sunt, quæ Ferociam tollunt. Ad exuendum verò Fastum, ducit; Primò, rerum quæ extraneos, vitiis conditæ & parillis æstimatorio. Quam superbiat cum satis demonstraverim; superfluum est repetere. Certè exinde extolli, tam insanum est, quam cernere iura id tempus alienæ, se, vel comico ornatus, aut personâ superbire Ducit eodem; naturalium animi facultatum imbecillitas: quarum tenebras, hallucinationem, miseriam, quando non experimur? In memoria; ecce confusa phantasmatum multiplicitas est: in intellectu erroris opinio: in voluntate inordinatus amor quæ nisi in nobis videmus continuò; valde ignari nostri sumus. Itaque ut id agnoscamus,

icamus, & se nosse decet. Postremò, eadem sui notitia, etiam ab inferiori animo, vetat, extolli, ac superbire. Quamvis enim eximus ille est, tamen *quantus est, ab alio est: & ipse per se nihil.* Quamvis superemineat; tamen Deo comparatus, pusillus. Quamvis denique virtute, & gratia pulcher, tamen à se fudari facilis, & ni Divino suslineretur auxilio, continuò culpâ lapsus. Hæc tria probe expendentem, humiliari coram Deo necessè est. Quæ enim de alieno, minuto, & corrupto superbiat? Itaque verâ animi notitia, ad omnem modestiam flectamur. Quod non abjectionis est, sed roboris ac firmitatis. Id enim verè est sibi dominari: seque majorem effici: quod summum fortitudinis opus esse, cum de illa agam, demonstrabo.

CAPUT II.

De Regimine Commotionum: seu de partibus suis: Altera Pars PROBITATIS.

ABsolvi primum officium Probitatis. Ordior alterum: nempe Regimen Commotionum, id est, Affectuum: Perturbationum: ac Passionum. De quibus dicam quædam: paulo alter, quam vulgus Philosophantium secler. Et primum ostendam istas Commotiones esse:

& quid, & quot sint: deinde quales sint
postremo quales esse debeant. Erit ergo

PARS CAPITIS PRIMA.

An sint, quid sint, & quot sint Com-

motus?

INter Sectas veteris Philosophiæ, ut
ut notum est, fuit illa de Affectibus

Vetus cō- controversia, & contentio: in eo fere si
tentio de ta: quodd Peripatetici eos temperarent
affectu- Stoici tollerent. Illi à natura esse, ideo-
bus. que inevitabiles, & moderandos tantum;
In propo- hi ab electione, & voluntate; ideoque
sita deseri- tolli posse, ac nullos esse debere: non
batur. parvos. Denique illi censabant, impetum
ac vigorem animi, ab illis esse: necque,
si modus addit; hac bibo: hi, qui
morbos ejusdem dicebant. ideoque moran-
dos prorsus Sapienti. Et multa, ut utro-
troque argutabantur, fuerant, & sunt.

Seu ver-
borum
velita-
tione.
Et vana
ostentat-
io.
In quo utrique frustra fuerunt. Nam &
hi, qui affectus prorsus sustulerunt, &
illi, qui modum tantum, non vero, bonum
etiam eorum spectarunt; aberravere. Sed
tota hæc pugna: disceptatio, uti & illa,
quæ de Affectibus prodita hætenus sunt,
nunc primum puto patebunt evidenter, ex
hac, quam sic instituo tractatione

Apertum & evidens est, omni animi
motum, esse appetitionem eorum, quæ sibi
naturæ conveniunt. Ea appetitio, in motu
est.

inanimatis Pondus est ad locum proprium.
In viventibus vegetatio. In sensitivis In-
stinctus ad se speciemque suam conservan-
dam. In ratione prædictis voluntas: seu ef-
fectus ejus, Amor: qui unum, proprium,
naturalemque terminum habeat necesse
est: alioqui supervacaneus, contra natu-
ram naturæ esset. Hic autem terminus ejus
est, Bonum. Bonum autem est: quod
propriè & unicè ei naturæ ejus bonum
est, convenit. Amor verò, dum hic vivi-
mus, nihil est in nobis aliud, quam in-
tellectus & fervor voluntatis, ad apprehenden-
dum, ac utendum istud Bonum. Cui oppositum,
odiu seu ejusdem voluntatis, aversio à
mundo.

Porro ut illa prima, τὸν ὅλον, si obti-
neant id, quod nature eorum, convenit,
conquiescunt. Si verò impediuntur, ace-
ranturque, commoventur: & vim sibi in-
ferri, apertè resistentia ostendunt. Ita &
homo, si potiretur fruereturque bono
suo, in quiete seu gaudio esset: omnis
commotionis, nempe affectus, Pertur-
bationis, ac passionis, expers. Sed quia,
vel nondum boni plenè capax est, ideo,
Affectu movetur: vel circa bonum impe-
ditur; ideo necessariò perturbatur. Vel
denique partim imperfectè fruitor; par-
tim frustratur; ideo Passioni subest. Et hinc
patet, triplicem hanc esse Commotionem:

&c dum hic vivimus, necessariò nobis adharentem.

Nempe Affectum.
 Primum enim, non est homo plene capax boni, quamdiu hic vivit. Quippe (ut in ipso limine scripti docui,) Bonum, aut Deus est: Deo verò si i. h. plene non potest idcoquè nec affectu carere: cuius causa & rigo vera est, Amor non compos Boni: Et definire illum possis: *Motum amoris, bono suo non fruientis.* Hic motus, cum duplex sit, nempe, quo nos amor ad bonum fert; & quo odium à malo removel; *Duplex eris & affectus; Desiderium scilicet, & abhorrentia, seu Fuga.*

Perturbatio.
 Deinde, cum infirmitas naturæ, ex Spiritu ac corpore constitutæ, impedi ac impediri in consequendo facile possit; ideo perturbari eam necesse est. *Perturbationem verò definitio; Amoris ex præcedita aut dubio bono commotionem.* Ea est quadruplex. Nam si ita impediatur bonum; ut vinci tamen possit impedimentum, tunc provenit *ira*. Si bonum abfuturum videatur; oritur *Spes*. Iterum verò, si impediti boni; periculum appareat, à malo; *Metus* nascitur. Si certò malum putetur futurum, prodit *Desperatio*. Unde patet, quatuor prout dixi, perturbationum summa genera esse: duo ad bonum, totidemquè de malo. Sed perturbationes istæ, valde moderatæ sunt; unam, verum, bo-

SECUNDUM

num continuò appetenti. Est enim illud natura *ἀνθρώπου, ἡ, διατάξις*, id est: quod nec impediri, nec prohiberi, multò verò minus eripi potest, nisi ipse velit. Itaque ira, metus, desperatio, tamdiu locum vix habent, quamdiu homo, unum, verum, bonum querit. Spestantum manet: sed blanda, & interdum gaudio brevi mixta: ut Apostolus jubet esse, bonos: *spe gaudentes.* Nisi quod quandoque Deus vel permittit, vel immittit etiam, breves quidem, sed tamen acres, istas turbellas in bonos: seu in peccatam alicuius culpæ: seu denique in stimulum, ac incitamentum; ad appetendam tantò magis veram ac immotam quietem, quæ nos olim manet.

Sed tertium Commotionum genus, posueram *Passiones*: non minùs, quàm *Passionem*, duo prima, inevitabiles. Idquè ob fructum, onem, vel brevem, vel frustratam. Est enim Passio, amoris *ex bono*, aut aliquantum *possesso, aut amisso*, sensus exultans suavitate: vel concidens amaritudine. Ille est *Letitia*, hic *tristitia*.

Non erit itaque Sapiens, id est, vir bonus, in ista hoc mortali *ἀνθρώπου*, ut Stoici narrant. Quia securitas perpetui *ἡ, ἀσφάλεια*, & quieti gaudii, adhuc illi *ἀσφάλεια* deest; Malus verò, & qui stultè falsa bona consecratur, evidens & necesse est, ut

Affecti-

Unde patet si quis est in ista mortalitate, ut Stoici narrant, Quia securitas perpetui gaudii, & quieti gaudii, adhuc illi deest; Malus verò, & qui stultè falsa bona consecratur, evidens & necesse est, ut

M. 1.
M. 2.
M. 3.
M. 4.
M. 5.
M. 6.

42 *Luce Opalensku Officiorum*

Affectibus, Perturbationibus, Passio-
busque multò magis commoveatur
Quippe, & ægrè consequatur retinere po-
test, quæ extra ejus sunt potestatem. Ut
ut consequatur, habeatque; tamen
ne quidcet: nempe, non in bono. Pa-
que & avida cupiditas hiat bono, &
expleti nequit: & aversi de bono, &
quod non est malum. De ne & i. ex-
stuat: inque audaciam impetu rui-
illi facile, bonum opinabile impeditur:
& alternante spei metusque fluctu igitur
ut Amor non inuas solium, sed etiam quod po-
tetur. Essentia enim annexa
operatur: est: Amoris verò Operatio; dum
se penitus inquit: & tota in amatum tran-
sit. Ideo in alium, esse suum quodammodo
transfert. Hinc verò consequitur hæc,
quam dixi, transmutatio. Magna verò
proripit ac mira, in hæc tribus, Amoris
vis renergetica est, per quam (ut bene qui-
dam nuper dixit,) plus nobis daturum est
in eo, quod esse possumus, quam quod sumus.

PARS CAPITIS SECUNDA

In qua Amoris in proprias & in
non singulas, in Commotionem
qualiter, & fructus

Præmi-
um
vi. commo-
tio.

Habes reclusam Commotionum fon-
tem: Ex quo, etsi facile qualitas pe-
ti ac hauriri potest; tamen singulas separa-
tim producam. Sed præmissâ prius ex-
plicatâque breviter amoris energiâ: hæc
enim probè intellecta, lucem Commo-
tionibus istis confert.

Amo-

Lib. I. De probitate: Cap. 2. 43

Amoris itaque prima proprietas est; ut se perse-
queat se quodpiam, perfectiusque appetat et se ap-
Bonum enim semper potius perfectius-
quæ est, re, cuius bonum est: atqui amor,
non appetit nisi bonum: perfectius ergo
appetit. Altera Proprietas; ut amor ama-
tum rebus. Etenim uniuntur ea facile; *Unit cam*
quorum unum, & potest, & studet ap- *re amata.*
prehendere: alterum item, & potest, &
avet communicari. Tale autem est Amor
& Bonum: unde coalescant in unum, est
necessè. Tertia eaque summa Proprietas; *In ea quâ*
ut Amor non inuas solium, sed etiam quod po- *potest*
tetur. Essentia enim annexa *transmuta-*
operatur: est: Amoris verò Operatio; dum
se penitus inquit: & tota in amatum tran-
sit. Ideo in alium, esse suum quodammodo
transfert. Hinc verò consequitur hæc,
quam dixi, transmutatio. Magna verò
proripit ac mira, in hæc tribus, Amoris
vis renergetica est, per quam (ut bene qui-
dam nuper dixit,) plus nobis daturum est
in eo, quod esse possumus, quam quod sumus.
Datur enim libera optio, ut quodammodo
id sis, quod esse volueris: id fias; quod
amaveris. Hæc non re, sed verbis, pauca
de Amore.

Ad Commotiones transeo primum. *Definitur*
quæ ad Affectus: quorum primus est Do- *pr. nas*
flectio. Derivatur: boni et mali Naturalis affectus, *Defle-*
appetitus. Proprie vocatur Affectus: quia *Defle-*
afficit *rium*

afficit inimicè Voluntatem: inest Amor
ejus inseparabile accidens: & dum hic vi-
vitur, ob absentiam, nunquam se plenè
impertientis boni, perpetuum Est nem-
pe motus animi, quo ille fertur, quo-
cunque fertur. Si in verum bonum; et si
magno, placido id tamen facit cona-
tio spei: ac jucundo Appetit enim, quod
Naturæ ejus convenit quod amplexu
perficitur. Si verò fertur in malum, in
se; quidquid agat, inutili incedit, &
curâ: irritum conatum sentiet: & agno-
scet, se appetere, quod prava cupido sua-
det, reluctanti Naturæ, & invitat. Alter
Affectus oppositus Desiderio, est Fuga: id
est mali imminentis ablatio. Si vere ma-
li; facilis esse potest, parato semper auxi-
lio Dei, si invocetur. Sin illius, quod non
est malum, stulta: inanis: & frustra est.

Alter
Fuga.

Sequuntur Perturbationes. Et primum
batio pri- Ira: quæ est; Commotio animi aut r
ma Ira, ris, aut pugnantis, in ea, quæ bonum in-
pediunt. Merito & propriè Perturbatio
videtur: quippe ut plurimum in ea, quæ
& turbata. I tum motus ad inactionem
qua velut decernit; comparans boni præ-
stantiam, cum indignitate ad-versantur, ju-
stam pugne causam. Et hinc sumpto im-
petu, resistit malo, forti tolerantia: oppu-
gnat verò idem, animosâ audaciâ. Diffi-
cillimè modum patitur: quippe sæpe in-

CEP

citata: fervida: ardens. Et dum omni co-
natu renuitur; nititur vè; moderationem,
pusillanimitatem existimat. Si falsum bo-
num tuetur; aut in obstinatum perviciaciam
vertitur: aut ad temeritatem prorumpit. Et
victa angitur: in victoria sævit: ac vin-
d

Metus, est Perturbatio opposita: con-
trariâ què Ira, ideoquè definitur: Contra il-
la, aut bono a se, refertur, vel vindi detr. Ela-
tio. Et certaminis fuga. Oritur ex opinio-
ne, phantasmate, ac imagine mali: quâ,
si animus terretur; concidit: si verò mo-
dum teneat; rectè què causam metus asti-
met; & vereri sciet: & tutò aggredi. Ter-
tia Perturbatio, Spes: nempe representa-
tio: & exinde velut odor quidam, in ani-
mo, successuri desiderii: qui illum extra
se promouet: ideoquè perturbat. Ortum
habet à possibilitate. Quæ si, certis firmis-
què niti videatur signis, producit fiduciam:
A qua curæ & laboris condimentum, co-
natusquè calcar. Modum si excedit, vana
& Præceps est: & ludibrium sibi debet.
Prona in illam magnanimitas. Desperatio
illi opposita: id est, mali eventus, præstimp-
tuo. Prodit ab animo pusillo cui om-
nis difficultas magna, & insuperabilis vi-
detur. Dum nimia, sæpe gravioris mali
causa est; quàm sit, quod putat eventu-
rum

Altera
Metus.

Tertia
Spes.

Quarta
Desperatio.

Passio Ad Commotionem illud genus venio
proba quod Passiones vocavi. Inter eas primam
Candi- est *Gaudium*. Hoc dum plenum & immu-
um, tabile est; *quies est*. Ergo non Motus, sed
 potius *Pax & Fructio*. Sed quoniam, (ut
 dixi;) tale in hac vita non contingit; ideo
 breve id, quod accidit aliquando, Com-
 motionibus accensetur: Quia nempe com-
 movet: dum continuè, & venit, & re-
 cedit. Passio verò propriè vocatur, quia
 in illo animus, non tam agit, quàm re-
 cipit. Definitio illud: *Usuram brevis fructi-*
onis, velut possessi boni. Eget temperamen-
 to: etiam si oriatur ex vero bono: prout
 ostendam; cum ad Præcepta Commoti-
 onum veniam. Altera verò que Passio est
Altera
Dolor. Definitur: *Ex bono velut possessi boni,*
vel amisso, sensus mali. Frequens, & velut
 proprius est, mortalis vitæ. Præcipuè,
 prima sui parte: & quatenus non est com-
 pos boni. Nec rejiciendus omnino vitan-
 dusquè: quin immò proficuum salutari-
 què sæpè: dum Patientiæ, Pœnitentiæ,

Moderata Resistentiæ causa est, prout ostendam;
 tionis as- fertur, que sequitur parte 7. *passio* tu *moderata*
 festuam.

P A R S

P A R S C A P I T I S T E R T I A.

Ostenditur, quod sit de bono Amor: & c. illo
communes primum regula, tum verò sin-
gularum Commotionum Erratitia.

Ordina-
tio.

EX Natura ac proprietate *Amoris*, quam *Amor soli*
 superius deduxi ac comprobavi, *Deo debe-*
 consequitur necessariò: *illum soli Deo de-*
beri. Etenim, præter Deum, nullum *Quia bo-*
 aliud bonum, natura rationalis se ma- *no*
 jus perfectiusquè habet; in quo con- *Cui uniri*
 quiescat. Nec uniri valet, nisi ei, qui so- *Immo &*
 lus, & potest, & vult, infinitè quadam *possimus*
 ratione. Nec denique transmutari, quam *mutari.*
 in causam finemque Alii præter Deum,
 infra illam sunt. Ergo non ejus bona. Si
 autem non bona, ergo non amanda. Ne-
 què uniri possunt; quia redamare neque-
 unt. Nequè multò minùs in se transmu-
 tare: quia esse, quod Amor quodammodo
 transfert; nec recipiunt: nec refun-
 dunt. *His de causis, Deum tantum, natu-*
re & c. mali, convenit, & expedit amare.
 Quod si petas; quo modo? Dicam, suo
 loco luculenter: nunc hoc solidum: Sine
 modo. Nec enim definiri potest, ratio
 Amoris, erga illud, quod est infinitum.

Atque hinc patet: *Commotionem omni-*
um, tum magis considerandum, quam
moderata

regula in *modum* & prius quales sint, quam quan-
casum *tas*, expendendum. Nam si, circa unum,
positis verum, bonum occupentur, plerumque
que cum mo- mensura eorum, quæ minor, melior est.
diunt. Iste Si ad malum vergant, etiam moderate,
geni. malæ sunt. Itaque prima hæc regula com-
 munitis, in regendis illis erit: ut accuratè
 inspicias, unde sint; & quò tendant. Si
 à bono, & in bonum; facili eas freno re-
 ges; atque temperabis.

*Altera ut
principio
eo utitur
itur.*

Altera Regula : ut ipsa initia earum moderare : & morâ aliqua interpositâ, retineas, cohibeasque antequam impetum sumant. Habent enim, ut obiectum tam rectè est : gradus suos, quibus crescunt. Etenim primum, visum seu *phantasia* obijcitur : tum sequitur *sensus*, id est *cognitio* : eaque recta ; vel erronea, boni, malivè. Mox *opiniô*, *ἐκλογισμός*, id est *appetitus* ; vel *aversio*. Postremò *opiniô* : vehemens jam, incitata, & cum impetu *affectio*. Ergo circa ipsum initium, hæreas paulisper : & propositum ordina : atque constitue : & ex illo Commotionis modum.

Ex his vero communibus, particulari
præcepta facile peti possunt. Atque in pri
mis, inter alia, *Discere*. Cuius unum
totaquæ Regula est, finis humani notitia.
Eum omnes censuerunt beatitudinem:
sed in quo illa consistat, dissenserunt: id
que

animo fugiat malum, quod Deo adversatur. Non defugiat verò nimium, nec abhorreat, quæ non sunt verè mala.

Inter passiones, ira. Hæc si debere oriatur, id est, si pugnat; aut resistit, contra ea, quæ impercepta dunt unum, verum, bonum, quamvis in

Causa iusta; tamen initio cohibenda est, ne effervescat: exandescat: & in flammam, quæ brevis est, abeat. sed in rotoribus potius constrictioneque immutabilis propolitis, confissat. Secura victoriæ; si nec cedat loco: nec cesset oppugnare. Bonum enim verum, quid impedit? Tribulatio? angustia? persecutio? gladius? an mors denique? Certus sis, omnibus istis te superiorem fore: & aut fugabis cuncta aut vinces; sustinendo. Si autem oriatur ira, pro-

In ad impulsando, quæ non sunt Proprie bonæ, sed omnimoda, tantum vix bonis; Tum & si jus habet, tenetur officio, tueri quidpiam, aut repetere, tamen probe expendat: sinè tanti quod impeditur: aut eripitur: ut pugnam certamenquæ mereatur:

Tamen si moderatorem exinde sui modum Deinde moderationem adhibebit ne nimis commoveatur: ne in furorem ac temeritatem dicto aut facto, prorumpat. Sed potius firmiter statuet: in causa bona, magno animo conari: aut resistere: & si non succedat; æquanimiter tolerare. Victoria enim

enim in adiphiris istis, incerta & dubia est. Undem utramque paratum esse debet, ira temperamentum. Si vincis; ne ringaris: ne iram frustratim, in te contorqueas: non te, non Deum incutes. Quin inimò, vel Conscientiâ quamvis infelicitis, impleti tamen officii, te solère. vel mederi ita deas; vel denique documentum in futurum cape. Si vicisti, ne vindictam sumas: id est ne dolore adversariis fruaris. Falsò enim Aristoteles definit iram, *impetum ad iram*, id est cupiditatem refundendi doloris: cum id, non Natura, sed vitium ire sit. Dolor enim alieno pasci quod bonum? quæ utilitas? Atqui nihil est à Natura; (ira autem est:) cuius non conder ratio boni. Merito itaque vindictam ab ira legitimâ amoveo: uti & sevitiam & crudelitatem, quæ ultionis filia est. Atrox malum. & quod ra-

Nam vix bonis, eius vitium, & facit,

biem ferarum vincimus. Nam illa, brevi impetu sevit: hominis crudelitas lenta sæpè meditata. & se pascens ac oblectans, dum, (t ille dixit, hominem homini perdere licet. Hoc verò denum est, quod potissimum ira male agit. Cum tamen non nisi dum vitiosus & innoxiam ab eis, ejus causa sit. Alioqui innoxia. Bedetrix Idamne tantum contra malum stetit: officio animo. xia dicitur. fa custos excitare mentis vigor. denique? Spiritus, ad magna incitans: & ardum au-

C 2 dere,

dere, aggredi, & perficere juvans. Et hæc ad regendam Iram sufficient.

Motum Succedit ei opposita Perturbatio; *Me-*
ni *tuus* qui si oritur, bea, quæ vulgò mala
vere. putantur, hæc ne nimium nos exterreant,
verà facie noscenda sunt. *Paupertas* nem-
pe, *Dolor*, seu exitus ejus *Mors*: & deni-
quæ *Ignominia*. Faci enim patebit, can-

Facit et hæc stulte omnino timere. *Paupertas*
ta enim Nobis congenita & propria, per
agnita. quam nemo tam egens vivit, prout nasci-
qua tur moriturque. Non est ergo mala, sed
so quæ in ortu nostro, exiitque, docet, ho-
ip minem sibi quoad externa posse sufficere.

Dolor, si tolerari potest; parvus: si non;
brevis. Eumquæ mors consequitur: id
est, quies: id est, veræ vitæ initium. Igi-
tur mala non est, nisi malis. Infamia, si
ob flagitium, venit; justa; Et culpam tan-
tū, quæ illam promeruit, mala. Sin
immeritò; contemnenda: uti enim ho-
nor, ita & illa, est extra nos: alieni arbi-
trii: & verè, *ut ipse*. Non est verò

Non in malum meum, quod non est meum. Si
nostra verò hæc, quæ maxime timentur, ma-
potest la non sunt; quorsum timebuntur? De-
trahenda omnino illis persona, & larva,
quæ terrent: Et tacebimur, majus malum
esse timere; quàm sit illud ipsum, quod
timetur. Victo autem timore ejusmodi,
impiebis officium tunc: & circumspice

multa

multa: nulla trepidatio. Timor autem veri
mali, id est peccati, evitatio ejus esse debet: Timor
nec tam paveri decet illud, quam abhor. Peccati.
vere. At restat ille, timor Domini sanctus:
& qui facit sanctos. Non ille tantum, qui
à terrore, Judicis malos punituri, oritur, *Dei.*
(quæquam & ille proficiat, quo configi
pauit Pissas, ut a judicis Dei timeat: hor-
rentiam enim est, incidere in manus Dei
viventis.) sed multò magis ille, qui pars
est venerationis, Summæ illius majesta-
tis, potentisquæ, & qui Nos humiliet
sub potenti manu ejus. Adsit itaque: non
tamen ille servilis; qui meticulosam, pa-
vidam, anxie turbatam, & ad superstitio-
nem factam conscientiam reddit.

Sequitur ratio Spei: Quæ ut recta sit, *Spem* ut
ad idem uti Ira examen, revocanda est *continens*
Nampe causam primū, deinde modum *causam*
ejus, oportet expendere: Si fertur in ve- *ejus ex-*
rè bonum, id est Deum, non contumant *pende,*
Fata quæpe auxilio ejus, qui cum se u- *to hanc*
num appetere jussit, vires addat, capaces *tera non*
sui, necesse est: sine quibus, non potest *confun-*
obtineri. Ideoque non dubia possibilita-
te nixa, firma & tandem rata sit oportet.
Nec nimia erit: si cum Dei ope operetur:
agnitè graviter: & in agendo imploret
auxilium. Hec et *Spem* cum boni: quum *Hæc Tot.*
Theologum vocant Virtutem Scholæ: *magis* ut
Cum nobis qui non ex Lyceo, at t Por *vocant.*

Theolo-
gice cen-
sen

tico, sed ex Christi disciplina sapimus, non modo hic, sed & omnis animi motus, omnisque virtus debeat *κατασκευασθαι*. id est ad Deum referri. ac velut consecrari. In summo enim semper repræsentare, ac proponere, decet, rationem affectuum virtutumque: ut exinde tantò facilius fluant, ac deriventur minorum officiorum

*Spes circa
externa
felicitatem.*

præcepta. Hæc spes inquam veri boni. Re- rum humanarum autem fallax omnino est: ideoque cautè admittenda. ne nimis incitet, provehatque. Nam ventus hic, ni vela contrahas, abripit à recto cursu: & naufragii causa est. Necessaria ergo, quæ illam temperet, modestia voti. Quam suadet primum, exigua pars avi, quam hic vivimus: Et, vitæ summa brevis, spes nos vetat, inchoare longas. Deinde sua- det Tranquillitas, quæ haberi non potest, si in rebus his multum spei indulgeas.

*Itaque
non est in-
dulgenda.*

Nam eorum successu, necesse est, ut sæpè frustreris. Unde perturbatio & in- quietudo. Itaque si vis consequi (quod olim Stoici *παράδοξον* dicebant,) ut tibi nihil unquam insperatum, nec præter votum eveniat: Moderare Spem: Et freno rati- onis contine. Et *καὶ μάλλον δεῖται τοῦ ἡνέλικου*, seu portus, quod ex præcepto æternæ Sapi- entia, tuis quotidie; respici præta: ut nempe *velis voluntatem Dei*. Cum hoc ta- men monito, ne ultra, ut proprio artis ver-

*Parado-
xè loque-
bantur.*

bo-

** Magis
velis quæ
eveni-
unt.*

*Υποτάσσου
δὲ τὰς ἐπιθυμίας
τῇ φύσει.*

bo utar) resignatio: ullatenus impediatur, diligentiam, debitæ, & quam officium postulat, actionis

Ultima Perturbationum *Desperatio*. *Despera-
tio in ve-
ro bono
nulla fit.
In acti-
onibus ra-
ra.*

tanda in vero bono, semper. in adu pho- ris, quam diu potest. Potest vero facile, ab animo Deo fidente. Et cur non fidat ei, qui summè potest, scit, vult, & deni- que promittit homini bonum? Hac basi firmata providentia, & cura nostri, secu- ros nos esse jubet: & vetat desperare. Quod si verò, apertè pateat, nihil spei re- liquum; tum *se fati permittat*: & nec irri- tè repugnet: *nec velit malus pati; pati, quod licet bono.* Deposita nempe Spes, quietum ultra, sed post expletum offici- um, reddat. Et postquam quæ debuit, fecit; expectet: excipiatque, quæ iubea- tur. Ut verò non decet egulare; detestari; se alioque imprecationibus devovere, ita Spe abiecta, conscribere sibi mortem, nefas. Hactenus de Perturbationibus.

Passionum verò regendarum præcep- ta, *Gaudium* inprimis requirit. Et requi- rit, etiam ex impetito vero bono pro- no, modè veniat. Suavitate enim sua allicit, & avi- des sui facit. Huiusmodi verò largis, obest, officioque. Degestata enim dulcedine fru- tionis, dum se compotem boni homo putat: ex natura gaudii quiescit. id est: in quærendo amplius bono subsistit. In hoc *Hoc enim
studio sepe fit.*

alterutrum, aut mori, aut pati peroptabat. Atque ideo, dolor ex his, quas dixi, causis ortus; bonus: adeo non vitandus, fugiendusquæ. At ille, qui ob mala externa provenit, coerceri debet. Demus autem ejusmodi malis. aut propriis, aut alienis: (quanquam protectò & his quoque privato respectu) In malis alienis, mihi eratio est quam rejectere Stoici: velut vitium (inquit Liplius:) puniti animi, colabentis alieno malo: vel, ut Cicero; ægritudinem animi, ex alterius rebus adversis.

At non rejicit Christi Schola: quæ rigorem omnem aspernatur: mansuetamquæ ac teneram requirit pietatem. Hæc verò, si proximo opitulari aliter nequit, saltem

*Ejus mo-
dus cor-
ratio,
Doloris
propriis.*

*Remedi-
um pri-
mum
non, aut
mihi neces-
sarium.*

condolet: & compatitur: cum modo tamen Et ad testimonium tantum, prone in auxilium, & beneficentiam, mentis. In malis autem propriis; cum molles sint mortaliū animi; firmandi tantò magis, ne eos nimium frangat, abiciatquæ dolor. Remedia roboris parandi, & constantiæ erunt. Primum: cogitare mutationes necessarias esse. Idque à rebus ipsis: quas indices experimur, suapte corrumpi: & interire. Nempe, hæc est lex mundi; ut quædam in illo desinant; quo alia oriantur. Et nasci in illo vocatur, incipere esse aliud, quàm quod fuit ante. Porro, si producerentur semper nova, seu natu-

naturâ, seu Arte, & nihil periret; non caperet orbis molem rerum. His verò de causis, si necessaria mutatio; necessaria erunt, & quæ ad illam ducunt. Velut, si homines decedere, & mori, opus; Oppus erit eorum, quæ morti famulantur: nempe morbis: peste: bello: tyrannide.

Siv. r. hæc necessaria, ergo ferenda: id- *Ideo nam
que hoerter. Nam necessitatis non aliud
est agere
renda.* *Alterum
saiso qua-
dam mala
vocari.* *Tertium
bona esse
Deo. Ea*
que hoerter. Nam necessitatis non aliud
est agere
renda. Alterum doloris remedium; cogita-
re. hæc quæ vocantur vulgò mala, reve-
ra non esse idque ratione, quam strict-
im, dum metum & erui, dixi. Tertium:
non modò non esse mala, sed etiam sæpè
bona, & utilia. Et bona, primò origine: *Autore
Deo. Ea*
nempe à Deo: Bona etiam fine: nempe
exercendi, castigandi, puniendi. *Omnis
fina.*

*enim ista, malorum exterorum, seu cala-
mitatum immisio, aut Bonos exercet: aut
lupos cogit: aut improbos punit. Exerce-
di,*
enim ista, malorum exterorum, seu cala-
mitatum immisio, aut Bonos exercet: aut
lupos cogit: aut improbos punit. Exerce-
di, tium bonorum, necessariam: primò, ut
per illud, firmetur eorum animus. Nam,
quemadmodum, si Nautam te esse velis;
per tempestates doceâre; si Militem, per
pericula; ita si verè virum; per afflictio-
nes. Non enim alia, ad robur via. Ne-
cessarium deinde, ad experimentum. Ut
nempe, quantum profeceris; periculum
facias. Postremò, necessariū ad exem-
plum: ut tuâ tolerantia, aliis præceas.

Castigandi. Castigatio etiam bona. Et juvat; seu sit flagelli loco; cum peccavimus: seu freni; ne peccemus. Pœna denique bona: quæ tollit, quod castigatio non corripit. Decet verò justum Deum: expedit generi humano: cuius Societas itare nequit, malinâ impunitâ. His fere rationibus, pulchre equidem, sed *philosophicè* satis, Lipsius, dolorem non tam cohibuit, quam sustulit. Cohibendus autem, temperandus quæ tantum est. Imparibiles enim nos esse, nec est Conditionis Mortalium: nec Divinæ voluntatis. Et, qui sensum malorum, non fatentur, mente obduratâ, & pervicaci, velut in certamen, provocant Deum: qui solâ, sed mansuetâ, domitâ patientiâ vincitur. i. e. placatur. Et provocant tamen frustra; Nam scit ille, telum hoc mœrorum, ita torquere, ut quidquid tacias; tangi illo, indequæ pati, ac dolere, sit necesse. Animum enim ipsum, & perit: & ferit: cuius exultatio, cum sit, prout dixi, insalubris; mœror sæpè proficuum est. Beati ergo, qui lugent, & patientur patienter. Non ut malefici, sed propter Deum. Hæc character bonorum est. In tentationem & dolorem ergo, si incideritis; beati: quia merces copiosa: & non sunt dignæ passionis huius temporis, ad futuram gloriam, quæ nos manet.

Philosophice.

Pensandi.

Philosophice.

Non propter sensum dolorem contrariandum.

Frustra enim, cum sit a Deo.

Idcirco sapienter proferuntur.

CAPUT III.

De iuocentia: seu exercitio Virtutum, tertia pars Probitatis.

Quemadmodum illa, quæ colore & succo medicata esse velis; primum munda reddere; deinde, quod facilius humorem imbibant; variè præparare; postremo madeficere etiam, aut intingere oportet. Ita animus humanus, per *via* fugam *maximam*, parus, per *intermediam* aptus, *variis*, tandem ut habitum acquirat, & velut succam imbibat virtutum, tingendus: aut potius imbuendus est, salutaribus præceptis: è quibus prodibit hæc, quam tertiam partem Probitatis feci, *iuocentia*; seu exactum Virtutum exercitium. Inspicimus ergo hoc capite officia ejus & *Tripartita*, primum dicam; *Quid sit virtus*. deinde, *in huius* *Qualis esse debeat*. Tertio, *Quomodo &* *divisio*, unde *infit* homini. Hæc verò singula, compendio. Et magis opinor ex naturâ rei, quam receptâ methodo, & præscripto Scholæ.

PARS CAPITIS PRIMA.

Quid sit Virtus, ostensum: ejusque & Unitas, & Partitio.

A Definitione ut incipiam, *Virtus*, est *perfecta in homine ratio, in habitum versa, actus ejus argens*. Ratio inquam per-

Et expli-
catur

perfecta, quæ à Deo illustrata, ac directa, principium est ejus, quod homo quâ est rationalis, agit: idque per *ἡγεμονία* illud, Stoicis nominatum, quod Seneca Principale, Cicero Principatum vertit: ist est, partem animæ præcipuam, in quâ *λογισμὸς* residet. Cujus est dominari, & imperare, omnibus Animæ facultatibus. Et in memoriam quidem, *ratio hæc*, ut consummata sit, *victrix esse debet, musabilitationis*: quâ non constat sibi homo: si ne varios proponendo: *Ignorantie in intellectu*, quâ à vero aberrat. & opinitur: *Pravitate in voluntate*, quâ in malum la-

In quo
consistat.

bitar, appetitione: Effectrix verò τῆς ἀπορίας, &c., ut ita dicam, *transformatas*: τῆς γνώσεως, seu *verae cognitionis*: denique

Necessaria ergo erat & cognitio unde Cogni-
quispiam dixit, *γνωσις διωρησασα*. Po. nonem
sistemò, appetere, & nolle non sufficit, perfecti-
oni etiam apprehendas: id verò fit lau-
ditate. *Sanctam*

Ex triplici hac parte, mira prodit *ἑνότης* Unitas virtutis. Una enim est ratio recta: & , seu unio, quæ in illa enumeravi tria; quia singula *ἑνὰ ἑνὸν* per se, id est in monade separata, existerent *ἑν*, nequeunt; quin contineant in se, duo reliqua; ideo ex illis, miro modo unita existet virtus: quam seu Sapientiam, seu Prudentiam, nominare licet: normam nempe & regulam, ejus habitus; qui naturæ humanæ, prout rationis incorruptæ est, convenit. Hac est velut fons, & radix, omnis bonæ actionis & Virtutis.

Quæ etſi origine una ſit diſtinguita-
men triſariam, & poteſt, & ſolet: non in
ſe tantum, prout oſtendi: ſed à Materâ
etiâ, & à rebus, quarum rectum uſum
præcipit, ac exequitur: & quarum tri-
plex velut claffis eſt. Partim enim corpus
ſpectant: vel ad uſum vertendæ modera-
tum, vel abjiciendæ omninò: circa quas
occupatur *Temperantia*, oppoſita nempe
Concupiſcentiæ carnis: Partim, velut æterna ju-
nos ſunt poſſidendæ, vel alteri tribuen-
dæ: quas diſponit, diſtribuit, ordinatquæ
Juſtitia: quæ *concupiſcentiæ oculorum con-*
traria. Partum denique, ad Animum per-
tinent:

Circa an- *tinent: vincendæ, regendæ ac continen-*
minio oc- *dæ: quibus debetur Fortitudo: quæ vitæ*
onpatitur *superbiam, prout ostendam, vna trax-*
Fortitudo *nat: ac conuenit. Itaque tres vix, ex triplici*
do. *classe rerum, Cardinales, ut vocant Scholæ, virtutes erunt. (Prudentiam si excipias; quæ communis, una, & Uniuersalis:)* *ad quas reliquæ, prout ostendam, referuntur. De quibus Quid, & Quot sint, dixisse hæc pauca sufficiat. Patescet verò id melius, in hoc qui sequitur Paragrapho.*

PARS CAPITIS ALTERA.

Monstratur, Qualis esse debeat Virtus: & prout in Prius est & ratione, nominisque eius, singule, prout trinitæ sunt, explicantur.

Prudentia virtutis regit. **P**rudens aut, ex divisione Virtutum excerpfi: ac separavi: velut universalem omnium Dilectricem: idæ quæ non aliam illi assigno definitionem: quam quæ Virtutem definiui. Est nempe illa, velut specimen quoddam, ac imago, diuina illius Sapientiæ; quæ una, simplici, æterna quæ contemplatione, in omnibus veram vidit, nouit, & per quam bene omnia fecit. Hanc si homo sibi convenientem, & analogam haberet omnino veram regulam: ac normam omnis actionis: mensuramquæ implendi

plendi officii. Sed difficilis & ardua, plures ob causas: nempe partim propter imbecillitatem animi humani: causas iurisdictionis, & primigenia labe infectum, & consuetudine corruptum: Partim propter res ipsas: quarum natura proprietatibus abditæ, copia prope infinita, circumstantiis singularibus variabilis.

Et si verò in tanta difficultate; tamen habenda, & comparanda est. Unde autem? Facilis & (ut loquimur) adæquata *Habenda tota est primum a Dgo.* responsio erit à DEO qui totus mens, & ratio, & intelligentia. Apud ipsam (ut Job inquit;) Sapientia: & (ut Salomon;) Dominus possedit illam, antequam quidquam faceret. Unde non aduentitiam, & à rerum cognitione haustam habet: sed omnium effectricem, atquæ causam: ipsam verò a se ortam, in se permanentem, Potentiam & purum actum, non diuagam, sed directam. Solus autem cum habeat, solus etiam & conferre potest: uti & naturæ Author: & gratie. Illa, ingentiam docile, & iudicium peripicax, arguitur: in hac, auxilium illuminationis. Sed cum separatum agam, unde inest homini virtus, eamque à prima causa derivabo: nunc à secundis & proximis, pono primum, Doctrinam. Etenim nihil aliud est, quam bene vite lecti *Habenda rerum, in memoria contritorum quoddam a doctrina* quo cum volumus, depromimus, quæ *utit*

usui esse possunt, *ad similia ex similibus* *diudicanda*. Unde, qui non modo plura, sed quod multò majus est, benè cognita recondidit; faciliùs patet, habebitquè ad manum: quibus utatur. Nisi quod à Doctrina Sola, generalia tantùm præcepta petantur: quæ nisi exactum judicium particularibus aptet; sæpiùs error subrepet: nasceturquè superba ac pertinax opinio. Unde necesse est; ut *usus* quoquè accedat, alter velut *Prudentiæ parens*: & qui, Doctrinæ, ut ita dicam, promus condus est: experimento docens, aut monstrans potiùs singularia: circa quæ Prudentia præcipuè occupatur: Hæc verò tria; Nempe, Dei munere *natura apta, doctrina seria, & usus* denique si adsint; & in unum convenient; tum demum firmam certamquè *Prudentiam* facient.

Ejus energia. In contemplatione. Actione.

Fa. It.

Cujus vis & energia cernitur, partim cùm *contemplatur*: partim cùm *agit*: partim cùm *facit*. Contemplatio, est visio quædam, seu *intuitus veri*: isquè non illusius, deceptusquè. Actio est, ex ista notione *dictamen animi, quomodo se gerat, implendo quod natura tenetur*. Factum seu *efficientia*, ejusdem animi velut externum opus, quod, in quovis negotio benè peracto, cernitur

Duo prima ad *Sapientiam* spectant: Hoc po-

postremum propriè *Prudentiam* esse volunt. Quod: quia ad officia quæ ducimus, magis pertinere videtur, idè paulo diligentiùs explicandum est. Primum igitur quod Prudentia facit, est, *Consultatio* *Hujus postremi prima pars consultatio.* quæ quid agendum *omittendumve sit*, quarrit. & varie indagat. Cui propria *sollertia seu sagacitas*: ea enim modum & media adinvenire studet, vel expediendi negotii, vel omittendi. Altera pars est, *Sententia* *Aliena* quæ directo quodam judicii distamine, *Sententia.* quod consultatio quæsierat, & sollerter adinvenerat, *decernit*: & rationibus apparentibus rejectis, *certumque quid statuit*. Illi annexa *prorudentia*, & *consideratio eventus* secuturi. Etsi enim iste incertus; attamen exacta prudentia, ut plurimum illum conjicit: & assequitur. Unde non malè illam, *Divinationem* vocat quispiam: Certiorem utique ex causis, quàm ex astris. Tertia pars est *Executio* *Tertia ex ecclia.* quæ id, quod consultum constitutumquè est, effectum reddit. Huic propria *circumspectio*: quæ circumstantias negotii videt: & aut cavet, & evitat impedimenta: aut subita casuum, quæ potest emendat. Hæc de Prudentia abstractè, & generaliter.

Cæterum, præcipuum, potissimum. *Munus* quæ quod ab illi ducitur, officium est: *præcipuum* certum *vite statum elipere*. Cujus etsi *prudentia*, varia sit fors, atque conditio: tamen ad *tria eligere.*

Landab-
luer Re-
publ. im-
penditur.

terna spectat. Inter actiones, quæ multum trahunt ab animo, eminent illæ quæ *Repub.*, & *Gravitate*, bono *Communis* *Societatisque* impenduntur: sive pace, sive bello. Tales, splendide profectò, magnanimæ, & quæ dotibus ingenii iudicii quæ velut animantur: ostenduntque, non nobis nos tantum natos esse: ortusque nostri patriam, & quæ hoc vinculo continentur participes esse debere. Proficue verò etiam, maxime Societati, humanæ: si præsertim exactè, *ambitione* & *Avaritia* procul, impleantur: Bonumque iis, & salus patriæ, suprema lex sit. Illæ autem Actiones, quæ necessitatibus vitæ præsentis consulant, usque parandis acquirendisque impenduntur; aut ad *Agriculturam*, aut ad *Mercaturam*, aut ad *Opi-*

Vite ne-
cessitati-
bis ser-
vit.

In Agr-
cultura.
qua inge-
nia.

Mercat-
tura non
semper
utili.

ficia referri solent *Agricultura*, dædarum, quæ sequuntur, optima, uberrima quippe, ingenua: innocens: & quæ non alia est magis libera: & vitio carens: ritusque melius vita quæ priscos colit *Mercutura*, si copiosa: & ampla, non illaudata. Nam commercio gentes sociat: & subvenit communibus commodis: efficitque, ut quod uspiam est, apud nos natum esse videatur. Si tenuis, & *propolarum*; indigna honesto viro: nihil enim proficit, (ut inquit Cicero loco hoc, quem totum ex illo haurio) nisi admodum mentiatur. *Opi-*
ficia

Opificiæ
hand di-
gentia.

ficia denique, si multum habeant ingenii & uti utatis, in publicam; non indigna. In vili autem & abjecta re, occupari, uti & operæ, quibus exigua merces est auctoramentum servitutis, alique illiberales questus, nihil profectò possunt habere ingenui

Tertium vitæ genus, è duobus primis Tertium
compositum, perfectissimum existimo. nat-
turæque nostræ maxime conveniens. Ad
utrumque enim nati sumus: Cognitione re-
rum, & actioni. Unde conjungendo u-
trumque; sequetur status, erga se, ho-
mines, Deumque, exitum prorsus meriti.
Exercitium enim virtutum, Charitatis, Landæ
Pietati quæ officia, tum demum optimè
exequemur; cùm Animum verè Cogni-
tione imbutum, ad Actionem & negotia
conferemus: & pulcherrimo tempera-
mento, vitam ita partiemur; ut eam no-
bis aliisque, & denique Deo impendamus.

His vero ita positis, constitutisque, ad-
denda adhuc sunt quedam monita: cui-
que (ex iam dictis) conditioni vitæ, ad-
modum necessaria: & unicè servanda.

Atque imprimis, in quocunque genere Noscendū
Actiois, expendere d. l. gentem oportet, suam eni-
nitarum ingeniumque proprium: & vi-
dere, quid quisque habeat sui: nec expe-
rirî temere, sine erroris certè evidenti
periculo quam se deceant aliena. Id enim
pro-

se, explicata: nunc eandem, in tripartita
Divisione virtutis videamus.

De Temperantia.

Quia corpore & animo constat homo ;
hujusque imperio, illius fertitio uti-
mur ; ideo oritur prima virtutis pars, quæ
corporis Gracæ vocata, & *de corpore* :
An corpore exparte, Latine *Temperantia* vocatur, & de temperantia pars
eorum, quæ debentur carnæ : Id est : naturæ
exigentiam temperans. & id quod
delectabile censetur, non querens in cor-
pore. Cujus *exigentia, partem est natura-*
lis, & omnino necessaria : ut alimentum &
tegumentum : Partem *Naturæ* *corporis*
omnino necessaria : ut *conjugum* : Partem
nec omnino Naturæ, & partem non ne-ces-
sariæ : ut illebre adiensus corporis ob-
lectandus Primam, usq. Sapientem, id
est, virum bonum, admodum necessariū
alteram voluntarie, tertiam abstinere. In
omnibus verò quidquid corpori desinet,
animo conferet. Docebit hoc *Frugalitas*,
Cassitas, *Abstinencia*, seu quam, Græco
verbo *ἐπιτηδεύειν* melius forsan voco

Frugalitas est in esu & potu modus: *Sic* ut sit illi corporis sufficiens. qui Græcè op-
ponitur Modus, inquit, a quodam
Modo est: qui ille vires, reparatque
In qualitate; qui labori usu, & facili-
tate para-

parabili, non verò sumptu tantum dam-
noque commendetur : In lenta sumptione,
quæ avidam voracitatem cohibeat : In re-
^{de} denique, quam institutum præscripsit:
d. n. t. cump r.) omni assignavit Cx Qy &
terum, cum aliæ virtutes, animo tan-
tum prohibent; hæc etiam robur sanitatem
quæ corpori confert. Confert deinde men-
te: quæ ingluvie obtunditur, & hebescit.
Sed præcipue amplectenda: quia grata &
accepta Deo: cujus regnum non est po-
tus & esca. Sobriè ergo vivito, & frugi:
& stude, in hac virtute proficere: quia
quotidiani est exercitiis: quia velut tyroci-
nium vitæ melioris: denique quia, in re
minimè ardua: quem nisi vincis, qui ma-
jora superare speres?

^{ideoque}
^{unica for-}
^{vandus.}

[illegible]

dumque id totum; unde viri boni nominantur. Altera ad *Caritatem*, ubi, quid sit jus, suum cuiquē tribuens, accurate expenditur. Itaque hic priorem partem tractabimus. Constitutum mihi enim, quod in hoc loco, sine tautologia ponere: contra quam faciunt illi, qui hic ad mentionem *Justitiæ*, totam *Jurisprudentiam* inferunt.

*F*ons autem istius, ut ita dicam,
fons & origo est, regimen se-
minum, quod ubique ejus affectus ; quo
id, quod nobis prodesse videtur, minus feri-
mur. Etiam ille, à naturæ ad conser-
vationem sui, inditus cuique animanti;
tamen ubi ratio homini accessit, docet il-
lum & admonet : ne sua commoditas æquo
alioque atqueat, quin immo sepe im-
pendat, societatis, & ex illa orti osten-

Q. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840.

*E*t cum illud quod dicitur: Quidam enim
etiam implent, meminerint quam modicum sit,
& extremum, quam liberum, & ceteris.
in denique ratione dignum si quis
que intra annum, ex animo
Affectus autem tali victo, concipere Av.

ritia: & brietur hoc fonte, rectus usus
rerum: animo illis non irretito: quin
immò, adeo firme in verâ eorum, id est
parâ estimatione; ut paratus sit, iacturâ
potius omnium pati, quàm vel larum
unquam, ab eo, quod Iustitia exigit de-
clinare. *Hic virtutis habitus*, (qui uno no-
mine nuncitur,) *est virtutis habitus*
foris. Rarus verò & arduus: ut sunt
Mentis in mentes, captæ concupiscen-
tiâ opulentiæ: quam fulgor & commo-
datio exprimit. Adeo quædam, ut D
videtur, de quo, *magnus* & *nubili-*
bus dicitur, qui eam abiecit. At-
tamen abiecerat est, si quis ratio-
nis quædam, inter remota vitæ huius virtu-
tes.

Alexander eodem fonte virtus fluit, Liberati-
bus. Interiori vero
Iudicio, prout dicitur, et ut
liberabitur, liberum, prodest,
id est, quod tibi velis fieri, facere. Item
Id verò præstabis, primum si adsit (ut
in libro de Libertate) quod dicitur
libenter dat: bono animo, studio, iudicio,
ratione. Si verò dare nequit: vellet ta-
men: cuperetque. Ita constabit beneficen-
tia, & benevolentia vera. Deinde, si adsit Gratia:
Gratia: quæ non fameretur beneficium: non
capiet: non requirit vicem: largitur gra-
tis: non mutuum, sed donum. Pater.

D 5

tione stabili firmâque contemnat. Vocari
Quæ est & definiri hic gradus potest. *Constantia*
animi, in eodem statu permanentis: *externus*
depressus nec elati. Sed quia mens hu-
*deprimi*mana, quâ natura extollitur, igneum
 enim quidpiam & æthereum est) contra
 naturam verò deprimitur; Ideo *placido*
lestia sentit, in elatione contemenda, quam in

Et (quod depreffione deprecanda. Itaque potest For-
operari) tute diuina vis, erit in primo. Tam enim
extollit verè animus secum pugnat certatque
 Unde verò hoc monstrum, animus nem-
 pe secum pugnans? (querit & respondet
 sibi Augustinus.) Unde, inquit, quod
 imperat animus corpori, & pariet statim:

Tunc e- imperat sibi, & resistitur. Imperat ani-
nim ani- mus, ut moveatur manus; movetur.
mus fecit Et vix à servitio, distat imperium: Im-
pugnat perat animus, ut velit animus, nec facit
 tamen. Causa est, quod non ex toto vult,
 ideoque non ex toto imperat. Vincendus
 itaque animo animus est: ut sibi parere
 possit. Majorque erit hic gradus, quam

in terribilium victoriâ. Nam vita, ut ita
 dicam, corporea, cum infra animum sit,
Molesto facilius ab eo superatur. *certissima*
ne animi secum, *quæ non est* quæ
 operatus, par quæ non est, *de-*mo autem magis per
 ergo vincere, admodum arduum, operosum-
 quæ erit. Porro tum demum verè se op-
 pugnat,

pugnat, seque vincere studet, mens hu-
 mana; cum factum & inanem gloriam,
 quâ maximè oblectatur, sibi eripit: seque
 illâ privat. Tum inquam primum, velut
 partes sunt: & quod unum idemque vi-
 debatur, dividitur: nempe purum illud
 ac simplex rationis: quod Christus in Phi-
 lippi Spiritum vocat ab illa parte,
 quæ parens cupidinum est. Inter cupidi-
 num item, cum præcellat maximè famæ
 & præsertim ea; quæ ut vera tri-
 buatur, & ob meritum videtur oblige-
 re. Ideo talis gloriæ abdicatio, gravis & ma-
 ximè molesta sit, necesse est. Diuturnum
 enim certamen, & continuè rediens sit
 lucta: donec omnis dulcedo ejus, & gu-
 stus, penitus mactetur. Mactari autem
 debet. Nam impedit, repellit, & arcet
 verum hominis bonum. Non enim con-
 veniunt, nec in una sede morantur, com-
 placencia vanæ gloriæ, & serius veri boni
 amor. Ergo contra factum felicitatis hu-
 jus vitæ, animus firmandus est, ne ina-
 nis famæ applausus, ventosus fiat. Ut lau-
 dem, inquam, fugiat: quippe semper
 falsam: id est immeritam, levem, bre-
 vemque & verum mentis deceptæ ludi-
 brium. Deinde; arrogantiam judicii, ex
 facultatibus animi devitet: idque sanctâ
 illâ, verâ, & debitâ simplicitate, cum quâ
 queri se jubet Deus. Hæc est Fortitudo,

*Ut cupi-
dine, su-
peret.*

*Inter
quos em-
net vana
gloria.*

*Quæ vin-
cenda.*

in

Maxime
hac à
multo tra-
clata.

in rebus molestis superandis; quam etsi ri-
tentor passim, eximiam esse; dum magis
expeditum putant, hostem, quam cupi-
ditatem vincere; & quæ prenuunt *fujmere*,
(a) *quam quæ attollunt deprimere*; Nam
tamen, quod miror, ejus mentionem
faciunt; cum de virtute hac agunt

Summus
fortitudi-
nis
gradus

Tertius summusque Fortitudinis gra-
dus est: Spiritum ita, ut dixi, corporis
& Cuiusque dominum, ac victorem, re-
rum vincere: domare: Deoque sub-
re. Hanc partem voco *Humilitatem*: Qua-
tenus, inquam, respicit Deum: nam
quæ se; robur ac firmitas summa est. De-
finiri potest. *Sequitur de corpore*

Quæ de-
finiuntur.

fortiter agnita, *quod ex se*, quod
minem, in suo, quod ex se, *quod ex se*,
firmiter collocat: & non solum ab
illo permittit dimoveri. Sublimis res est,
arduisque gradus. Quia etenim animus,
ubi susperavit partem sui, quæ cupidinam
parens est; facile, adeo præclari operis,
fructu capitur: se miratur; se oblectat,
ideo hoc ipso, victoriam, quam parave-
rat, incautus amittit. *Vincitur enim iterum*

Est, ut
vincat ip-
sè; &
nu victo-
riam.

Complacencia: quæ bono principio orta,
sæpius impunit & *Imperio* de-
ditur: quippe mirâ celeritate sese in-
nuans. Difficilius verò superatur, quia

(a) Idque totum ad proportionem, majori
minori, Boni, vel mali.

velut probare se *probatum oportet*: Et
non solum in illo probare. Immo,
non solum in illo, ac mature: idque parte
superiore nempe, quodammodo ani-
me. Se autem experti quid dicam, &
facilius idem per hunc rem, quæ
est *ex se*, *ex se*, *ex se*, *ex se*, *ex se*, *ex se*,
se bono suo oblectantis, o-mira-
rentur. Hoc, prout dixi, coram Deo, in quadam
cogitatione sui nihili, sui minuti, sui cor-
rupti, fortiter firmiterque hominem
comitatur. & adeo ab hac consideratione,
seu agnitione sui, divelli aut attolli ullare
non permittit, ut etiam id, quod am-
modo prohibeat vero bono. Quando enim
illud, influit sua spontè, quoniam dele-
ctatio, quam secum adfert, externum
jam quidpiam & productum est; Ideo, *Quæ ex*
non solum oblectatur, sed et, ne effectus ex-
pectationis, quam eius inimitatur, se-
quatur, quæ *ex se* non eximians, evanes-
cit; ideo inquam, in tantum sibi non
appropriat, id quod suave & dulce influit;
ut sit etiam, totum & integrum, nul-
lus de se, cum proprio gustu, & fruitione,
reddere & refundere datori. Et cum hoc
sit, si non solum se, inutilemque
ideo & vilem esse, semper & verè agno-
sit. *Sequitur per quodammodo* *In triplici*
vera. Habes Fortitudinis plenam victo-
riam. Partem primam, si opus est, *ex se*

namque Deinde, quod semper opus,
more peritum. Postremò, quod
 mum opus, *more ipsius.* Nam
 commoritur Deo: & sup
 riam victoriæ obtemus

De usura cedente capti, ne iterum vincamur. Quo-
dicam) postremum uberius explicabo: cum
deifica- & agam; Nunc verò partem ter-
tione, tiam capitis huius absolvam.

PARS CAPITIS TERTIA

Declaratur unde, & quo principio, pareatur,
C. 11. tit. 1. de iur. iur.

[illegible]

unde illi petendum sit principium. Ne ignorantia veræ ejus causæ, tribuamus nobis, quod Deus est: & ut eum, auctorem gratiæ; *gratiam* verò potissimam *causam meriti*, & præmiū, id est gloriæ, agnoscamus. Alioqui si propriis viribus, nisi tantum velimus, & iis putemus nos posse, summum bonum consequi: totâ vitâ laborantes, nihil capiemus. Meritò itaque hæc loci nuncium. Et primò, capi-
nentes hæc de re erroneas asseram deinde, veram sententiam (præmiis quibusdam,) demonstrabo. Tertiò, quæ contra illam dici solent, refellam.

Imprimis ergo, opinio quorundam
fuit: Virtutem à Natura esse: & ejus-
quæ mores nasci: id est, à temperie, &
constitutione corporis, provenire. Causa
fente næ: à tam arctâ animæ cum cor-
poris connexionē. Cujus humorum prout
est regens, magis minuscè videti rin no-
bis incitare Commotiones: Ex illarum
veritatē, Virtutes utique Sed hini-
mus corpore p̄tior, præstantiorquē
q. modò ab illo perficitur? utique, quod
ignobilis & inferius est, perficere supe-
rius nobilisque non potest

*Virtutem
a temperie
Corporis
esse
Tempe-
ramen-
tum.
Falsum*

Altera ergo sententia sequitur: quæ *A ratione*
virtutum potest principium, tantum à ra- *Tantum*
tione humani. Quia rectius peramque *hominis*
homini inditam, sed à corporis confor-
tio.

tio, velut contactu infectum, et non
 depurari, in se habet contrarium legem
 propriis insitae rationis viribus, ut faciat
 quemque sibi ad virtutem. Sicut autem
 dum *diataphis* tribuit homini, impio
 Deum relegat. A quo cum sit nostrum
 esse, quanto magis bonum esse?

Tertia ei contraria sententia est, quæ
dicit: à Deo, velut forte, dari virtutem:
ita ut eam uni conferat, neget alteri: ut
nempe, animus passivè se tantum habeat.

Cooperazione alla sorveglianza, & estinzione om. Iner-
tione. tale si chiama la condotta di una persona che non

*Indem
falsum.*

te videtur ad Deum ire: sed inspecta peni-
tias, bonitatem esse certum. Cui enim
peccati est Deus. Nam quod aliquis,
virtutis omnino expers sit: quod esse mul-
tos scimus. Deus qui non esse, in causa
est. *et sic non potest, quod non, et
bo. At qui non est, non potest, quod non.*

Deus ho-
minem is
berem
creavit.

Quamquam veramque sententiam antequam adteram; Præmittendum est Deum, naturam ratione præcedentem liberæ voluntatis suique arbitrii, & ad testimonio scripturæ apertum: & cunctis Catholicis sanctum, sanctamque Deo dedit nempe ejus liberalem & munificentiæ bonitatem, cujus est, se quam maximè communicare, decuit inquam impertiri ei, quem ad imaginem sui fecit, eximium

luc, & dant in tua proximum, pro-
prie me. Nihil detraxit ejus Omnipotentia: quæ ultro concessa non minuitur
potestate, præsertim supremo jure (ut
dicitur) domini adeo integro; ut in
ipso vivamus, moveamur, & simus.
Dæ quæ spectamus, recitæ maxime illi
fieri dum mira ratione, cuncta ad
fieri gubernat dirigique: salva
fieri arbitrio. Est ergo liberi arbitrii
hum

[illegible]

Flæc

fectum per vulnerantem; non tollitur per moventem. Mucet hæc libertas, sed ex se, ad unam partem magis propensa, nempe ad dissenſum gratiæ. Unde, cum Concilio Tridentini regula, decernit, poſſe voluntatem humanam, gratiæ aſſenſum non præbere, ſatis hoc ipſi oſtendit in quo poſſiſſimum *non deſerendo* cooperetur. nemini non detrachendo. Talis autem cooperatio, nihil habet, quo ſe jactet, & oſtentet. Nihil enim aliud præſtat, per eam voluntas, niſi quod, non periculi aſſenſum, *hinc tamē nulla jactantia* ſed gratiæ & auxilii Dei, a ſe obtineri. Quis autem ſalutem ſibi adſcribat, quod, cum ex ſe, non potuerit non perire, ſalvari per alium, non noluerit? Quis exprobet Datori, quod donum ejus acceptaverit præſertim cum ut acceptaret, iſelectus ſit, invitante, ſequē plane ingerente, ejus bonitate. Et cum, ni eam acceptaret, periret. Certè hinc non uſurpabimus gloriam: ſed ei referemus. qui ad eam obtinendam, contulit, gratuitam gratiam. Quin immò, confundemur potius, cum videbimus; ægre, pravā voluntate noſtrā, acceptata ab eo dona, præmiis affici. & munera ejus oblata, ſuaſa, commendata, denique noſtri commodi cauſa data, in nobis velut merita coronari. Noſtrum enim ferme tantum eſt, poſſe illa reſpuere, *Quippe proprie nil efficiunt ipſi.* id eſt, poſſe perire. Et proprie, (ut inquit Augu-

Augustinus) non eſt voluntatis noſtræ effectus, ſed defectio. Nam ut ſuperius dixi, poſſe ſeu efficere, eſt ad bonum tantum, quod ex nobis nullum. Cum igitur gratiæ cooperamur, ſeu aſſenſum non negamus; proprie nihil efficiamus ſoli viribus ſed *noſtris: ſed tantum, adjuvi gratiā, non deſicimus* deſicimus. cum, abſque illā eſſet; deſiceremus

Hæc, naturā rei, ac ratione ipſa evidētia, Authoritate ſcripturæ, & interpretatione Patrum, immo doctri- *Hæc fructuſa conſideratio* na, & approbatione Eccleſiæ, ſirma, turbavit nuper præſentis diſceptandi: & *nonnulla* illa, ſcædè inſanabiliſ, quæ prociſit dogma, tale. Nempe, non poſſe hominem gratiæ diſſentire. Quod verò diſſentiat, id à neſcio quā prædeterminatione eſſe, ad unam quid, voluntarem adſtringente. Dicant enim: Deum, abſolutā ſua voluntate, ante omnem præviſionem voluntatis determinatæ humane, ab æterno ſtatuiſſe. ac decreviſſe. *na totam omnes actiones humanas, cum circumſtantiis quandam inducunt* omnes actiones humanas, cum circumſtantiis quandam inducunt omnes: ita ut aliſer fieri non poſſint. Cauſas verò ſententiæ aſſerunt ſiſas. Primam, *Ne illa* quia putant aiter non poſſe conſtare pro- *miſi* videntiam ac gubernationem univerſi. *auſi.* Alteram, quia neceſſariam dicunt, ut cauſa prima prius influat in effectum, quàm ſecunda. Tertiam, quia niſi prædeterminatio eſſet, principium juſtifica-

tionis; non ex Deo, sed ex nobis esset. Præter hæc rationes, se tutantur Auctoritate Augustini, dicuntque eum ejusdem secum esse sententiæ. Quod totum, ut plenè refutem, aperio primum, quæ exinde sequantur absurda

- Absurdum* Primum erit; quod si hæc sententia
istius optio obtineret; tolleretur libertas arbitraria, cujus
manus. vis est in electione. Electio verò non est, ubi
 1. *Libertatis interitus.* non datur, è pluribus optio. Optio verò tollitur, si ad unam adstricta, & affixa sit, nescio quâ prædeterminatione, voluntas.
 2. *Premiis & pœna.* Alterum absurdum; quod bene secundum meritis, promissio præmii, vel comminatio pœnæ, quibus Deus allicit, vel deterret, voluntatem, instilum: imo ludicra esset: prædeterminatione hæc, ad unum, cui non possit resisti, manente. Tertium; quod quatuor statuum humanæ potestatis, quos verè recensui, permutatio, ac confusio sequeretur: si tertius, in quo nunc sumus, ut possimus bene agere, & possimus non peccare mutaretur, vel in quantum, gloriâ donatum, nempe, non posse peccare, vel in secundum, gratiâ destitutum, nempe, non posse non peccare. Quartum absurdum, quod induceretur, fatalis & cogens necessitas, idque non illa, quam vocant sequela, id est ex suppositione prævisæ voluntatis; sed ex prædeterminatione: atque ita ex merâ adactione: Indeque prodiret atrox

atrox illa, & terribilis prædestinatio: quæ immutabili decreto, faceret hominem, non bonum autem, quæ peccatorem, sed qui damnationem, periret. Quantum Deum abscondam; Deum fore auctorem peccati: & magis quam Dæmonem: nam ille suadet tantum ac incitat: hic tali, quam adstruunt prædeterminatione, juberet omnino: & periretque. Sextum absurdum, Deum lapsum, ac iniquam iudicem fore. Quare enim in alio puniret, cujus ipse Author esset? dicerent damnandi non fuit in nostra potestate, non velle, quod ut vellemus, voluisti: non fuit, quod vellemus, non facere; quod ut omnibus cum circumstantiis faceremus, non decrevisi solam; iuvisti; iustisti; sed motione quadam, & impulsu, cui resistere non potuimus, omnino adegisti; seu potius tu ipse fecisti: cur nos ergo punis? Hæc & plura absurda sequerentur, quorum quicquid tetigeris; ut ille ait, ulcus est.

Contra hæc verò omnia satis se tutos effugiam arbitrantur cum dicant, Deum prædestinare ad opus, sed non quæ in illis est adferunt. Et peccatum. Quasi non sufficiat ad complicitatem; ut ita dicam; adigere ad opus, cui annexa, & inseparabilis malitia est. Hæc profectò ratione, omnis peccans, quæ reus peccaret. Raro enim vult peccatum, quasi illud.

Deo injurium, ſed quâ prodeſſe, ac oblectare videtur. Prædeterminatio ergo iſta, inculpabilis eſſe nequit. Quod verò concuſum Dei naturalem attinet; hic adeo non prædeterminat voluntatem ut ei potiùs obſequi videatur.

Uti & edum
argum. 11.
Id.
Sed ut refutem paucis rationes, quas adferunt; Primùm; de Providentia Dei, ſeu potiùs, facultate gubernandi; ſine hac, quam adſtruunt prædeterminatione, ſecuros eſſe jubeo. Conſtat illi ratio, iſtius poteſtatis, & imperii: ita ut, nihil ipſo inſcio, nihil invito, nihil ad efficiendum, aut prohibendum, invalido, fiat.

Deum ſi-
ne præde-
termina-
tiõe, eſſe
reſtorem
universi.
Scit omnes eventus, immò ſemper præſentes ſibi ſpectat: & noſcit: neque huic inſpectioni, & notitiæ, offitit quidquam, libertas humani arbitrii. *Vult* deinde quædam fieri: quædam *permittit* quandoquæ: & *operari ſinit cauſas ſecundas*, prout earum condidit naturam: nempe *liberos liberè agere: ſed ipſo non invito: alioqui non agerent*. Ita neque hîc, cum impedit libertas humana. Poſt denique omnia: etiamſi *liberos homines creavit*. Velle enim illis, liberum dedit: efficere ac præſtare quæ voluerint, ſua gubernatione circumſcripſit. ſôaque omnipotentia (ſalvâ agentium libertate) omnia ad finem dirigit, & determinat. Neque prædeterminatione, id eſt coactione voluntatis, opus habet:

habet: ſuppetunt abun e media imple- *Eſſe item*
di, vel impediendi effectus. Quòd verò *primam*
arguantur, de influxu *cauſe primæ*, p. 102. *cauſam.*
ritas hæc, ſita in eo, quòd ab illâ eſſe nra,
vis, & conſervatio promanet, cauſe ſe-
cundæ. Deinde, quòd cauſa ſecunda, ſi-
ne primâ nequeat operari: poſtè verò pri-
ma, (quamvis ut plurimum non facit)
ſine ſecunda. Tertiò, quòd cauſe primæ
concurſus, eſt etiam *generalis*: ſecundæ,
particularis tantùm. Prior ergo exinde,
potiorquæ erit, cauſa prima. Sed hoc ni-
hil impedit, quò minus cauſa ſecunda,
naturam quam accepit, retineat: & ſi
neceſſaria eſt; agat neceſſariò: ſi libera;
liberè. Quod verò attinet *principium ju-*
ſtificationis, hoc à Deo eſſe certum eſt: *ſi non*
& ſine gratia auxilioquæ ejus, nihil pro- *juſtifica-*
ſus boni hominem poſſe, omninò proſi- *tionis.*
tendum. Nempe, Deus vult omnes ſal-
vari, eſſi non omnes ſalventur: Quòd
autem ſalventur quidam, ſalvantis eſt
donum. quòd pereunt, pereuntum mer-
tum. Aſſenſus gratiæ poſſiſſimùm à Deo:
diſſenſus eſt à nobis: aut potiùs nec eſt:
cùm peccatum, ſeu hic diſſenſus, propriè
nec ſubſiſtat, nec ſit. Ut enim *tenebræ,*
aut ſi nra, (ſic hoc Lipſius) non ag-
noſcuntur eſſe; niſi abſentia contrarii, ita &
illud Privatis tantum eſt, id eſt *deliquimus*
boni. Hac igitur ratione, ut principium *Nos verò*
ſino illo
Ju- *perire.*
E 4

Iustificacionis gratiæ attribuiamus, ita Prædeterminationem, quæ principium damnationis esset, à Deo removemus. A quo solo salus, à nobis solis, perditio. Postremum est, de Augustino, quem patronum causæ suæ, assertoremquæ, gloriantur. Sed ille, cum tam Libertitem arbitrii, quam auxilia gratiæ, contra hereses tutatus sit, ut concedam, & ista quædam, in calore ut sit pugna, & contentionis, protulisse; quæ separatim lecta, trahim partem possint; ita nuperâ multorum diligentia, satis superquæ ex ejus scriptis demonstratum est: illum, Prædeterminationem hanc novam, nunquam docuisse: nec talem fuisse ejus in hoc argumento sententiam. Ut verò huic quæstioni, finem imponam; quoniam patet, *sine auxilio gratiæquæ Dei, nos malum tantum, id est, nihil posse*: Ideo spem totam boni operis, in illo collocare, ab illo *opem* agendi, ac perficiendi petere, quæ *idem rectè egerimus, illi soli ascribere, tribuerequæ debemus*.
 Fac igitur ô Deus, ut gratia tua, in nobis, culpâ nostrâ, vacua non sit: & præcepta hæc Probitatis, quæ te inspirante dati sunt, te Adjutore, ad tuam gloriam exactè implentur.

Augustinum non docuisse prædeterminationem,

Voti & præcationis clausula imponitur,

A P.

APPENDICIS VICE.

Monita quadam ad Probositatem retinendam pertinentia

SED in libri hac clausula, addenda quædam monita supersunt: quæ in Contextu & serie tractationis inferi vix commodè poterant: cum tamen ad recensita Probitatis partes, apprimè facere videantur. Merito itaque illis hunc librum consignabo.

Primo ergo, ad *Anam vestram*, unicè Impedimentam, pertinet, scilicet illud dictum: *Memento re novissima, & in eternum non peccabis*. Novissima verò hæc sunt: *Mors* assiduum, *veniens*, non longè remota, certa eventum, incerta tempore: ideoquæ semper expectanda. Non est enim, ut diem rectè peragas, nisi illum ut ultimum existimes. Omnem itaque tibi supremum diluxisse, puta. Deinde: cogita, *reddenda rationis*, omnium quæ egeris, dixeris, cogitaveris, certam & *prædictam* rationem, quo D. promissum, acceperis. *P. stre. Grammo* expende, *pro. aut penæ magnitud. aut penæ diem* & *p. in* ejus metumque: prout merueris. Horum autem vivâ recordatione, non censeas reddi vitam terrore turbatam, anxiam tristitiâ, & negotiorum *Vita hinc emendat* ac inanis actionis ut superflue incuriosis, & *faci*: Quæmo tranquillam potius, quàm quies.

E 5 ad

ad portum & quietem veram ferimur: Terroris expertem & vacuam: dum nempe ille timorum maximus, haud urget, lethi metus. Emendatam denique: quippe sedulam boni operis & meriti: & exinde letam semper.

Alterum impeccantiæ remedium, cogitare, præsentem tibi semper, & cuncta videntem adesse Deum. Fastidit hoc & avertatur apud Ciceronem Epicureus: dum conqueritur, impositum Cervicibus nostris sempiternum Dominum, omnia advertentem, quem dies & noctes timere mus: Sed non Christi una nostra Philosophia, cui intuitum sapientiæ est terror Domini: firmum nempe peccati, & temerandæ conscientiae frenum. Illud verò non potest haberi, nisi firmiter agnoscamus, præsentem nobis Deum. Agnoscimus ergo, scimusque, quòd non ita nos ambiat, undique, & impleat aer, ut ille. Immensus enim non esset, ni ubique esset: ni operi suo & circumfusus, & inditus, extra illud, & intra. Itaque in illa vivimus, movemur, & sumus. Ideoque omnes animi ac cogitationis recessus, pervadit: ac penetrat: & tacita quamvis, loquitur illi voluntas. Cùm itaque solus fueris, cùm fores clauseris, ne putes te esse sine arbitro. Videt te enim, & aspicit præsens Deus. Sancti in Deo, & Angeli, testes intendunt

*Quæ nam
bi a test
& inest.*

*Præspici
est nostra.*

dunt oculos. Deo verò spectatore, & olim Iudice, & Vindice, tum verò tot testibus coram, quanta esse debet non dicam vercundia, sed abominatio etiam, terror horrorque peccandi. Alie id ergo designamus in animo, in Conspectu Dei, Opere Verbo, Cogitatione versetur: *Et invidiosum. ut: spiritus, inaptus propter.*

Tertium Probitatis retinendæ monitum, & solum velut Antidotum, censeo, quod vocare solumus. *Examen Conscientiæ.* Quo veluti a numerato habemus, motus, *Monitum* omnes animi: ad exemplar ejus, qui dixit: *Examen* Anima mea in manibus meis semper: ut conscientie nempe ob oculos posita spectataque quotidie emendator esset. Quemlibet itaque diem scrutemur. Commotionum, quòd nos ducant, quantum raptent, & modum & finem, in nobis speculemur. Quæ vitia magis infestent, ac urgent, expendamus, & huius fini satis, dista, cogitata remetiatur. Causam omnium, coram interno conscientiae Iudice dicamus. Et quia hoc arbitro nemo nocens absolvitur; peccata etiam penitentia sumamus, donec exercitatione istâ sanetur, quidquid corruptum & pravum fuerit.

Verum, quia iudicium hoc, quod de nobis ipsis institutum, sepe deprivat, semper se infirmum amittit: qui commovere quemque ad sua vitia facit; usu verò

comptum, in aliens nos cernere acutiſſus; Ideo quartum monitum, magno præſidio ad parandam omnium commotionum eutaxiam & virtutum exercitium erit: Teſtem aliquem, & ſuſpectorem, imò Cenſorem bonum & prudentem, eligere: cui nos aperiamus: & revelemus. Nam, ſi eſt aliquid, (ut inquit ille) quod ex viro bono, vel tacente proficias, quânto magis docente, inſtruyente, admonente? Euge itaque, qui tibi blandè, temperanter, non affectu ſed judicio, munus hoc amici mentoris exerceat deinde m neri ab eo ne detrectes, nūm aliqui vultis nō, & deſideratis. Cæterum vel hinc eximius patet fractus. & præſentiſſimum verè probatis remedium ex inſtituto Religionis Catholicæ: quo conſitemur alter alteri peccata noſtra. & conſoſ facimus Conſcientiæ noſtræ. non modo monitores, ſed annuo Judices. Sed hac de re ſuo loco, nempe libro qui de Pietate

*A viro
bono.*

2. and
for it.

7. 2. 16. 15

Non

mod. 15

non co

rect 35

Co + 5e⁻

Ca v.

147

1876

P

1

2417

2212 21'42

14127

TABLE 1

E. coli

addend.

Exercise

17336-17337.

benda *hærens* est: quæ illam demum con-^{Exerci-}
summatam reddat. Præclare enim utiatio,
multa Epictetus dixit: Peccata Philoso-
phiæ studiosis, quoddogmatum demon-
strationem potissimum inquirant, usum
verò illorum insuper habeant. Exempli
causa: si ponatur dogma, non esse men- ^{Nec dis-}
tiendum; causa inquitur dicti, & de- ^{putata}
monstratio mandatur memoriæ: res ipsa ^{oportet}
non impletur. Itaque mentimur quidem,
inquit: quamvis interrogati, cur non sit
mendiandum; Causam in promptu ha-
beamus. Ergo non in cognitione tantum,
& indagandi labore, nec in differendi pe-
nitentiâ ponenda est opera: sed facta omnino
addenda: inque illis potissima profectus
ratio collocanda. *Non enim ingenium exco-*
lere oportet, sed animum: non solertiæ lau-
dem aut oblectationem captare ex studio
sapientiæ, sed fructum: qui nos expertes
vitiū, Commotionum arbitros, Virtu-
tutum compotes, Temperantes inquam, ^{Sed vi-}
Justos, Fortes reddat. Frustra alioqui no- ^{vere.}
titia præceptorum, si de virtute locuti,
vitia sectemur. *Frustra Probitas, quæ in-*
tra verba tantum consistit. Non enim Au-
ditores legis, ac perini ejus interpretes,
sed factores operis, officium implebunt:
ac præmium consequentur.

Sed vi-
vare.

LIBER OFFICIORUM SECUNDUS.

De Charitate.

Instituendo factæ divisioni Officiorum, postquam ea differai, quæ ad Probritatem putavi pertinere, aggredior *Officia Charitatis*: eum invocans, qui Charitas ipsa est: ut veram ejus arcanamque vim, aperiam mortalibus, ac instalem. Hinc itaque

*Definitur
Charitas.*

ut novâ, nec hactenus usitatâ methodo, ac ratione explicem: primum ita definiam. *Charitas, est propensio animi erga proximum,*

Benigna, benigna - benevola - benefica Benigna in primis: nempe, *judicium & sensum de proximo, quàm maximè bonum, retinens: cuncta ejus, vel probando: vel tolerando: vel amanter corrigendo.* Benevola deinde,

Benevola in appreciatione, voto, studio ut bene illi sit: & dum est, gaudio: & congratulatione

Benefica, Benefica denique: libenter & copiose opitulando necessitatibus ejus: id est, opera, ut vocant, misericordiar, prompte ergi illum, & largiter exercendo.

*Debita & communis
virtus.* Debita verò prorsus humano generi: quod uno parente satum, cognationem agnos-

certa

vere merito debet: & ex illâ mutuum habere amorem. Etenim, cum non animalia modò, ejusdem speciei congregentur, conciliante natura, sed inanimata quoque, & sensu carentia, conjungi quodammodo appetant; itaque pondere, sympathia, ac propagine tententur; Quanto magis id homini conveniet, cui non alia natura, quàm ratio est? ut nempe sui generis societatem quærat: concordiam appetat: commune norit bonum: impleat officium: id est, mutuum exerceat charitatem.

Amare certe & amari, itemque tibi mutuo prodesse, natura sinit: exigitque: *Natura
duo.* Eique obsequentem hominem, homini non posse nocere, apertum est. Nam si noceret: aut id putaret non iniquum, aut non pejus, malis corporis & fortunæ. Si primum: quid cum eo differas (inquit Cicero) qui hominem ex homine tollit? Si alterum: erraret in eo, quòd ullum malum, gravius malo animi putaret. Naturalis ergo Amor & Amicitia. Contra Naturam verò, *Amoris
vacuitas.* avaritia divisionis, discordia, & demum interitus parens.

Quod si Charitas, vel ipsius naturæ & *Et dem-
rationis ductu,* homini propria: quantò *quo iussu
Dei.* magis iussu Dei? Hoc mandatum ejus primum, & maximum, ut illum diligamus toto animo. Suppar autem ei alterum, ut proximum. Suppar inquam: Iusti

Iusti namque experimentum est unicum, actio cum proximo. *Non enim amare Deum potes, quem non vides, si proximum odisti, quem vides.* Et si Deum vere amas, nempe bonum tuum; necesse est, ut ames proximum: qui æquè tecum ad amandum eum factus est. Nam quæ tertio congruere tenentur, inter se congruant necesse est: Amorem ergo Dei, Amor proximi necessariò consequitur.

Itaque exalte habenda est.

Diligamus itaque invicem. Nam plenitudo legis, dilectio. Q. am nrl. habeam, inquit Apostolus) nihil sum: nihilque profunt reliqua virtutum officia. Et cum à Discipulo Christi peteretur, cur eam toties ingeminaret, quia præceptum Domini est, inquit: & si solum fiat, sufficit. De hac igitur libro hoc agam: & quâ ratione exactè præstari possit; tribus Capitibus ostendam.

C A P U T I.

Qualis Charitas in statu innocentie fuisse & quoniam tam exacta post peccatum haberi non potuit; ex illius defectu, de origine furis.

Causa adfertur cui inquiritur da est et a. Virtus ista fuisse, in sua Origine, & ex quo prius fonte, id est, in statu innocentie primitiva.

DE Charitate dicturo, operæpretium imprimis videtur indagare: quæ ista Virtus ita fuisse, in sua Origine, & ex quo prius fonte, id est, in statu innocentie primitiva. Cùm

Cùm nempe homo, nulla labe infectus, imitator fuisset divinæ bonitatis: eam erga proximos exercendo. Operæpretium hoc inquam inspicere: quò in statu hoc, multifariam vitiatæ Charitatis; primitivam illam, quàm maximè æmulemur: ut ex defectu ejus ortum Jus, ad illam, quoad fieri potest, revocemus: aptemusque Dicam igitur hoc Capite tria. Pri. Tripartitum ostendam statum Charitatis primitivæ in capite. Deinde deducam illam talem post peccatum diversis subsistere non potuisse. Tertiò illam, inducitur fure, sarcire, ac reparare, necessarium fuisse evincam.

PARS CAPITIS PRIMA.

De Statu Primitivæ Charitatis.

Cogitanti itaque de Primitivæ Charitate, in mentem primum venit: illam, tres dotes, quibus & perficeretur, & conservaretur, necessariò habituram fuisse. Nempe, lubentem inter se æqualitatem: Rerum omnium Communitatem: Omnis oneris à se vicissim exigendæ Immunitatem. Optimè enim Charitas mutua retinetur, primum inter pares: deinde nihil ut suum usurpantes: postremò nihil à se vicissim velut debitum requirentes. Paritas seu Æqualitas prima genitrix Charitatis. Cuius æqualitatemque naturaliter se quisque amet; ideo & sibi

sibi similem: id est parem & æqualem. Nam in illo seipsum Unde illud: quod Amicitia pares aut accipiat, aut faciat Communitas deinde, altera ejusdem origo Cum enim præcipui dicitur dicitur causa esse soleat, à pluribus usurpatio; rei alicujus, quæ pluribus non potest sufficere; ideo inducta Communitate, & provisâ cunctis æquali sufficientiâ, (quæ necessariò fuisset in communi vita) Charitas faciliè constabit. Immunitas denique auxilium Charitatis erit Quæ gravis & servilis, ideoquæ odiosa est, exactio debite obligationis: quâ sublata, Charitas manet, sponte ac liberè supplens, quod extorquebat obligatio.

Es dotes faciles innocentes Porro triplex hæc dos Charitatis, faciliè in statu vitæ innocens, haberi potuisset Nam Æqualitas mansisset: primum ab Æqualitate Conditionis, quâ creti sumus: & per quam, omnia habuissimus æqualia: Deinde ab *eximia quadam bonitate*: quæ non permisisset, viribus parere potestatem: quæ naturaliter cuique in se tantum est, eaque libertas vocatur Denique cum sibi quicquid ad vitam ad omnia sufficeret (ptolem enim rem rem excipio opus non habuisset alieno obsequio. Communitas item omnium rerum, faciliè constitisset. Nam occupatio, & dominium, & possessio, inutilis prorsus foret: cum eam suffi-

Quod in singulis ostenditur

sufficientia, & parabilitas rerum, sponte provenientium, superfluum fecisset. Denique Immunitas mutua foret: & extorsio obligati non necessariò cessasset Cum, ut alter alteri munifex esset: nec ullius necessitas egeret: nec quisquam exigeret: sed voluntati tribuentis relinqueret Quamquam nec tribuere opus foret: cum in *extorsione* cujusque, benevolentia tantum, Sui sufficientia, vix beneficentia, locus esset. Et hic sufficientia, turus fuisse videtur, status exactæ ac con- *ita ut* summatæ Charitatis In quo, lege, aut *scripto* scripto jure opus non fuisset cum sine *jure opus non fuisset.* malâ libidine, & concupiscentiâ, eoquæ sine poena, aut coercitione, agere potuissent.

PARS CAPITIS SECUNDA.

De Impossibilitate Primitivæ Charitatis.

CORRUPTO verò, per peccatum primi *Post peccatum* Parentis, genere humano: nullo modo *causam* ejusmodi Charitatis, potuit retineri. *origo.* Nam in poenam peccati, invasit Nos, primum *Infirmas* dum pulverem Nos esse *Infirmi-* se; faciliè dissipari, primo Parenti à *ta.* Deo dictum, & simul factum est. Deinde *Infirmas* tam ab eodem sterili mundis *Indigen-* Nihil tamen, spinas tantum & tribulos *tas.* suapte germinantem, accepimus Postremo *Labor accessit*, cum in sudore vultus, *Labor.* pane vesci, jussi & damnati sumus. Hæc tria

Hæc dicitur de notis sustulerunt.
 tria verò *Æqualitatem* exuere, proprietatem quærere, obligationem præci, cogerunt.

Sed sub-venit in-firmitas potestas.
 Etenim ad *auxilium Infirmitatis*, necessarium *debilioribus* ferenda: *validioribus* verò ad *maioris commoditatem*, viribus paranda: & ne privatim parta, *nimum excresceret*, tandem, consensu, Civitati deferenda fuit potestas. Tollenda verò *Æqualitas*, per quam *Charitate* cessante, nec hospes ab hospite tutus, nec sibi sufficiens quisquam erat.

Indigen-tia domi-nium.
 Deinde: Cùm etiam *non sufficerent* nobis, quæ ad usum vitæ pertinent, ea verò, naturæ seipsam conseruantis ductu, *acquire quisque sibi mallet*, quam relinquere alteri: In communi omnium Indigentia, *ad occupationem ventum est*: ut quod quisque primus manu apprehendisset, vel pede calcatum limite signasset, id ei, eripere alteri, fas non esset. Ita necessario *Communitas*, (aucto præsertim genere humano, & non habente sufficientiam) paulatim sublata, rerum omnium, quæcunque occupari potuerunt

Laboris obligatio seu opis alienæ exactio.
 Tertio denique: Quia *labor gravis*, & *onerosus* nimium erat, nec suus cuique sufficiebat; *obligatione varia*, ad operas præstandis, fructus ex us trahendos, ac communicandos, se mutuo obligare, ac obstringere, & *promissa, pacta*, Contractus,

ctus, exactè exigere, necesse fuit: Immunitate sublata. Præsertim cùm etiam conjunctio, & in commune laborem impendere non minùs grave foret. Nam opera in rebus parandis, & usus in consumendis par omnibus esse debuisset: quod deficiente *Charitate* fieri non poterat.

Ad hanc corporis miseriam, quæ *Charitatem* illam *Primitivam*, agrè permittit retinere, accessit illa, quæ animum *corrupte*, triplex *Concupiscentia*. *auxilium* *Ex concupiscentia* immensum *inpe timentia*, *mutua dilectionis* *pisc. c. 1. a*
 Per hanc etenim, non contenti homines, necessitati subvenire, ultra ejus exigentiam, appetere inania, & superflua, id est mala illecebras nempe Corporis, blandimenta fortunæ, & inanis gloriæ, fastus, & elationis varia nutrimenta: quæ sat, retegendo vitia, quibus scatet genus humanum, recensui. Ita *Avaritia* præcipue, & Ambitio *Charitatem* sustulit. *rupit concordiam*: vim & bellum intulit: & exinde *Æqualitatem*, *Communitatem*, *Immunitatem* penitus extinxit. Quæ non extinguenda omnino erant, sed ad certum modum & temperamentum, reducenda.

Et scire interitus

PARS CAPITIS TERTIA.

*De necessitate Juris scripti, ad Societatem Civilem (cujus origo ostenditur) retri-
nendam.*

*Jus insti-
tutum re-
paravit
Charita-
tem.* **F**acit ergo hoc & præstat Juris scripti
institutio. Quæ necessarîo subsequi
debunt, potestate, & obligatione introducta.
Nisi enim hæc jure temperata essent, per-
petuum discordiam, bellum, & dissociatio
generi humano imminerebat. Si enim li-
berum cuique fuisset, subjugare quos vel-
let, occupare quæ vellet, adstringere
quocunque modo vellet, vi & armis om-
nia agerentur. Cum præsertim par quo-
que libertas esset, renitendi & resistendi,
& fas tam propulsandæ violentiæ, quam
inferendæ. Itaque æterna semper odia
mortales gererent, nec coeptus unquam
cederet ex animis furor, & arma fortior
ac felix teneret, infelix verò ac victus stu-
dio ultionis nova compararet. Ac denique
ferina vita & belluina rabies, & interitus
Societatis, inter homines, jure non con-
stitutio esset.

*Societatis
civilis or-
gini, pro-
gressus,
& con-
summatio* **P**erò Societatis origo, est, mutua sui In-
digentia: illam sermo. mutuum proles:
progressus, familiaris consummatio Civitas.
& con-
summatio *ejus autem anima Fuit.*
His inquam gradibus crevit forma Ci-
vitatibus,

viratibus, & hinc petenda est intima ejus
causa. Quia enim mutua opes Ingentia
inter nos evidens erat; (Cum uti supra
dixi, infirmam, omni præsidio destitu-
tam, rerum externarum egentem, con-
ditionem sortiti sumus) Ideo nisi com-
muni ope ac viribus fulciremur, interire
nobis necesse foret. Quemadmodum au-
tem membra singula, varia functione ac
ministerio, usui & commodo sunt toti
corpori: Ita diversa multorum officia,
munia, operæ, artes, labores in commu-
ne Societati consulunt: se vicissim juvant:
& Socialem vim, omnino expectabilem
faciunt. Præsertim verò cum accedat, *instru-
mentum
ejus ser-
vans.* non aliâ causâ, quam colloqui & conver-
sationis datus nobis sermo: quo ad Con-
sociationem & commercium allicimur,
alioqui frustra eo instructi, à Natura seu
Deo. Hinc & literæ inventæ, quibus ab-
sentibus etiam, immo & posteris loqui-
mur, & memoriam majorum retinemus.
Conamurquæ earum beneficio, velut
præsentibus conjunctosquæ habere, qui e-
rant, & qui fuere. Tanta est consociatio-
nis appetitio. Intium Societatis Prolem
fecit. Etenim conciliante naturâ, prima sumus &
est inter Parentes, & Natos, caritas. Ea
verò jubet, quod genitum, fovere, cu-
rare, educare. Incipit itaque exinde, ho-
mo non solus esse: nec sui tantum curam
gerere,

unde Fa-gerere, sed Societatem inire, e qua, pro-
muta. dit Familia Quæ ex Matre, Patre, Filio,
 & Servo constat & domum, variè aucta
 Et demum facit Denique ex Consoctatione Familia-
Civilis. rum, Vicus, Oppida, Urbes, ex illas
 verò mutuo fœdere vinctis, & communi
 rectore, ac formâ certâ summi imperii
 constitutis, Magna illa unus populi Ci-
 vitas ortum habet. Cujus animam dixi
 jus esse. Ut enim eo fruamur, violentiæ
 ac injuriæ securi; multitudo, in unius
 populi corpus, coaluit.

Jus ad Jus verò, prout recte divisit, si factæ
personas divisioni institueret, eamque sensu suo po-
est pote- suisset Justinianus:) *vel ad personas perti-*
stis. net, *vel ad res, vel ad Actiones.* Personis
Ad res respondet Potestas: rebus *dominium* seu
dominium possessio: Actioni *Obligatio* Hæc tria,
 inquam, ad certum modum jus redigit,
Ad A- ordinatque Ita ut & faceri possit Chari-
ctones tas, societasque retineri: & nihilominus
obligatio. ad conservationem sui sua cuique constare
 commoditas.

Has par- Hæc autem humani juris partes, spe-
tes juris ciesque, introductas, ut ostensum, ne-
sancti cessitate ipsa comprobavit Deus prescripto
Danti Decalogi Hebreis quidem tantum primitus
Decalogo dato: Sed etiam & Christianos meritò
 obligante. quippe cum socialis vitæ vim
 totam exactè contineat. Nam post capi-
 ta, quæ ad Deum & putatem pertinet;

pri-

primum nempe & tertium; reliqua recensita-
 tas juris species evidenter complèctantur
Ad potestatem en in refertur imperatus
capite quarto bono parentis in id est in bonorum *Eius præ-*
superiorumque, & qui nostro bono & com- *potesta-*
 modo nobis præfunt. omnes enim hi me- *tem per-*
 rito vice parentum habendi: debeturque *tinentiam*
 illis ex hoc præcepto, veneratio & obse-
 quium. Deinde eodem pertinet, & pro-
 hibitio occidendi, *capite quinto.* Nam dum
 vis iniqua arcetur, & violenta potestas
 contra fas usurpata vetatur, hoc ipso legi-
 tima constituitur. Quinimo & adulteria
 capite sexto ideo vetita, quia per illa natu-
 ralis potestas (de qua mox) violaretur:
 ac interiret. Hæc sunt quæ potestatem
 spectant. *Ad dominium* verò & possessio-
 nem firmandam, furta prohibentur &
 alieni omnis concupiscentia. cap.ribus se-
 ptimo, nono, & decimo. Denique *Ad*
obligat omem stabiliendam, capite secundo, *obligat-*
 sancitur *juramenti religio*: dum vanum seu *gationem*
 irritum vetatur. Tum verò octavo *fides*
 & veritas, id est fundamentum sponsio-
 num præcipitur: dum falsidicum testimo-
 nium prohibetur. Atque ita tota, quod *Obtan-*
 dixeram, juris humani ratio, divina au- *tatem aut-*
 thoritate constituta firmataque est: & ta- *horitatem*
 bulis illis (ut Tertullianus loquitur) cœ- *eterni leg-*
 lestis edicta, & sanctissimæ legis sancito, *isate,*
 potestas, dominium, ac obligatio appro-

F

ba.

bata. Ideoque merito teneri nos hisce vinculis oportet, quæ necessitas invenit, Deus probavit, & juris institutione retinere, certo modo, ac ratione injunxit.

CAPUT II

Ostenditur quid sit Jus, & quod duplex, & quales esse inter homines debeant, recensitæ ejus partes & Species.

*Lectionis
F. 122*

PAtet aperte ex antecedenti Tractatione, *Jus* ita commodè definiti posse, ut sit *Regula conservanda inter omnes Civitatis*, seu Societatis: idquæ post introducta in usum ea, quæ ei repugnare videntur.

*Origine ab
acer 3
Dei etc*

Hujus Regulæ *fons est & origo, Verum*: quod inest Divinitati, velut lex quædam æterna & immutabilis *Res ut boni*: a qua tota Juris ac Justitiæ natura manat ac deri-

*Quæ per
F. 122
visita.*

vatur. Partim enim æternam legem hanc, quæ rationem, Deus, naturæ rationali, dum eam crearet, indidit: (alioqui rationalis non esset, si rationis istius expers esset:) unde fluxit illa ante peccatum nobis inrita, & post peccatum non penitus extincta, Notio, eorum, quæ naturæ nostræ conveniunt: Exinde verò ortum, quod vocatur *Jus naturale*. Partim videntur & fieri nobis per mores: unde *Jus Divinum*, quod vocant Politici.

*F. 122
122
222*

vum

vum. Cui inest quidem eadem ratio, sed non expressa, & supremi justissimique Conditoris voluntate velut testis; cui jus est, ita sancire quædam, ut sancti sui ratio non reddatur. Ejusmodi verò Jus; aut ipsemet dedit Judæis per Moysen, & Nobis in Christo: aut vicariæ suæ potestati reliquit: cui ligandi quidvis, ac solvendi, fuit tam concessa. cum rationabilis præmissi. Unde *Jus Ecclesiasticum* & Canonicum Partim denique permittit eandem æternam legem exprimere humanam Constitutione, (quæ ut sit justa, conformis illi, aut certè nullo modo contraria esse debet:) inde verò est *Jus Humanum*. Quod vel usû, & consuetudine, nationum receptum, *Jus Gentium* nominatur: vel legibus cujusque populi seu Civitatis descriptum; *Jus Civile* dicitur.

*Partim
constituta
sunt
Dei per
F. 122
propos.*

Totum verò hoc sim. sumptum, aliud quid homini posse, licere, agere, aut vetari; nempe illicitum: aut permissum, non permissum. Aut permissum, nempe licet in ore. Quia primum si propriè loquendum est, quod vetatur; nefas: quod permittitur; jus: quod jubetur; jus est.

Hac origine ac partitione Juris demonstrata, superest, ut eum superiori capite ostenderim: quod tria hæc; Potestas nempe, Dominium & Obligatio, necessarid quævis introducta, imò & Divino

approbata edicto, adversarentur tamen Charitati, nisi Jure temperata, & ad certum modum reducta sint; Superest inquam, ut modus hic circa singulas basce partes explicetur, deinceps: & ex illo licet, vetiti, jussi denique. tota ratio, ac regula statuatur. Sit itaque.

PARS CAPITIS PRIMA.

De Potestate prima Juris Specie.

Necessitas inter homines potestatis ostenditur. **P**OST sublatam Aequalitatem, quæ (ut superius ostendi) in statu corrupto manere non potuit, Potestatem certæ ratione constitutam, hominis in hominem fieri apponere appropinquat necessarium omnino fuit. Causa est: quia nec sine Societate homo sibi sufficiebat, nec Societas retineri potuit, nisi quidam regerent, quidam regerentur. Nam cum & Aequalitas constare non posset; & omnes imperare malent, quam parere; non Societas tranquilla, sed certamen contiuuum fuisset de principatu; nihil illud, aut natura, aut vis major, aut consensio finivisset. Quæ tria triplicem fecerunt Potestatem. Prima est naturalis & Necessaria, in Uxorem, prolem, ac naturâ, regiminis indigum. Altera volenter acquiescit, in servos. Tertia sponte concessa, & delata a perantibus De singulis consueto compendio dicam

Equæ triplex esse dicitur.

De

De Potestate Naturali.

Potestatem Naturalem, in Uxorem conferit primum *Jus naturæ*, quod jubet *Potestas viri in familiam* præstare uxorem sexum, firmitatem, fortio-remque, sequiori, infirmiori, & imbecilliori præesse. Idem *Jus Divinum* præcipit, dum sub potestate Viri, femina constituit. *Jus demum humanum* & consuetudine, & lege, id implevit. Uxorem ergo debet dirigere, sed simul & dirigere Nam imperium hoc amoris, & Charitatis esse debet: nempe erga comparem, thori & vitæ sociam, cistam, rem, probam, viri, liberorum, domus studiosam, ac sollicitam: quæ si talis non est, *Sed blanditur ut in compariem,* saepe vitium ex eo mariti. Prudens certè, reget eam leni freno: retineas ac procurans maximè concordiam, nempe Matrimonii, & ornamentum: & suave ac unicam condimentum Qui verò magis hujus *Quod docet de Matrimonio* Sacramenti status, conditio, obligatio, quæ conjugales leges, quavis hoc loco manifestæ facie potuissent recenseri; tamen quia gæ, cuncta hæc, usu tot scriptorum trita, & apud eos obvia ubique habes, ideo merito hic, ubi compendio studemus, omittenda.

Sequitur verò pars altera Naturalis Potestatis, nempe in prolem quæ eadem natura propter beneficium genturæ, *Potestas Patris in prolem*

De Potestate Acquisita.

Potestas *Potestas* *Acquisita*, fit, prout dixi; vi
servitutis *maior*. Quæ triplex esse potest. Pri-
ae iustitiae *maior* op. remissa e ejus qui necessitatibus
 vitæ adeo est destitutus, ut cogatur se tra-
 dere alteri ad perpetuam operam, pro
 alimento & tegumento. Altera est *Pena*
 ob delictum capitalis, quæ commutari
 potest in servitutem. Tertia *iusti belli*,
 dum hostis victus hac conditione serva-
 tur, ut serviat.

Ostendi- *dur eam* *jurisdictio-* *ne non re-*
signare. Eiusmodi verò violentæ potestati repug-
 nat quidem natura, si per se spectetur:
 nam per ipsum omnes sumus liberi: sed
 post introductum jus illud, quod facien-
 dæ societati dixi esse necessarium, non
 repugnat. Nam non vetat naturalis iusti-
 tia pacisci obsequio victum ab eo; qui e-
 jus copiam & dominium habet. Nec ini-
 quum, ut egestatem evites; præstabi-
 lem navare operam. Deinde cum tam
 ex judicio; unde poena: quàm ex bello;
 unde captivitas: cum inquam utrobiquè,
 necis summa potestas sit licita; (prout id
 ostendam infra & demonstrabo:) utique
 licita erit minor: quæ est, herum esse
 ejus; cui vitam concesseris. Unde patet:
Nec à *Divi-* *vari.* non retragari legem naturæ, violentæ
 potestati. Lex verò divina, dum illam
 non vetat; permittit. Jus autem huma-
 num,

num, eam auxit: ac longius produxit: *Constitu-*
 dum ex servo natos, non melioris condi- *tionis ex-*
 tionis voluit: & venundari eos permittit: *maioris*
 & quidquid acquirat, Dominis acqui- *etiam esse.*
 rere decrevit. Hiquè rigor excusabilis
 exinde: quia & nece minor: & commo-
 dior utiliorquè: tam ei, qui jus ejus ha-
 bet, quàm qui ei subest. Cohibetquè & *Idque*
 advocat a crebra cæde. Unde & à Christi- *non in p.*
 nis diu retentus, nunc tamen remisit:
 vitæ ac necis jure, ad supremam potesta-
 tem revocato: & venundatione fere sub-
 lata: ita ut prisce illius servitutis, pauca
 supersint vestigia: nisi tortè in Ethnicis
 captivis: & adscripticiis colonis: quos cum
 terre possessione vendere licet.

In tantâ verò Dominorum in Servos *Officio*
 potestate, aut licentia, est nihilominus, *Dominos*
 quod illis Domini debeant. Et primum, *te-cti er-*
 ex admoniti ne Apostoli; quod iustum & *et. 120.*
equum est illis præstare tenemur Memo-
 res. (ut idem ibidem dixit,) & nos esse
 sub Domino: apud quem non est acceptio
 personarum, & cui reddenda erit ratio,
 debita, velut in conservos *Charitatis*:
 quæ nulla inæqualitate exui debet. Cum *In pa-*
magis fortuna nos in p. t. f. at, quoniam in p. t. f. a-
 tura. Itaque et si Jus poenæ in eos habenda.
 mus; tamen non immeritæ, sed ad pri-
 scriptum regulamquè iustitiæ: in privata *Officia*
 & domestica jurisdictione exercenda, *imponent*

Et De Hanc à ratione ductam imperii nece
sancitum statem, non solum nobis inest; sed
firmat. etiam effatu suo, vel suorum, firmam
 reddidit Deus: dum omnem potestatem
 à se esse; & illi omnem animam subje-
 ctam esse debere; & reddenda imperanti,
 quæ ei debentur; edixit: præcepitque.

Triplex Paruit ergo, & rationi, & duci ejus
eius sta- Deo, genus humanum: dum imperium
tu seu detulit; vel uni: vel Concilio: vel Comitibus.
forma In primo statu, unius jussa valent. In al-
 tero, paucorum consultatio ac decisio.
 In tertio, per suffragia omnium, majo-
 ris partis consensus. In singulis verò ho-
 rum, æquè Jus summi imperii residet.
 Unde triplex forma Civitatis, quæ vul-
 go solet assignari: *Monarchia*, nempe,
Aristocratia, *Democratia*.

Maxime Nec prolixè disputare attinet, quæ il-
probatur larum sit præstantior. Apertum est illam
Monar- præferri; quæ facilius efficit, ac præstat
ebia (b) unitatem. Hæc enim, ut ostensum:
 causa est imperii: multitudinis substan-

Aristoteles in politicis In republica, quod sin-
 guli prædare nequeant, solent universi, hic
 suam, alius suam virtutem adfert, omnes u-
 tiles sunt: Plures enim, quorum singuli,
 boni non sunt, si conveniant, paucis illis,
 virtute poterunt esse potiores. non ut singuli,
 sed ut omnes; sapiunt enim amplius multi,
 quam unus.

tia

tia; & Spiritus vitalis Civitatis. Ut sit
 igitur unum Reipublicæ corpus; unius
 animo regendum censeo. Nam (c) plures
 ut in unum consentiant, iterum egebunt Cha-
 ritate: quam sublata aut imminutam
 dixi.

Triplex per-
fectum
reddant
imperium.

Sed non est huius, quod instituo argu-
 menti, hæc disceptatio. Quæcumque for-
 ma Civitatis; bona: modò probè ac con-
 stanter Jus, Vim, & Facultatem summi
 imperii agnoscat: retineat: atque exer-
 ceat. Hæc tria, inquam, illam consum-
 mant. ac perficiunt: paucis à me expli-
 canda.

Jus summi imperii, est arbitrium in per Primum
sonis, res, & actiones Civium: cui nun-
Jus in
 quam fas est refragari. Societas enim Ci-
ores.
 vilis, uti dictum est, imperio contine-
 tur: summum autem imperium in eo si-
 tum; ut qui semel se atque sua ei subdide-
 re, semper pareant: & nusquam resistent.
 Quod enim resistere jure potest, majus,
Cui nefas
resistere.

(c) Tamen plures, nisi perfecti se invicem a-
 ment, suam utique amabunt reipublicam, in
 qua ipsi, & sui: Unde pullulas, regendi con-
 cordia, & consensus. Illud vero, non quo modo se,
 verum, quo modo populum, a communione
 ament, qui regunt, pensatur. Potior autem com-
 modi proprii, quam populi, ut injus amor, sueta
 Monarchia nota est, ac navis. eoquo, paucis
 Regum con: Paucis populi bene.

aut

Deinde si Proderit verò etiam, si imperii institu-
 profit pa- ti finis, qui et bonum & commodum
 gressu subditorum, rectè expendatur: & ad eum
 cuncta referantur: sciantque qui eo po-
 tiantur, se non suam rem agere, sed populi.
 Atque ita Rempub. administrent; ut ag-
 noscant omnes, suam omnino salutem
 curari. Ita, quæ onerosa erunt; levia, si
 proficua; videbuntur. Et ut ager medico,
 sic populus parebis imperanti: utroque salu-
 tem, etsi per dura, quandoque & aspera,
 procurante.

Denique Sed etsi hæc, summo imperio admo-
 si necesse dum proficua sunt: non tamen continent
 si parere totam vim ejus: nisi adsit vis alia, & ve-
 ra, quæ invitis etiam necessitatem paren-
 di afferat: & obedientiæ patientiam in a-
 nimis efficit subditorum. Id *partim inter-
 na* quâdam ratione efficitur; *partim exte-
 riori modo.* Interna velut *Vis est, Eminentia,*
& admiratio imperantium: quæ duo, dum
 imprimuntur mentibus subditorum; ve-
 lut cogunt illos obsequi: nempe *præstan-
 tioribus: melioribusquæ.* Hinc sita majestas;
 & ei debita veneratio: id est, vita, & ani-
 ma principatus. Externa autem propria
 quæ *vis est, à metu:* qui fit *enlis omnino*
 aut, cum interitu potestatis, *habende est.*

Quod est Timeant itaque potius, quam temerant
 fuit est. Qui id efficit, ac præbuit, subditi
 maiorem severitas: quæ pravum ac corruptum,
 permissu, quod

quod sanari non potest, secat ac urit.
 Hanc, ut securè ac tutè exerceas: profe-
 ctò armatis viribus opus est. Opus tamen
 & moderatione: ut *quævis metuant Et metu
 non oderint tamen: sed potius amant.* ab impe-
 rantis,

Relat pars tertia, summi imperii: nem-
 pe Facultas Civitatis gubernandæ seu *quæ erit
 a unius rationis publicæ exercitum.* Id ad au-
 tem simplex est, nempe consulere Patriæ &
 consulta effecta reddere: deinde Magistratus
 legere & præari largiri. Denique Judicia
 sine provocacione exercere: & pænas in-
 fligere.

In consultatione vel *edicta temporaria* *Primum
 promulgantur: vel perpetuæ sanciantur* *consulta-
 legibus. Per edicta ordinatur & constitui-
 tur quid sit de re Republicæ, quod pro
 videre ac procurare supremæ incumbit
 gantur.*
 Potestati, & huic fini rebus uti potest pri-
 vatorum Legam condendarum facultas, *Leges
 uti dem summi imperio inest.* Non posset *sanciri
 enim illud suo munere fungi, nisi corri-
 gentis Civium moribus, & in officio re-
 tinendis, necessaria quædam sanciat, pro
 ingenio populorum, vel temporum exi-
 gentia. Et ni his quæ sanciverit Cives te-
 neantur. Uti autem potestas suprema à
 Deo, ita Leges eius à Lege Divina, & or-
 tum ducere, & ei congruere aut certe non
 adversari debent.* *decernun-
 tur.*

In decernendo, maximè eminet, Bel-
 li

Præcipue de bello suscipiend. *li susceptio:* indiciotique Bellum autem est: inter eos, qui non sunt acrius Civitatis; *ne*, *ius requisisti*, *venire voluit*, certatio per vim: arbitrio supremæ potestatis suscepta: *defendens*, *repetens*, *indicans*, *quod iuris est*. Hæc est definitio exacta, puta belli publici, ac solennis, quale ad Concessam, de qua nunc primus pertinet Potestatem. Cæterum bellum publicum, à privato, uti exordium, ita & fas, sumit. Nam cuique ante constitutum Imperum, imò & post constitutum, ubi aut non habetur, aut færa est per Jurisdictionem tutio; *interne se fecerunt*, *si*, *proptus*, *tribus datum*, *tum*, *ment*, *aprimum*, & *ut*, *tam*: deinde *que his sub*, *ut*, *unt*. nostraque sunt. Qui ergo ea vi eripere vult; eum ut te defendas, vi repellere; vel ut ablata repetas, vi impetere; vel ut facinus vindices, vi asligere licet. Concessis verò ejusmodi finibus, concedi & modica necessitas est, que ducunt ad finem. Mœni verò belli sunt; *trucidare*, *vapere*, *captivare*. Quæ dictu ipso, færa & immania, penitusque adversa Charitati, permittuntur quidem; quâ luri obtinendo subserviunt; sed profectò Christianæ professionis erit, quàm *maxima integritate*, *cautione*, *moderatione*, *ea exercere*. Integritatis est; *causam expendere*; quæ non modo iusta esse

Ejus finis d. incipit.

Et gerenda, me l. nos int. qua.

Sed cum integritate summa.

debet; sed etiam gravis: imò necessaria: idque ad pacem obtinendam. Cautionis; *Cautione*, *teneritatem*, *et*, *spem*, *vanam*, *colorare*. quam cum avaritia, & ambitu impetitur, anceps eventus, & inevitabilis calamitas belli, evadet. Postremò: Moderationis, *Moderat.*, *semperare furori in cæde*, *spolio*, *servatus*, *inhibere*. Hæc de bello,

Ad eandem verò Consultationis facultatem, pertinet *in*, *in*, *o*. Cuius, ab eminenti summi imperii in res Civitatis dominio. Licite igitur exigitur: ut sumptus & necessitates publicæ sustineri possint. Ejusdem Consultationis est, *fœdera sancire*: *rem nummariam constituere*; edicta de rebus variis promulgare: denique *quidquid ad curationem Reipub. pertinet*, *ordinare*. In hisce omnibus, summum imperium bono publico provideat: subditi parere non graventur.

Facultas altera gubernande Civitatis *Facultas* est, *Moderare*, *namque distributio*: altera *qua nec timore cæco, fortuitoque, ut ple-* *nump le-* *gendu ma-* *gistratus.* *tumque esset*, sed prout quis per dignas *quod est, d. fœderis*; nec per ambitum, sed *meritis querenda*. Non inquam lucrum, quod illis adharet, captandum: sed munus potius officiumque quod requirunt, implendum. Quæ talia uberius explicant, qui tractant civilem doctrinam.

Tertia demum, Facultas administrati-
onis

Facile onis publicæ est, *Facile* dicere: & reddere. *tertia* *jus* Cum etenim, nec privata vi jus repetere, nisi cessante jurisdictione, licitum esse, demonstratum sit; Nec rerum nostrarum

Cur solo studium, amorque permittat, recte statuere: quid vel nobis debeat: vel Nos teneamur: Ideo *tertio*, qui id decerneret, necessariò deferenda, fuit jurisdictione. Nulli autem convenientius, quàm supremæ potestati: cujus est arbitrium, in personas, res, & actiones Civium: prout ostensum supra est.

Es partem red- Jurisdictio hec igitur, imperio debita, *dicitur* *partem* *restituit* *et* *consistit* *itaque* *summa* *partem* *restituit* *Utriusque* *modus*, est lex: quæ præscribit Magistratui, decernendi regulam: & formam. Unde benè, *Magistratus*, *lex loquens* dicitur: *lex* *verò*, *mutus* *Magistratus*. Et actiones quidem, quæ suum repetunt restitui, dari, vel reparari, immensum patent. Sub potestatis tamen, de quâ nunc egimus, & Domini, & obligationis, de quibus deinceps agemus, titulos; faciliè redigi possent: ni alterius id esset argumenti: nempe Jurisprudentiæ: quæ hoc ex professo agit.

Partem *probat* De *Pænis* verò hoc primum dicam: quòd etiam videantur Chiviti admodum contrariæ; non sunt tamen: si finis modusque earum rectè servetur. *Finis* enim *pæne*, non est dulcedo & oblectatio, sed

du

diti per vindictam & ultionem doloris: (quod vitium iræ, & sævitiam esse; cùm de affectibus agerem, demonstravi:) sed est *correctionis* *virtutis* *humane* cui tam *commo-* interest, *neminem* *peccare*, & *delinquere*; dum *fo-* quam totum corpori, singula membra sana esse. Porro, non tam benè est generi humano, ut sublata pœnâ peccandi, licentiam non assumat: Meru ejus, ut plurimum à malo arceatur. Itaque necessariò adhibenda erit. *Ita* *primum*, *securitatis* *Id est* *causâ*. Nam, ut tritum illud asseram; *qui* *malis* *parcit*, *bonis* *nocet*. Impunita enim malitia, vires & audaciam sumit eadem vel majora patrandi. Deinde, *causâ* *Exempli* per quod, dum *pæna* *ad* *pauca*, *Exempli* *metus* *pervenit* *ad* *omnes*: qui à peccando *plum*. deterret. Postremò, *causâ* *et* *ipsiusmet* *qui* *ipsiusmet* *peccavit*: qui pœnâ, *aut* *corrigitur*: *aut* *puniti* si corrigi nequit; *tollitur* *ne* *pejor* *fiat*. *bonam*. Tum, inquam, ei puniri expedit: & sæpe *pœnitentis* *interest*, *perire*. Hi tres fines seu causæ pœnæ sunt.

Ratio verò & Differentia ejusdem, ita *Fit* *aut* *dem* *triplex*. Aut enim compescit, vires *multâ*, demendo ad nocendum; quam vocabo *multam*: Aut resipiscentiæ & emendationem procurat; quæ vocabitur *castigatio* *Aut* *castigatio* *st*. Aut denique insanabiles & deploratos tollit, quæ *Capitalis* *dicitur*. Quæ vero cui, *Aut* *pæ-* que delicto irroganda sit; lex prout dixi, *na* *cap-* *tum* *tollit*.

tuerit. Quidquid verò proprietati inest, ad Charitatem seu societatem retinendum incommodi; id reparat corrigiturque *Jus* præscribens modum quo *Aquirantur*, *Ha-beantur*, & demum *Desinant* *Domnia*. De tribus ergo huic dicendam est singu-latim.

Primum in acqui-rendo. Acquiritur Dominium, primum oc-cupatione eorum, quæ non sunt occupati.

Per occu-pationem non occu-patorium Estque licita talis occupatio, ob datum no-bis à Deo Jus, in res omnes inferioris hu-jus mundi, quas subiecit potestati nostræ, Quæque igitur, eas occupare, & ad usum suum convertere, licite & jure potest. Si autem, quæ primus quispiam occupavit, jure acquirivit, & possedit; profectò ea illi eripere alter, nisi injuriâ, non pote-rit. Illicita ergo erit acquisitio rei, semel occupatæ: ac possessæ. Occupationis verò ejusmodi, ratio & modus est, ut quod

Quod fit, contra Tu-fen apprehen-sione, acquirere velis, corpore contingas. Res quidem, quæ loco moveri possunt, manu apprehendendo: terram verò pedibus adeundo: vel limite signando. Unde patet: solo animi actû, aut verbis, occu-pationem non fieri. Sed infrequens iam est modus hic acquirendi: cum vix

Domino ad omnia carenu. ad omnia inveniantur. Nam & loca, si quæ sunt inhabitata, ut montes, sylvæ, campi, à territoriis aditis, ut plurimum usurpantur: & captura ferarum, legibus

ipse,

sepe, usque non illicitis vetatur: & the-saurus, ab immemorabili tempore de-fossus, sæpius per leges non inventori cedit, sed Domino loci.

Sequitur igitur alter acquirendi modus, *Alter mo-dus ac-quirendi, hæreditas.* nempe *suæ* seu *hæreditas*. Quam na-tura seu recta ratio, mos gentium, & pa-ginæ sacræ autoritas, assignat soboli: post fata parentum Convenientissimum enim est: ut à quorum propagatione, & ge-nitura, corpus nati sumus; ab iis etiam, quæ ei sunt sustentando, nempe *Dominiura* rerum, nascamur. Ubi autem proles deest, eadem ratione, citius quoque adgnatio cognatioque loco ejus erit. Cæ-terum de successione ejus, qui & prole, & cognatis certis, notisque careat; inte-stitutisque decedat; infra dicam.

Tertius modus acquirendi est, à *trans-Tertius latione Domini*, ab eo, qui plenum ejus *transla-tione Da-minis.* jus, & a nullo dependens, habet. Inest enim facultas alienandi pleno dominio: adeo, ut hæc potissima sit nota proprie-tatis; posse, quod meum sit, jure trans-ferre in alium. Translatio verò tria Juris; *Id est;* aut gratuita est; in *donatione*: aut accepto *donatio-ne, vendi-tione, commu-tatione.* rei pretio; in *venditione*: aut re vel offi-cio; in *commutatione*. In omnibus istis dantis & acceptantis voluntas exprimi de-bet. externis, & quo magis irrevocabilis sit, manentibus signis. Et compos ratio-

G

nis

nis sit oportet, qui Dominium transfert: suæque spontis ac potestatis.

Acquisitio per testamentum & legatum.

Sed adeo hominibus rerum suarum liberam placuit dispositio; ut eam ultra vitam quoque extendere voluerint: concessio nempe & condito testamento. Quod ita potest describi: ut sit; *ultrae voluntatis, de rebus morte derelictis dispositio ac testimonium: post mortem demum valiturum*: ante eam verò, possessionem & usum rei legatæ, non eripiens: & testandi aliter, liberam relinquens potestatem. Datum hoc videtur, consensu gentium, velut remedium mortalitatis: cum (ut Lipsius dixit bene) *solut non fatis sit, voluntas ultra factum*. Consensu, inquam, gentium valuit: ut prout quisque rem suam legasset; ita jus esset. Alioqui natura dicat, nos nihil ultra mortem posse.

Ex jure gentium.

Itaque miror: id inter acquisitiones, quæ jure gentium fiunt non poni primo loco. Cum magis ad illud referri possit, quam acquisitio; quæ sit jure belli. Ea enim naturali etiam nititur æquitate. Nam dum dimum vel injuriam repeto; aut vindico justo bello, facio id, non modo magnâ rerum iacturâ, sed etiam vitæ periculo: quod intollimabile est. Qui igitur, ad tam extrema me adegit, is profecto obnoxium se fecit, gravissimæ, quæ potest esse, vindicationis. Præfer-

Acquisitio jure belli.

Quæ non antiqua ostenditur.

tim, si aucta sit, post facto, & progressu belli, injuria. Tum inquam, Jus mihi confert victoria, in ipsam vitam hostis: non modò in res ejus, quæ sane vitâ longè sunt minores. Licet ergo, illas acquirere possum justo bello: quod ut naturali non repugnat juri; ita & ejus moderati effectus.

Habendi Dominii *modus, & Jus, seu Modus* quitur. In hoc primum est; *securitas post-habendi* *fidendi*. quæ nisi omni ratione cauta esset; *Dominium*, non posset constare proprietatis: infirmum foret dominium: gravis ejus custodia. Ergo, talis videtur fuisse consensus, proprietatem incipientium, tale, ut dixi, *non securitas* præceptum divinum; ut non modò nefas *esset*, rem alienam concupiscere; surripere; retinere; sed etiam non indicare surreptam: & non efficere, quod fieri potest, ut in ejus, cuius est, perveniat potestatem. Eodem quoque pertinet: *restitutio fructus & commodi accepti, ex-
Ejus vis-
ita resti-
usa rei alienæ. Eodem refertur, reparatio iniuræ ac
restitutio damni: culpa datæ per quam restituitur.*
Jus habendi violatur: dum possessor, per eam, minus suo, habet.

Alterum Jus habendi Dominii, est *Liberè uti. Ita illas intendi*. Idque partim *rem consuetudinis faciendo*: partim *fructum ex ea capiendo, cultus*. Uterque usus, pleno competit Dominio. ita tamen, ut *abusus* societati noxi merito

Creditoribus & obligationi imprimis erit satisfaciendum: servi ad libertatem redibunt: operis merces danda erit. Et sunt: qui inter famulantes in eandem Familiam censent: cum famuli sterilibus d'yo qui genere esse loco liberorum putentur.

Vel si-
multis.
qui gene-
alogia
carent.

Alter modus Domini Desinentis, est a
prescriptione de rederecta Derelicti fit.
Desinunt a iure quis profusus est, se rem non habere,
deinde in censu rerum suarum, dum eam factio
prescripti- dum uti nolit. Et utentem non
one & re derelicti- interpellavit: dam sciens presens, nol
ita. vi aut metu adactus, tacuit: denique a-
missam recuperare contempsit. Spem abje-
cit: vel, ut recuperaretur; periculo gra-
viori, utpote vite, se obicere nolit:
quod alter studio acquirendi fecit. Pres-
criptio verò: dum tempus longum in-
tervenit: & Circumstantias Derelictionis
ac incuriæ palam comprobavit. Hæc Do-
minium transfert, & rei ab alio acquisitio-
nem firmam reddit. Tempus autem Pres-
criptionis, pro instituto, varium. Lon-
gissimum censetur, quod memoriam
excedit. Interest verò societati tranquille,
Prescriptionem introductam esse: namque ad
certa reddenda Domina: ad lites & contem-
plationes minuendas: ad stimulandam denique
rerum suarum curam atque diligentiam.

Tempus
prescrip-
tionis
pro insti-
tuto.

Eiusque
necessitas.

PARS CAPITIS TERTIA.

De Obligatione, Tertia Juris Specie.

Juris ultima species explicanda superest:
Nempe *Obligatio*. Cujus, inter homi-
nes necessitatem, non minus quam pote-
statis, atq; Dominionis, inveniunt defectus Cha-
ritatis. Si hæc enim potuisset integra ma-
nere, alter alterum officio sine ulla flagi-
tatione præveniret: nihil tanquam debi-
tum, à se mutuo exigent: non obli-
gatio; sed mutua esset Dilectio. Ex illâ
verò spontanea & benevola manasset bene-
ficentia. Præsertim cum minimè onerosa
fuisset, imò vix fuisset, in abundantia
rerum, sumptu provenientium. Sed dilu-
to hocce Charitatis, ut ita dicam, glutino-
no; querendum fuit aliud: quo, cum
amore, aut nollemus, aut non possemus
adstringi; saltem ex debito ad invicem te-
neremur. Orta ergo est obligatio: non
modò illa; quæ ex potestate & Dominio
manat, sed varia insuper Promissorum Fu-
ramentorum. Contra. Item quibus velut
vinculis vincimur mutuo, & illigamur
Horam omnium, sunt vincuntur & basis
est Fides de qua primum dicam & post-
tres obligationum species explicabo.
Fides, est Concordia mentis & verbi: que funda-
ra. constans. & efficax. Titia ex definitio-
ne ejus apparent requisita Nempe Veritas, Fides.

Obliga-
tionis. ut
ter homo-
nes neces-
sitas.

Ut quæ
caritas
non vin-
ciat.

Promis-
sura. fura-
mentum.
contra-
tus ad-
struat.
Horum

mentum
Fides.

Quæ de
finitur. Imprimis: non tim ea, quæ est, Intel-

lecti, recte cognita rei, sed potius in lo-

cutione veracitas: id est, *sermo congruens*

Ejus va
ritas.

menti: seu Intellectus: cui oppositum mena-

cium: seu contra mentem dictio. Exigit

Constan-
tia.

verò: non modò natura verbi; ut cum sit

animi imago, verè eum repræsentet; sed

Effectus.

etiam commodum Societatis: ita clausum

Et mira
in nos va

pectus oratione aperire: ut tutò credere

possimus. nec timeamus falli *Audire-*

quisitum fides, est dicti Constantia ut,

quod semel locutus sis, fatearis semper te

dixisse: & religio sit; declaratam infi-

Societati
unice
prospicienda.

ciari voluntatem. Tertiò, ut dictum ef-

fectum reddas: ut, inquam, pondus

insit verbis: & vocem facta sequantur. Hæ

Itaque
Sanctis
habenda.

sunt partes Fidei, quam natura ipsa, ne-

scio quomodo nobis unice commendat,

exosolquè prorsus reddit ejus temeratores.

Pueros vide. (inquit Lipsius) mendacium

inter prima probra obijciunt: & quanquam

levitate quandam assument; tamen judi-

cii rectitudine damnant. Admiranda pro-

fectò Dei providentia: virtutem hanc,

sine quâ vita & societas stare ægrè possit,

animo insèrentis: & contrarium ipsi vi-

tium, nempe perfidiam, evidenter ut

plurimum punientis. Itaque firmiter re-

tinenda est: velut Sanctissimum humani

pectoris bonum.

Retinenda autem primò in Promissis

Pro-

Promissum vero est, declaratio Volunta- *Et pr. in*

ris de futuro: certitudinem faciens adim- *in pro-*

plendi. Si gratuitum est; peccat quidem, *missis.*

quæ ei non satisfacit, nempe mentiendo,

non tamen facit injuriam: nec reposci

potest tale promissum; nisi sit solennis

verborum obligatio: aut testibus firmata *Quia*

stipulatio: aut manentibus signis, nempe *gratius*

literis, expressa. Talis enim demum, *obligat.*

Jus conferre videtur: quia deliberatè est

voluntatis: & ejus convinci promissor

facile potest. Promissa verò non gratuita,

& quibus interest *gratius* quin obligent, commu-

indubitatum est. Sed talia, jam Contra-

tatio.

ctus erant: de quibus mox dicam. Certe-

rùm, ut Promissum valeat, requiritur *que vo-*

luntas rationis in promittente. Deinde, nulla

multa per vim & merum idactio. facta *quæ vo-*

ab eo, cui promittitur. Injusta inquam:

Nam quæ iusto bello sit, obligat: quæ à

latrone, in vasore, sedisfrago, perjurio;

minimè. Tertiò: ut *materia sit* (ut ita

dicam) *promissibilis*: nempe non illicita:

nam in tali; scelus esset fides. Tum verò

in nostra Potestate sita. Nam ultra eam

non tenemur. Et demum obtenta, non

per impossibilitatem, aut falsâ causâ. Eâ enim

deprehensâ, & cessante, meritò mutatur

Promissum. Nam fraude & dolo inducti;

nihil promittunt.

Fur & jurandi sequitur obligatio: defi-

niturquè.

G 5

Jurandi obligatio. niturquæ: *Affirmatio*, Deum testem constituens. *Et si sciens fallit, vindex.* Magna profectò ejus Auctoritas: quæ Divinitatem & providentiam adstruit: estquæ testimonium; animæ, naturaliter, Deum punientem mala, agnoscentis. Unde religio ejus, meritò, maxima esse debet: & temeratio non proximo tantum, sed Deo etiam, quem testem capis, injuria. Cavendum ergo: *ne offeratur, non modò in re falsa; sed ne in levi quidem: & non penitus necessaria.* Dupliciter autem juratur: nempe, vel *asserendo*: vel *promittendo*. *Afferendum* Juramentum, ut culpatus facti mei, vel proximi, testimonium juridicè perhibeam; necessarium & inevitabile esse debet. Minus, ut rem vindicem: & præsertim exigui pretii. Tum inquam profectò justius est abstinerem. *Promissorium*, nisi jure exigatur ab eo, cujus summè interest, non decipi, ut plurimum vitandum: studendumquæ vitæ probitate mereri: ut nec juratis credatur: & sit, *sermo noster, est, est, non, non*: nam quod ultra hæc est, a vitiò est.

Si ad finem requiritur, vel ad in juramentum. Ut verò validum sit Juramentum, & obligans; eadem fere, quæ circa promissum dicta sunt, requiruntur. Nempe, ut jurans, mentis sit compos. & non fraude inductus: & ne res illicita, aut impossibilis esse, post præstitum Juramentum de-

deprehendatur. Præter hæc, inquam, *Jurandi* impedimenta; & Jurandum est, prout *sincere &* ite, cui jure ac debite juratur, requirit, *quod iura* ac intelligit. & quod juraveris; adimplendum. Sed si ab iniquo hoste, lavatore, *vera ad-* prudone, vi & terrore mortis, compellens ad jurandum; quod tum fas sit verum, *impedi-* bis ambiguis eludere; & mentem lingue *Extoritur* non jungere; & arte aliqua jurisjurandi *juramentum* formulam immutare; probabiliter certè concedi potest. Quanquam laudati magis *laudati* illi, qui se putarunt taceri, etiam metu *quod illud* extorto iuramento. in re tamen non illicita. (Non causâ obligationis erga iniquum Exactorem:) per injuriam enim, nihil sibi ille juris acquirere potuit: sed advocati testimonii religione.

Tertium genus obligationis est; *Con-* Definitur *tractus*. Definitur: *Conventio duorum aut contra-* plurium, quæ pro quo sibi tribuens, recipiens *ut* ea utilitatem causat. Contractuum genera *Quæ tri-* triplicia sunt, quæ in tribus illis formulis; *do ut des: do ut facias: facio ut facias:* continentur. Nempe *dum res; pro re: vel pro re; opera: vel pro operâ; opera* itidem *re-* penduntur. Ad hæc; omnes species Conventionum, tam privatarum quam publicarum, commodè referri possunt. ut *Finis vero* verò valida sint, eadem ferè requiruntur: quæ de promissis ac Juramentis dicta sunt. Hæc tamen adici solent. primum in Con-

*Et requi-
sit.*

tractu do ut des; ut indicium fiat occulti vini. rei furtivæ: malo vel incerto jure possessio. servi fugitivi. Tum ut iniquam pretium, ob indigentiam proximi, avarè non exigatur. Quanquam per hoc peccari quidem potest, sed vix jus vindicationis competere. Nam modas acitacionis, ut
Et æstimatio; ab affectu in rem, à tempore, à copia, pendet. & continuò variabilis est.

Inde Conventio, Æqualitatem rei, cum

*A licita-
tione. Et
conven-
tione mas-
sæ pen-
det.*

pretio decernit. & si culpa, fraus, dolus
non est, jure rescindi non potest. Eadem ratio est, dum intercedit do ut facias: vel facio ut facias. Merces enim, & mutua opera, aut officium, indè ex Conventione & consensu partium pendet. Et si ergo Æqualitas, aut certè Proportio, videtur requiri in Contractibus; attamen profectò standum est, prout convenit, & pactum intercessit, modo: absque dolo malo: & ex fide bona.

*Hæc est
not. & sy-
nopsis
juris.*

Habes novâ hætenus, sed puto non incommodâ partitione, explicatum compendium, & synopsim juris Accurrior verò ejus tractatio, et si ex hisce tenibus, facile deduci posset; tamen non est argumenti à me instituti. Et sunt, qui hæc abundè, & plus satis præstiterant. Mihi verò mens fuit, ostendere quatenus jus constitutum, temperet us, quæ potuissent penitus charitatem inter homines ex-

*Constitutio
paucis
explicata*

tinguere: si prout necessariò introducta fuerunt, ita ad libitum retenta, vel exercita fuissent. Quoniam autem illud ipsum Jus, si strictè nimis sumatur, exigaturquè; longe potest à Charitate abducere, ideo hujus Tractationis meritò ponendum est.

CAPUT TERTIUM.

In quo ostenditur temperamentum summi Juris per Charitatem. Idquæ Admonitione, Confessio, & Exemplo Christi.

Vetus enim illud & tritum sermone Summum proverbium: summum Jus, summam Jus summa esse injuriam. Causa dicti: Quod tria illa, nempe, Potestas, Dominium, & obligatio, tam largè & copiosè, jure concedantur; ut facillimè eorum ipse hac obtentu, extrema multa contra Charitatem committi possint, citra poenam & vindictam. Pro-
*Et causa
num autem est genus humanum, indul-
dicti ex-
gere sibi: & quæ permittuntur, velut lau-
data ampliare. Hinc leges iniquæ sæpè
conditæ: quæ licentiam potius augerent;
quàm jus constituerent. Hinc earum In-
terpretatio prava: hinc consuetudines
quæcunque modò inveteratæ pro legibus.*

Exempla hujus licentiæ passim sunt. Nam Potestas, primum tam severè, avarè, arroganter, & superbè exercetur; ut qui parent, vix putentur hominum vice. Ge-

mit

mit genus humanum sub onere iniquæ dominationis : & *vari sunt* admodum, qui in illâ cogitent, *quid debeant* : sed *tantum, quid possint*. Possent autem existimant, quidquid hic per leges impositum ipsis est. Nam de Deo vindice, non est, qui cogitet corde. Cum verò tantum circa metam pœnæ Potestas obtineat; quid mirum, si dominatus & imperia, credantur humanis majora bonis? si pervim & bella querantur? si obsequi & juberi, inter miserissima censeatur? Si denique Jus Potestatis prescriptum ita auctum, injuria putatur? Illudquæ velut jugum excutere, & libertatem ferro querere, illustre censeatur : & gloriosum?

Resum Dominum Avaritia corrumpit: quæ summo Jure exerceri extremè potest, nullo pœnæ legum auxilio : quæ adeo proprietatem jusque habendi firmavit; ut beneficentiæ, quam Charitas suadet, non sit locus. Ita occupatio ac possessio rerum, avidè ac tenaciter exercita, furta & rapinas provocat & alienum appetere jubet.

*Furta provocat
obligatio
strictissima.*

Postremo • obagatio tantum legibus concessa invaluit; ut ejus velat indagine elacti teneamur. *Liqui ubique & vincti Contractuum aut captionum : è quibus vitiligium* & *vastia*, ac *perdita causidicima*. Adest enim Creditor aut Fœnerator potius. tum maniceps & sēctor : qui in Jus rapiunt,

rapiunt, & nulla remissione miserè enecant. Ita acerbè & acriter flagitata obligatio, subditi effugia, perfidiam, ac per-Essug'ia jura creat. Quæ cuncta, quoniam longe recessant ab illâ, qua invicem teneri *de-facto de*beremus, charitate; nemo est, qui negare possit.

Mentit itaque nova lex & Institutio *Ne cum* Christi: quæ non venit; solvere hæc *Ha lex* Juris vincula, sed perficere: Mentit inquam *Corrupti* exigit præcipue, ut omnia fiant in *temperat.* Charitate. Et primum docet: *Moderat o-* nem *adhibendam esse*: ne, quæ licita sunt, putentur omnia expedire. Deinde suadet: *decedere quandoquæ de jure suo.* aut se eo penitus privare, ut exactius Charitas impleatur. In primo est Admonitio; in altero Consilium. Illud ab omnibus requirit nominis Christi professio. hoc a *Et sapè* paucis perfectio. Utr inque per singulas *charitatis* *causâ au-* *deat.* Juris partes, explicabo: & officia, quæ hinc emanant, deducam.

PARS CAPITIS PRIMA.

De Temperamento Potestatis.

Ostensum est libri hujus initio, *de-fec-* *Gratia* *Sum Charitatis causam juris extrinse-* *Christi re-* *voeat, no-* *tes et ars-* *latu.* Cum hæc ergo grama Christi reparatur, profectò necesse est: ut renover dotes libi prias. usque quantum fieri potest; Jus

*Et pri-
mum E-
qualita-
tem*

Jus constitutum moderetur: ac temperet
Dotum autem harum; prima est *Equa-
litas*. hanc itaque Potestati in memoriam
merito revocat. Memoro, inquam: nam
ratio dicit ipsa: quod ea, quæ sunt ejus-
dem speciei; æqualia sunt: ad invicem: &

*Consub-
stantia-
lia.*

*Qua plu-
res ob
causas
debita
nobis.*

*Sed præ-
cipue ob
regenera-
tionem
per Chri-
stum.*

*Unde
fraterni-
tas prom-
ittitur Ec-
clesiæ*

*Causa de-
cor memi-
nisse.*

quæ potissima, & suprema *Equa-
litas* est. Urigitur aurum auro, ita et mo-
homini naturâ par est. Par verò etiam,
non modò ab eodem ortu, & statu primi
Parentis: sed quod largè meritis est, ab
æquali *Regeneratione per Christum*: Si
enim Propheta dixit; nunquid non Pater
unus omnium nostrum? nunquid non Deus
creavit nos? quare ergo despiciet unumquod-
que fratrem suum? Quanto magis nobis
unus Dominus, unus Deus, qui dixit: Pa-
trem nolite vobis vocare super terram: u-
nus enim est Pater vester qui in cælis est:
vos autem fratres estis. Unum corpus
nempe, unus Spiritus: sicut vocati sumus
in una spe vocationis nostræ. Unde illa re-
centis Ecclesiæ fraternitas & communio;
per quam; erant pariter omnes concen-
cti, unæ & unitæ, cum illis esset cor unum
& anima una.

Hujus itaque novæ æqualitatis, in om-
ni Potestate oportet meminisse si prout tu-
mus nomine, & re ipsa, esse volumus
Christiani. Hæc nos docebit: supportare
invicem in Charitate. Hæc monstrabit *effi-*

officia, tam his, qui regunt, quàm qui
reguntur. Hæc naturalem Potestatem
perficiet: dum & quos Deus conjunxit,
vetabit separari: & Parentes *inopius effi-
ciet*. Hæc, Potestatem in servos, juxta aman-
monita; quæ ad eam dicta sunt; exerce-
bit. Hæc acutius, Imperium tempera-
bit exacte acimplendo, quæ ad illud ipe-
stant. Ita; moderatio, constabit omnis
Potestatis: ab æqualitate per Charitatem: *omnis æ-
qualitas*, quæ est, æqui & boni consummatissima
regula.

Ea verò; ut tantò melius exerceri pos-
sit; *Præstat Christus obedientiam gubernati-
oni: si mandatum dominatus: obsequium im-
perio*. Prætulit autem causâ primùm, &
ratione. Nam dum omnem animam Po-
testati subdidit; hoc ipso; facillimum
officii compendium, securam recti nor-
mam, unicum erroris effugium dedit:
nempe obsequi libenter: & parere; cui
subiectus jure sis. Reddat rationem rectè
an secus facti, cui Jus delatum jubendi,
obsequii meritum, securum & *erroris*
manet. Prætulit deinde idem, & exem-
plum. Nam, si illi dux esset Potestas omnis
in cælo & in terra; tamen noluit ministrari:
sed ministrare: regnum fugit: formam servi
assumpsit: factus obediens: & quod ipse
fecit; faciendum monstravit. Reges in-
quit gentium, & qui Jus aliud Potestatis
hærent,

habent, dominantur : Vos autem non sic. Sed si & consilium meum & exemplum placeat, qui maior est vestrū, fiat sicut minor

*Quod per
faciori-
bus pro-
posuit*

*Merito
ab omni-
bus spe-
ctandum.*

*Ut im-
pleatur
officium
guber-
nandi.*

Idud verò re ipsa implere, id est sub-
ci velle, & defugere omnem Potestatem,
etsi tantū est perfectiora festinanti;
inque hoc suadet: Attamen ad omnes
certe, qui præstunt, pertinet memi-
nisti h. j. scilicet exemplaris illud identidem
respicere: illi aptare actiones: & hinc
consummata officii potere cuiuscunque
potestatis. Non est enim ut recte guber-
net; nisi qui paratus sit gubernari. Talis
enim, sciet: *officium esse regere, non præ-
mium*: Dominationi definitam esse, à
Deo, & naturā legem: Summam pote-
statem manasse ab instituto: hoc verò bo-
no parentium, non commodo gubernantium,
ortum: Onus esse; hocce minus. Omne
sub Regno graviore, Regnum esse. Red-
dendam ejus rationem. Itaque habendum
Jus Potestatis temperanter: Nec homini
homine abutendum. Deinde, idem do-
cebit; parendum etiam Potestati. Hoc
utile: hoc tutum: hoc vel non onero-
sum volenti, vel si sit; majoris meriti.
Hoc demum errori non adeo obnoxium,
& in reddenda ratione minus grave.

PARS

PARS CAPITIS SECUNDA.

De Temperamento Domini rerum.

Proat ad Temperamentum Potestatis; *Gratia*
Charitas utitur *Equalitate*; & hac Christi
ejus velut mensura, æquum Jus guber- *commu-*
nandi constituit; Ita ad moderationem *nitatem*
Domini, aorem alteram adfert: nempe *sedet.*
communitatem: eamque quantum fieri
potest, suadet revocare. Idque jureme-
rito. Nam quemadmodum in corpore *Offen-*
humano, si membra angusta, ad se vale- *ditur id ex*
tudinem membri proximi traducerent; *ratione.*
exempli causa; si hepar aut lien, plus
attraheret succi quàm necesse sit; debili-
taretur totius corporis valetudo; Ita si
unusquisque nostrum, avidè rapiat ad se,
quæcunque jure non vetante potest, com-
moda; nec ea cum proximo communi-
cet; societas humana multum turbetur
necesse est. Utile ergo generi humano
propriatatem, quoad fieri potest, tempe-
rare communitate

Cum autem hoc suadeat ratio, quam *Tum ex*
adduxi, sonat certe multò magis Chri- *confido*
sti consilium exemplumque. Nihil eum *exempla-*
ipse, ut proprium possedit: possidere *que Christi*
suis intimis vetuit: Abdicare & dispertiri
cuncta suavit: Præmium pollicitus id fa-
cientibus ingens: Pœnam communitatis
gravem

gravem avaris : Impedimenta maxima dixit esse divitiis : quæ omnia uberius, dum de abrenuntiatione agam, explicabo.

Secuti verò sunt id, primi illi, & recentes à magistri scholâ discipuli : cùm nempe in primitivâ illâ Ecclesiâ pariter *Exo. 22. v. 1. a. a.*, cum possessiones vendebant & dividebant, prout cuique opus erat : Cùm nullus eorum, quæ possidebant, aliquid suum esse diceret. Cum

Omnes habuerunt omnia communia.

denique ita communibus facultatibus uterentur : ut nec quisquam egens inter ipsos esset. O vitam felitem ! quæ tam Sanctam ! curæ, sollicitudinis, difficultatis expertem ! Securi autem ac moderati usus rerum compotem ! O vitam inquam

sublimem ! & quamquam non omnibus suam, nec in hac depravatione morum præstandam, tamen meritò à cunctis suscipiendam ! & velut speculum quoddam proponendam ! Ad hoc etenim si nos componamus, manabunt exacta officia, rerum dominii rectè exercendi.

Et primum acquiritio ejus temperata erit : non nimia : non avida. nec plus concupiscens, quam capere possit : nec omni tibi raptans. sed quæ ultra veram necessitatem sunt, proximo relinquens.

Deinde in habendo tenacitas, & avara parentas cessabit : beneficiæ verò & prout *ut* *usui.* erogatio, non patietur quenkum inopiâ perire

perire. Denique *non te Domine, non te* *Et quare* *plus a quo accipit me torquet & ane non doquet de* *inde mihi nemini* *illis, securus cum for-* *reclusio.*
tuna volens, dimittens : aut potius reddes. Violam verò Domini nulla prorsus erit. Nec charitas jus suum cuique integrum reliquens, & severe abstinentiam aliam imperans, permittit aut patitur, ut damno aliorum res & facultates nostras augcamus.

PARS CAPITIS TERTIA.

De Temperamento Obligationis.

AD moderandam inter homines onerosam odiosamque obligationem ; ratem recharitas advocat tertiam, quam posueram, strictam dotem suam, nempe *Immunitatem.* Ut scilicet homines solo tantum vinculo mutui amoris next, cætera liberi, quantumque fieri potest soluti sint ad invicem. Ut sit nempe Obligatio : quam non externa necessitas flagitet ; sed ultro benevolentia sibi imponat : & præstet

Hæc tantum, Apostolus omnium se debitorem talem ultro professus est : seque quibus exemplum Magistris : qui se impenit nobis. non quod teneretur, sed quia ipse voluit. Nemini ergo quidquam (inquit Apostolus) debeamus, nisi ut invicem diligamus. Hæc est lex officii apud bonos :

Nulla vero ratio latio.

Immunitatem per Christi gratiam

Hæc voluntas seque quibus sponte facit.

nunt Christianos! vitæ æternæ securos, & aut mercedis, aut supplicii magnitudine, meritò excitandos terrendosve? Quando, inquam, magis nos decet, fucatam hanc falsamque utilitatem ac voluptatem, aspernari: & spe futuræ veræque felicitatis contendere? *Quid enim prodest homini, mundum lucrari, & animæ detrimentum facere: aut quæ commutatio falsæ brevique voluptatis, cum iactura illius, quæ nos olim vera & immutabilis manet?*

Deliberans in electione vestri, impo.

Itaque non flagitia modo viri bono fugienda: etiam in emolumentum aut oblectatio apparens, commendet sed etiam illa deliberatio: an levi saltem; vel, quæ dubia videatur, culpâ, deferendum sit officium, sectandi commodi, aut voluptatis, causâ. In tali enim deliberatione facinus inest: nec unquam ea sunt deliberanda, in quibus ipsa deliberatio turpis est. Ut ergo dubitare, quid rectum sit, virum bonum non decet; (id enim naturâ apparet:) ita multò magis quæ dubitet, nefas committere.

Unus etiam sumamus: pœnam causâ illius respiciendo.

Denique cum pauci sint, qui delicti ignorance ac impunitate propiti, absolvere veant injuriâ, partique tantum & pœnam, quàm Conscientiam vereantur: Ideo, ad firmandum animum, hic murus sit alienus; hæc lex interna vitæ innocentis; nil conscire sibi: & non ullo

respe-

respectu, imò non necessitate, non electione, sed omnino naturâ, usu, & consuetudine bonum esse. Ita enim demum ultro & facili implebimus officium, quod Charitas dicitur.

Jam verò ut ostendam, quæ dicenda *Officium de Charitate, proposueram; cuncta me absoluisse. revocanda est definitio ejus, & dictis applicanda. Cum ergo definiverim Charitatem; esse Propensionem animi erga proximum benignam, benevolam, beneficam: ita eam partitioni Libri hujus attribuo. Propensio benigna, proprie pertinet ad Potestatem: cui annexæ virtutes: Clementia, Modestia, Comitas, aliaque quas epistatotes Aristoteles vocat: statim.*

& quæ æquant, quæ possint inter se hoc Convermines: etiam si jure Potestatis impares. Civitas & inæquales. *Propensio benevola, danda est Obligationi: quæ sponte omne debitam eximit, supplet, prævenit, superat & virtutes hanc hinc proprias habet: nempe Fratrem, & κακοκῆρα θῆρα, seu libenter se communitatem bonitatem: non caritatem quæ obligatio sua sunt: modò satisfaciat, quod sibi ipsa imponit, officio. Propensio denique Omnia beneficia ad dominium rerum spectat quæ esset, ut sint τὰ τῶν ἑαυτῶν ἴδια, utiturque virtutibus ejus pertinentibus, & avaritiæ adversis. Quæ omnia partim in dotibus primitivæ charitatis, partim in jure ditionis.*

H con-

constituit effectum; partim denique in temperamento ejusdem, tribus prout promissi Capitibus, ostensa sunt: atque demonstrata.

APPENDIX LIBRI SECUNDI

De Amicitia.

*Explicata uni-
versali
charitate.*

POST deductum explicatumque Charitatis munus, supervacaneus forsân hic Tractatus de *Amicitia* videri poterit. Eò quòd per illam, (inquit Cicero) aded contracta est res, & addicta in angustam, ut omnis Charitas, aut inter duos existat, aut inter paucos: *Dilectio verò Christiana diffusa* (ut Apostolus ait) in cordibus nostris, angustias istas minimè patitur: & se extendit ad omnes: Attamen cum hæc tam universalis, præter conatum & bonam voluntatem, vix ferè aliud præstare possit; Ea verò quæ cum paucis intercedit, facilius frequentiusq; implet officium; Ideo non abs re erit, celebre hoc amicitie munus, & nomen, non pretereire: Et, Appendicis saltem loco attexere, quæ de illa præcepta traduntur. Ita & Christiani eximii charitate, (quæ omnibus omnino) imbutus animus, voto & studio dilatabit viscera sua quotiesque fuerit modus, factis exeret: Et per amicitiam, ex totâ quam amare tenemur societate, generis humani, fecer-

fecerit sibi quosdam: conjunctione ac Consuetudine magis intimâ. Ut fructum nempe mutue dilectionis, quem nec facile præstare cunctis, nec ab omnibus habere exactè potest, à paucis saltem plenè capiat, iisdemq; vicissim rependat.

Amicitiam itaque definio: ut sit mutua Desinitia
Concordia inter duos an morum sibi similium, in
bono consensio Ex definitione hac, & origo & proprietates ejus vera, patet. Origo enim; est *similitudo animorum* cum nempe *ingenio, judicio, studiis, moribus* denique congruimus: tum facili suam quisque naturam in alio diligit: & vt compari gaudet: fruiturq; Nil verò est hac consensione jucundius: nil quod illiciat, quod ad se attrahat, imò quod rapiat magis.

Conciliatrix itaque amicitie est *similitudo*. Conferendo sed haud firma et diuturna: nisi accedat proprietates in definitione posita, ut nempe, sit *in bono*. Ut enim similitudo gignit amicitiam; ita profectò *virtus* sola eam educat, continet, conservatq;. Vnde certum est, non posse eam veram esse, nisi inter bonos.

Si enim ex *similitudine* visiorum aut criminum, *concordia*, et non amicitia erit, sed si *bono consensio* solum fuerit. Et exinde brevis tantum, temporis & necessitatis causa, inita conjunctio: per quam cupiditatum vicissim ministri & adiutores fieri

possunt : verè amici nullo modo possunt. Quin imò , infida hæc improborum confensio , quam non amor , sed facinus jungit & æquat , in acrem discordiam facile mutatur . Nempe , dum scelus admittunt , superest constantia : eo peracto , incipiunt invicem abhorrere , & se mutuo odisse.

Si deinde *amicitia* proveniant ex utilitate *ut* tantum , commodo , rebusque externis ; & si extenus colantur , quantum profunt ; Ejusmodi primùm *instabiles sunt* & infirmæ : dum , quod utilitas conglutinat , eadem commutata , ac cessans , dissolvit . Deinde , *subdola simulatione testæ* , & fiduciam mutua benevolentia non habent : & omnia semper iis suspecta : & suspensa : denique velut occultam invidiam , vel æmulationem ac contentionem apertam , ac demum in dissidium vertuntur . Tales plerumque sunt *jovenses illæ ac faciatæ familiaritates*.

Si denique ex *vano lenocinio Consuetudinis* ; ac confectatione communionisque eorumdem sed levium maniumque studiorum , incantur , Fastidium mox sui , nullo firmo nixæ fundamento atherant & amicitia nomen non merentur , sed *solus levis* sola conversatione , non autem amore vero sociati

Necessariò itaque consequitur , ut inter bonos

bonos tantum sit *Amicitia* . Primùm ; quia Denique amor amicitia parens est , amoris autem causa , bonitas vera . Deinde ; quia dotes *si in eis bonos* . Charitatis , quas hoc libro deduxi , bonis tantum insunt . Denique : quia viri boni causas dissolutionis ac dissidij non habent : quas vitia & potissimum avaritia & Ambitio adferunt . *petit utraque amicitia* . Ideoque sol tam colere summa fide , *Verè fide* , Constanti , *le. præceptis* , *ut* *que ita præceptis opus non esset* , si inter non egeret verè bonos amicitia esset . Sed cum vitarent . hæc communis , in qua versamur ; & Condicio humana , adeo non habet verè & *Sed in* perfectè bonos , ut optimus *sepe censendus vix com-* sit , qui *monitè malus* : Ideo , viros eximie *munè* bonos voto expetere ; quales verò fors *egent* , communis fert , oportet recipere . Itaque constituendæ , colendæ , retinendæ , & (si ita aliquando vera necessitas tulerit ;) deponendæ amicitia , præcepta proponam .

In constituenda *Amicitia* , *judicium exactum requiritur* . Illud enim dictabit ; Primùm , *amicorum delictum* . ut capias *Præcepta constituenda a-* pe probos : similes tui , seu pares : tùm *amicitia* , verò opportunos . Moram deinde : *ut in primum grediaris* , non irruas in *Amicitiam* . Crescat *judicium* lenè cunctis ietudine benevolentia . Et , quod *Mora* præverbis ritum est , multum salis *deinde* , sumas , antequam arctè contrahas . Firmum denique Propositum : ut amicitiam ,

Firmum
demum
propositum
statuitur.

quam studio perspecto, & consilio sane adjuncta susceperis; *consistat* *de* *re* *statuitur.*

Præcepta
de *amicitia*
ad *amicitiam*

Ad colendam Amicitiam, primum *f*
est ut *amicitia* *officium.* Quæ mittitur & libenter recipiendæ. nique se viciat e decet, & arctius adstringere: sed cum hoc monito ut dicitur, *ad aras tantum.* Et hæc lex in amicitia sancitur: ut neque rogemus res malas, inhonestas, iniquas: neque faciamus rogati. Virtutum enim schola ac Palastra, esse debet amicitia: non vitiorum officina: Mater & Nutrix Probitatis: non Cupiditatum ministra. Altera amicitie cultus, est *Beneficentia*: quæ opitulatur: & rem confert. Eam verò nec flagitare decet. Nec ut flagiteris; expectare. Promptè & ultro deferri debet: Et propensiores esse debemus ad largiendum, quàm ad reposcendum: ut hæc inter bonos honesta sit certatio: uter alterum benefaciendo superet. Tertiò coluntur *Amicitie officia*. Nam cum Amicitie vis sit in eo; ut è duobus unus quasi animus fiat: id obtineri profectò non potest, nisi omni dissensione inter amicos sublata. Ea verò, ut tollatur; aperire sibi mutuo amici debent, pectus purum: candidum: simplex: & ut iudiciis consentiant; sociare vitæ consilia: eaque fidenter, & dare: & expetere. Cæterum

Ex Beneficentia.

Ex consensione
voluntatis
amicitiam

terum cavendum est: ne ex assentiendi *S.*
con *sent* *entia*, assentatio, quæ vitiorum adiutrix est; subrepat: imponatquè nobis. Et, ne censura locum suum in amicitia amittat: quem profectò obtinere debet.

Amicitia *est* *et* *moneri*, proprium amicitie: *et* *alterum*; ingenuâ quâdam, non acerbâ, nec asperâ facere decet libertate:

alterum; non repugnanter, sed benignè acceptare: & non aliter; quàm dum seipsam mens admonet: atque redarguit. Itaque sicut rigor nihil indulgens, ita adulatio, prorsus sit Amicitia. quæ confertur & *Quæ de*
amicitia *super*, non paritur varium. & dictum *super*

Nihil verò potest esse tam flexibile, tam devium, quam animus ejus, qui ad alterius non modò sensum & voluntatem, sed etiam vultum, nutumquè convertitur.

S. persunt præcepta retinendæ ac conservandæ constantè amicitie. Difficillimum enim est, eam id extremum usque diem perducere: & tam multa ei impendent; ut ea subterfugere, non modò sapientie, sed etiam felicitatis, res esse videretur. Retinetur tamen, primum communione & assensu levium vitiorum, ut dicitur, quem idmodum Parentes liberis modè tunc sunt, nevos eorum vel ipsi operis, non vident; vel coram aliis tegunt; non acriter de ingeniis eorum judicant; sed sæpe aberrant ex amore; Ita & nos, vellem.

Præcepta
servandæ *constantè* *amicitiæ.*

Difficillimum *enim* *est*, eam id extremum usque diem perducere: & tam multa ei impendent; ut ea subterfugere, non modò sapientie, sed etiam felicitatis, res esse videretur.

Retinetur *tamen*, primum *communione* *et* *assensu* *levium* *vitiorum*, ut dicitur, quem idmodum Parentes liberis modè tunc sunt, nevos eorum vel ipsi operis, non vident; vel coram aliis tegunt; non acriter de ingeniis eorum judicant; sed sæpe aberrant ex amore; Ita & nos, vellem.

Retinetur *tamen*, primum *communione* *et* *assensu* *levium* *vitiorum*, ut dicitur, quem idmodum Parentes liberis modè tunc sunt, nevos eorum vel ipsi operis, non vident; vel coram aliis tegunt; non acriter de ingeniis eorum judicant; sed sæpe aberrant ex amore; Ita & nos, vellem.

Retinetur *tamen*, primum *communione* *et* *assensu* *levium* *vitiorum*, ut dicitur, quem idmodum Parentes liberis modè tunc sunt, nevos eorum vel ipsi operis, non vident; vel coram aliis tegunt; non acriter de ingeniis eorum judicant; sed sæpe aberrant ex amore; Ita & nos, vellem.

lem, in amicitia, sic erraremus: & isti Errori, nomen virtus posuisset honestum: Non damnare, inquam, amici mores oportet sed quandoque benignè interpretatione lenire. Exempli causa, *Parcius* & *vir- vit; frugi dicatur. Plus aequo liber; rectus fortique habeatur. Iracundior est paulò; a- cres inter numeretur. Profectò hæc res, & jungit, & junctos servat Amicos. At nos virtutes ipsas invertimus* *Probus quis nobiscum est; in dictum demissus & abstrictus dicitur, pro benefano ac non merito, fictum astutumque vocamus: simplicior quis; Communi sensu plane caret: iniquimus.* Eheu quàm temere in nosmet, Legem sancimus iniquam. Nam vitii sine, nemo nascitur, optimus ille est, qui minimis urgetur. Vitia, inquam, erunt; donec homines. Sed neque hæc continua: & sufficit, si meliorum inter-ventu pensantur. Statuenda itaque est, & appendenda velut libra, ac statera quædam: in qua, si vitii amici, bona præponderant; affectu erga eum inclinamus: idem & Nos ab eo habituri. Atque ita, libratīs & toleratis utrinque moribus, facili amicitia retinebitur. Eodem facit; tempestivè prævidere, alia: quæ amicitia evenire solent incommoda.

Prævide- Dirimit enim eas sepe, ingenii humani
re tempe- morumque mutatio: quoniam ut plurimum
stve opus fortunæ vel prosperæ, vel adversæ, adfert

va-

varietas. Tum verò etiam; cùm incidit *amicitia*
tempus: ut non idem utrique amicorum
exponit Denique aliquando faties quæ
dam capit: cùm omnia inter se profuderè:
& nihil est reliquum, quod a se vicissim *Que re-*
expectant, requirantve Hæc talinquam
matore sunt prævidendi & contra ea, pa-
randa in animo præsidia; constantis bene-
volentia. Quoniam ipsi ultro primique ad-
ferimus; securi mutua vicis. Nam hoc *Amicitia*
profectò philtrum amicitia: ut si velis *illam*
amari, primus ames. Contra quam faciunt
plerique: qui perversè, ne dicam impu-
denter, amicum habere volunt, quales ipsi
non sunt.

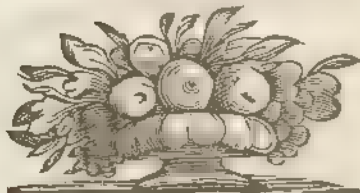
Quod si tale quid evenierit; ut necessa-
rio continuo ac velat cur sus amicitia si-
stenda sit. Tam vero avari est opera, ne *Præcepta*
omni dissonantque d. sint *deponen-*
Consuetudine. *de amica-*
potius conjunctioque, quàm benevolentia cesser.
Discenda amicitia magis; quàm discenden-
da: extinguendæ; non opprimendæ:
& denique familiaritates sint apositæ, non
memoriae susceptæ.

Hæc ferè sunt; quæ ex Cicerone po-
tissimum, sed in ordinem certum reda-
cta, de amicitia dicenda habet. Cæterum, *Conclu-*
cùm ea sit amicorum raritas, quam per-
hibet autoritas veterum: vix aliquot pa-
ria veræ amicitia numerantium: Ea verò
sit ejusdem, non utilis necessitasque

H S tan-

*Cum ad-
hortatio-
ne.*

tantum; sed suavitas etiam ac dulcedo:
ut verè eam, huius vitæ unicum condi-
mentum ac delitium vocare possis Pro-
fectò tanto maiori curâ studioque procu-
randa, colendaquè est: & censendum:
*miserrimam omnino vitam ejus esse: qui nec
diligat quenkum, nec ab ullo diligatur.* Con-
tra verò, beatam eius: qui habet, cum
quo fruatur prosperis rebus: & adversas
mutuâ ope ferat.

LUCA

LUCAE OPALENSKII
LIBER
OFFICIORUM
TERTIUS.

De Pietate.

P Artes duas Officiorum, quo- *Pars ter-
niam puto; me sat luculenter tia Offici-
(pro captu quidem meo;) li- orum Pie-
tas.*
bris superioribus absolvissè: restat ut expli- *Mior
duabus
primis.*
cem tertium *de Pietate*. Hæc verò tantò
major sublimiorque duabus primis, quan-
tò altius *habet argumentum: id est Deum.*
Hactenus enim Officia ferè ducta sunt: *Quia di-
que vel Naturæ ipsi, seu rectæ ratio (quæ recte De-
um petit,*
quæ & hæc dum talis est, à Deo est;)
dictaret, monstraretquè; nunc verò ex-
plicanda restant, quæ Naturæ ratiocinan-
tis, captum longè superant: & sicut præ-
cepto, ita auxilio Dei propriè nituntur.

Merito itaque illum, qui se nosci, coli, *Qui
vocalur
ut se nos-
ci, coli.*
amari à nobis exigit, invoco: ut ea, quæ
geni hominû, de hoc debito sibi officio
edixit, inspiravitquè: quamvis à multis *amari*
ubertim, & ceptiosè dicta, ego quoque me *ferat.*

H 6 tho.

thodo, & novâ, & brevi, explicem: ad gloriam ejus. Illustra ergo mentem meam, ô lux vera: ut aliquid te dignum, & videam ipse, & aliis aperiam.

Sed ne longiori Præfatione te morer; prout soleo, ordior à definitione. *Pietas, est Officium, quod gentes humanam tenetur Definiri præstare Deo* Ita autem in tribus consistit. *Pietas.* Primum: Deum, quâ potest, & debet *Ei deus.* Deinde: eundem certo & congruenti cultu *colitur.* venerari. Postremò: cum solum *amare.* Hæc tria explicanda mihi deinceps; totidem Capitibus propono.

CAPUT I.

Noti biognoia id est, De Notitia Dei.

Latè patet Dei. A Deo quidem latè patet, hæc de Notitia Dei, dissertatio, ut vel totam Theologiam scientiam, posset occupare: sed cum non tam Contemplatio, quam actio, ad Officia Pietatis, de quibus hic agemus, pertineat, ideo relictâ totâ *Dei gloria* plenâ tant argumenti tractatione, quæ ex usu, de illo scire sit, in compendium redigam.

Est homini. Est verò ne titia hæc prius generi humano necessaria: est animorum salus, fidei mutua præcipuum vinculum, lex vitæ, & quid in illa agendum, vitandumquè sit, *suprema regula.* Cuncta enim hæc con-

constare non possunt, & perturbatio officiorum sequeretur, Dei ignoratione.

Quando profani etiam Poeta dicto, pri- *ut istam*
ma scelerum causæ mortalibus ægris, Na-
ture *ex parte m-*
peret.
turam, nescire Deum. Mens etenim humana, nisi arbitrum sui agnosceret, facile prava intra se foret: & affectu, ac voluntate laberetur: invalido ab externo motu auxilio, cui actus interni non subsunt. *Noscendum itaque Deus est,* non quod curiosè nimis inquiramus scrutemurquè; sed ut admirationem cum estimatione, venerationem cum timore, amorem denique cum fiducia, in nobis eiga eum concitemus.

Hoc itaque sine, dicam hoc Capite tria Nempe, de *Natura Divina ut in se est.* deinde: *ut erga nos est:* Postremò: *ut à nobis randa-*
nosci vult. idquè totum ex constituto religionis dogmate, & Ecclesiæ sensu.

PARS CAPITIS PRIMA.

De Natura Dei, & quid in se sit; ubi novo modo, ac ratione, dogma Trinitatis accuratè explicatur.

Deum
D Eum esse demonstravi in Prolegomenis, in ipso enim Scripti initio, id *esse, di-*
lul fundamentum poni oportuit; quo stru- *ctum su-*
ctura libri surgere posset. Nunc qualis sit, *præ est.*
quâ possum, explicabo: Quâ possum, in- *Nunc*
quâ sit *qualis sit*
H 7 quam

Nec-
num.

quam; plenè enim Naturam ejus ad-
sequi, non est virium humanarum: ut
infra, parte Capitis altera, cum de gloriæ
donis agam; demonstrabo

Sed est etiam cognitio, & comprehen-
sio quædam, ut id, quod certa ratiocinatio-
ne agnoveris, ita esse; id fatearis, quo-
modo ita sit, comprehendendi non posse.
Hoc genus cognitionis Dei nobis con-
venit maximè: hoc est; non capiendum enim,
ciperè.

Itaque magis convenit de illo dicere, quod
non sit di-
cendo. non sit, quam, quid sit. ut; non esse multi-
plicem essentiã: partibus: compositione: nume-
ro: sed omnino, & undique unum simplicem-
multiplex què. Esse enim, inquit D. Augustinus:
seu unus
esse enim
est, unum
esse
quod
probat. partium, imitantur unitatem: & in tantum
sunt; in quantum, eam assequuntur: &
non eam habent, non ciliat. Quæ enim
constant partibus, sunt unum, si suo toto quæ
ex accidentibus; unum subiecto: quæ plura
numero; sunt una Specie: quæ specie varia:
genera nominantur: & demum productione
mutata, unum sunt prima pro Sequitur, etique
ut idem sit esse, quod unum esse. Deus
verò; cum sit *divinitas*, & ejusmodi esse;
ut nisi illud eilet, ideo longè perfectiori
quadam

quadam ratione, & *παιδεία* num sit; Omni-
ne esse est. &, id est illi esse, quod unum mode-
esse.

Unum, inquam, non modò simpli-
citate, sed etiam numero. Nam si plures *esse au-
tunt Dei, essent differentes: atquè adeo om-
nes imperfecti: nam, in eis notat, in quibus de-
reut, ab invicem; deficerent.*

Imperfectum autem Deum, nemo di-
xerit eam *abstrahunt sit, eum qui est a se, Summum
non potest abstrahunt esse* Aut enim
sibi dare, quod summum, perfectissimum, esse
numquæ est, non potest; aut nescit; aut demon-
non vult. Non primum, quia qui a se esse
potest, omnia potest? Non alterum, nam
qui se plene scit, scit etiam quod sibi optimum
sit: non demum tertium; quis enim, cum
summum potest, & novit, non quod perfectum
est, voluerit: prehenderit què? Est ergo
Unus, perfectusquæ Deus.

Sed iterum oritur maxima difficultas Si solus
Nempe, quod dum unus duntaxat Deus, si solus
est, si solus est, non est bonus: seu potius, non est
non est bonum. Boni enim maxima inti-
maquæ proprietates est, communicatio soli-
tudo autem, communicationem impe-
dit: aut potius tollit. Tollit ergo & Boni
Naturam Ergo non summum, si solum
est, non est bonum. At quomodo, cum ab
hoc cuncta, quæ bona sunt; non ipsum ma-
gis tale?

Quod;

Creatura enim imperfecta. Quod dicitur, *explet* *se* Naturam suam, cum, *imperfecta* Creaturae finem est. Non potest enim finiri, & circumscripta communicatione, bonum infinitum expleri.

Nec beatus est sine consorcio. Deinde: non est perfectè beatus Deus, si solus est. *Equè* enim esset, & careret consorcio, ac Communicatione sibi idæquata: in qua suavitas, ac fructus beatæ vitæ sita est. dum nempe bonum, se alterum habet, Amoris cum quo ex æquo se commutat, frui expers. turque

Nec summe simplex. Tertiò: si solus Deus est, summe efficax, (idcirco summe simplex) non est. Quod sic deduco. Quid magis quidprim simplex, magis efficax est: ut inter elementa

Et summe efficax. ignis Efficacitas verò in Natura Creatura maxima est in eo; ut id quod efficit, sibi quam maximè par, & simile efficiat: majus enim se efficere non potest: nam operatio, non excedit essentiam. Natura autem

Nisi se alterum producat. increata, ut sit summe simplex, & summe efficax, necesse est perfectè, ut non modo simile producat, par enim alioquin est viribus creatis: sed prorsus alterum idem: cum enim demum efficacissimum simplex cum producat alterum atque ita solam non est.

Unum, Verum, Bonum. Quinò: cum ostensum supra sit, quod esse, nihil sit aliud, quam unum esse, consequitur, ut id quod est, unum sit. Atque ideo, propriè unum est, quod est: sed quia verum etiam est, quod est, & alium enim

non est: & denique, Bonum etiam est, quod est: nam malum non est: ideo Unum, Verum, Bonum est: quod est. Cum autem esse, sit, tria hæc Unum esse. ideo tria hæc, habent, unum esse. & quamvis distincta sunt, coincidentia tamen sunt. Porro Unum, est Pater, is est Principium, & Filius imago Patris, eamque & vive repræsentans. Bonum denique, est spiritus Sanctus neccens amore ac fruitione, commune ac consors trium esse.

Quintò: Deum ab æternitate totum, nunquam sine actone fuisse; nec torpidam similemque sopori vitam egisse, manifestum est: summa enim, æternaque mens, quæ sola per se vivit vigetque, quomodo potuit esse, actionis aliquando expers? cum ne nostra quidem, illa careat unquam. Actio vero eius interna, propriæque, quæ interna est, ideo contemplatio est. Quid autem contemplatio? non aliquid seipso majus perfectius usque: nihil enim in ipso majus, aut perfectius est. Non etiam tantum aliquid se inferius; nam sola contemplatio ejusmodi, non esset Nec tantum ipso æterna, nec ejus mentis par nec sufficiens, tum se ut ei per omnem æternitatem immoraremur: neque contineat. Necessè ergo est, se ergo ut sui ipsius contemplationem semper habuerit. Hæc verò sui ipsius Contemplatio, perfectæ consummataque ut sit; necesse est, ut Deo repræsentet totam ejus substantiam. Quod autem

Religionis unicum fundamentum; ex istâ ipsâ sciendi naturâ, sumpto principio: ibimus in amorem: ducemurque aliquam velut umbram Sanctissimæ Triadis. Id verò ex eruditâ lucubratione Patris Laurentii Pikarscii, è Societate IESU, eximii Theologi: quam mihi in suo dedit manuscripto: & quam ex ejus permisso, opportunè hîc (sed compendio) inseram: & explanabo.

Scientia directa *Scientia*, (inquit ille;) creata, naturæ rationabilis, ut sit exacta seu vera; duplex omnino esse deberet. Prima; quâ scimus *Reflexa*, aliquid: vocaturque *Directa*. Altera; quâ, id quod scimus, nos scire egrosse mus. quæ *Reflexa* dicitur. Hanc utramque, & se consequi, & ad se mutuò referri, omnino est fatendum. *Nemo enim scit, nisi se at se scire, id quod scit*: exinde verò necessaria consequutio cernitur. Deinde; *scit, seu se scire*. & *si scit se scire*; *scit etiam*. Unde evidenter mutua Relatio patet: ideoque, ambæ istæ scientiæ, & se consequuntur: & relativæ mutuo erunt. Quo concessio: amplius sequuntur ista.

Sunt inter se æquales & pares. Primum: utramque hanc scientiam, necessariò similem, & æqualem omnino, inter se, esse. Quod si non, & quæ non in quo scit; id, & tantundem, scit se scire. Non aliud; quia aberraret. Non plus minusve; quia revera nesciret. Similis ergo necesse.

necessariò, & par per omnia, esse debet, scientia directa, scientiæ reflexæ.

Alterum consequitur: utramque hanc *Simul* scientiam & Naturâ, & Tempore, *simul* naturâ & Tempore. Naturâ enim prius est; quod potest esse sine altero, alterum verò sine illo esse non potest: quæ autem sunt Relatiua ad invicem, non possunt esse sine altero. Scientiæ verò dictæ, sunt relativæ; Ergo non possunt esse, una sine altera. Ergo *simul sunt Naturâ: Tempore* deinde erunt simul: nam ut primum quispiam scit; statim, & simul, scit se scire: Ergo utraque scientia, erit simul, & naturâ, & tempore.

Tertiò: quoniam ostensum evidenter *Originis* est; scientiæ directæ, scientiam reflexam, *tantum* consequentem omnino esse: atque adeo ab illa velut suo principio prodire: & (quod infertur) secundam, ab illâ esse: deductum verò etiam; prioritatem nihilominus nature, & temporis; nullam inter utramque inveniri: sequitur: origine tantum scientiam directam, primam esse: Reflexam vero, conjunctione ac communicatione *Sed hinc* eius, alteram. Sed cum ibidem demon- *natura, & tempore* stratum sit: utramque simul omnino paremque inter se esse: ideo evidenter constabit, originatione hac, nullam illarum dissimilitudinem, nullamque imparitatem effici. Et si enim una ab altera originem habet: tamen ubi Origo, & derivatio,

Quod cō- *ita sunt iuncta sibi, ut altera p. n. e.*
probatur. *non sit accedens, sed utraque, & ipsæ nec*
 esse: ibi Ordo erit inter se consequentia:
 inæqualitas verò, imparitas, prioritas, na-
 turæ aut temporis, nulla erit. Atque, ex
 dictis facile patet: Scientias Directam &
 Reflexam, eo modo conjunctas esse:
 nempe necessarii consecutione, & ipsâ na-
 turâ: ideo *Ordinem habent, & incommu-*
nus, undique pares sibi erunt

Ostenda-
tur creatæ
Scientiæ,
impari in-
creata.

Hæ sunt notiones, quæ ex consideratione
 Scientiæ creatæ, verè deducuntur. Cæ-
 terum, quòd si *ut a creatæ, longe alia or-*
dit sit, ut i. Directa, etiam per se est evidens
 ac manifestum; tamen ad pleniorum eor-
 um, quæ dicuntur, notitiam, non abs-
 re, erit, cur sit inferior; causam propo-
 nere. Quæ in hoc potissimum sita est:
 quòd *Creatæ Naturæ, nesciat suum esse.* Scire
 enim rem aliquam, est eam mente videre:
ut autem seipsum oculis corporis non intrat,
 idque ideo; quia sibi non opponitur: nec
 mens Creatæ, non potest habere, sui ip-
 sius, objectum terminatum: alioqui cogni-
 tio, illi esset, ipsa ejus *Essentia*. Cum autem
 Scientia Naturæ Creatæ, non sit ejus essen-
 tia; (ut patebit infra,) ideo non habet
 scientiam, sui esse

Nec pro- Deinde, quomodo se scire, poterit, esse
pre. est. Creaturam, tam vixisse, & vixisse. Non
existitque quam stat in se esse. Sed semper, (ut inquit
 D. Au-

D. Augustinus) *desinit esse, quoderat: &*
non potest esse, quod non erat: atque adeo pro-
 priè non existit. Imo propriè non est: Quod
 quid enim, ex eo, quod non erat, ortum;
 non cessat tendere in id quod erit: *Iniquus*
scilicet, quod vult. Hoc, (ait Bernardus)
invenitur, sicut habet per esse: sed propriè
 non est, qui nunquam in eodem statu
 permittet. Si natura verè non est, qui
 modus sit verè si, um esse? Tertio. *esse*
creaturæ, est accidens, ideoque dienum: & ipsi *Deniquè*
solus nam, qui dicitur. *ab aliis*

Hæc de causis, imo præter omnes hæc
 causas, eadem est inferiorum infinita ra-
 tione, esse Scientiam Creatam Scientiâ
 Divinâ: ideoque memoratas dotes, vix,
 vel certè imperfectè retinere & exercere.

Ex his verò, quæ de Scientiâ Creatâ *Naturæ*
 dicta sunt; facilè est gradum ad Divinam *Increata*
 promovere. ac trahe. Dotes enim quæ *pe. scilicet*
 alter se sunt, mense debere Scientiæ *Scientiæ*
 Creatæ; insunt verè, propriè, ac perfectè, *ideo.*
 Naturæ Increatæ. Insunt inquam, sed
 longe excellenti præstantiusque hoc *Quia i-*
 proprium discriminare; quòd *Naturæ Creatæ* *dem est*
et esse, ut autem, distinctum ac disparatum illi, scire,
scilicet: ab ejus esse: non est enim ejus Substantia, quod esse
sed accidens: unde non est illi, sicut Deo
 consubstantialia & cōessentialia: sed est a-
 gentis actio ad extra. Ideoque actionis so-
 lum Naturam expendimus; cùm scire
 crea-

creatum consideravimus. In Deo verò, simul & junctim, Natura seu Essentia eius, & scire ejus considerandum est. Etenim in Deo idem est agere quod esse; nam, si actio ei acci-
dens esset, compositus esset id verò, cum ab-
surdum sit omnino Divinitati, ideo, id ei est actus, quod essentia. id scire, quod esse. Atque ita hoc idemquē est Deus, quod est scire.

*Idem De-
us quod
scire.*

*Solus
scit.*

Sciens hic, quia verè solus est; ideo so-
lus se scit. Et hoc ipso, quod se scit; totum
quod scire potest, scit non inquam, se
aliquid majus; nequē id tantum, quod
ipso inferius: nam si sciret, aliquid se ma-
jus; illud majus Deus esset, ipse verò,
Deus non esset. Si verò id tantum sciret,
quod ipso minus est; imperfectam valde
haberetur Scientiam: etenim seipsum ne-
sciret. Consequitur itaque: ut Deus, & nihil
se majus, & non tantum inferiora se sciat;
Id est, scit sed seipsum sciat, quod est. Est autem ille
solus ideo & solus, scit se esse id est
proprie, & consummate scit se scire: scilicet
scit suum scire; seu (quod idem est) scit
suum esse. in Deo namque, idem est scire,
quod esse.

*Hæc sci-
entia ex
equali.*

Hæc Scientia sui; quia Scienti est reci-
proce consequens, ideo est relativa. Sim-
ilis quoque, & par per omnia. quia
sciens id scit, quod est. Unde non modò
similitudo & paritas, sed eadem erit Enti-
tas

tas Sciantis, & scientie sue. Naturā præ-
tera, & tempore sciens simul est & scire
suum: seu Dicens, & Verbum. Dum
autem simul sunt Naturā & tempore, nulla
intercedit prioritas conditionis, etiam ex rati-
onē principii: nam semper, in principio, erat
Verbum.

Origine ergo tantum, scire à sciente, Ver-
bum a Dicente; Verum ab Uno, alterum erit.
Alterum propriè: non verò aliud eadem
est enim Entitas, seu Esse utriusque. Se-
cundum, inquam est, non verò propriè
posterius aut inferius: Originatio enim hîc,
ordinem tantum facit, non verò differentiam
æqualitatis. Nam, collocatio, & nume-
ratio, in recensendo, quam requirit Rela-
tio non adfert disparitatem: ut primum se-
condo, excellentius faciat; sed ordinem
constituit, Relationis æquiparate: Natu-
ræ dignitatem non immutans: præsertim,
cum Communis eadem, & una est.

*Origina-
tantum
aliter.*

*Origina-
tio non
adfert
impari-
tatem.*

Sed quia, Scientia Nature Create, est
mutabilis, sicut & Natura: quæ illam præ-
dicat, & quod maximum, non sit scientis non est
esse; sed actio; nec substantia ejus, sed ac-
cidenz; estque velut imago in speculo, quæ
viventem hominem utcumque repræsen-
tat, cum ipsa non vivat; ideo non est res
substantis nec; immutabilitatem habet: Scien-
tia vero Dei, quia est immutabilis, una
semper, similis, & par per omnia Scienti,
Viventi.

*Scientia
creata
non est
substantia.*

*Increata
substantia
viventi.*

Viventis viva imago, & coeterna, *coessentialis, consubstantialis*; ideo subsistit: & extat; existitque semper. Est nempe Deo
Fi. Alter- *oppositus* *supra terminis* cognitione pro-
viva l- *ductus*. &, ut proprie dicam; *idem Alter-*
dem *rum*: Idem, non multiplicatâ, *non par-*
tisâ, sed eâdem unitate Essentiali: Alterum
 verò, exigentiâ Relationis: nam scientis,
 ad scire suum relatio est: (uti ostendi:) *Relatio*
 verò est, ad alterum.

Alterum Porro, Alterum hoc, quod sit *quodam*
hoc facit Deo, patet ex ante dictis. Si enim aliquid
Personâ. in Deo esset, quod non, ejus Essentialis &
 Substantia esset; aliquid non Divinum &
 externum Divinitati inesset. Quod cum
 sit absurdum; ideo, *Alterum hoc, Substantia*
Dei est: & est res verè subsistens: ita ut
 possit, ut hæc, monstrari: ideoque facit Sub-
 stantiam terminatam: ac individuum: &
 quod consequitur, *Personam* Intellectu-
 alis enim, terminata, & individua sub-
 stantia, Persona est.

Persona Persona hæc, verè & propriè dicitur
hac est, *Filius*, idque ideo, quia generatione procedit.
Fi. l. us, Si enim Personæ istius non esset aut efficientia
quæ ge- ejus, aut Creatio processionem nuncquid excep-
nita pio. quæ Spiritui Sancto propria, a genera-
 tione quomodo diceret, paulo post di-
 cam:) quod vero efficitur, ex alio est, quod
Non cre- *atur*, ex nihilo est atque ita neutrum ex
alia, Substantiâ efficientis, & Creatis: id autem,
 pro-

productioni Divinæ, inconveniens prorsus,
 & absurdum esse; ex his, quæ dicta sunt,
 patet evidenter. Est ergo generatio hæc *Generatio-*
 vera præter id cum exiete, unice, & *nam propri-*
 sola, generationis proprietates retineat: *implem-*
 impleatque.

Cum enim, sit ea generationis prima *Est enim*
 proprietat, ut sit *viventis a vivente*, Deus, *vivens ex*
 qui Vita est, non potest producere, nisi *vivente*
 Vitam. Deinde: cum altera proprietat sit; *Est ex ge-*
ex generantis subsistit, Generatio Divina, *nerantis*
 non participationem Substantiæ (ut crea- *substan-*
 ta;) habet cum suo principio; sed *identita-*
 tatem: id est: non fluxum ejus; sectio-
 nem; partem; sed totius, ejusdemque
 communicationem. Denique: cum ter-
 tium generationis requisitum sit ut in *simi-*
 litudinem proleatur sui principii, in genera- *Est in A-*
 tione Verbi, id consummatissime imple- *lii studi-*
 tur: quod *mentis, à qua generatur, est ima-*
 go, perfectissime similitudinis. Deus nempe, *capis*
 (inquit Augustinus) genuit quod est: qui
 cæteris dedit gignere, in similitudinem
 ejus, quod sunt. Est itaque sciens, & scire
 suam. Dicens & Verbum Unum & Ve- *Ergo Fili-*
 rum idem quod Pater, & Filius. Quæ *us Patris*
 nomina postrema, toties in Scripturis, ve-
 rè, & propriâ significatione repetuntur.
 Propria significatione, inquam. Num *Paterni-*
 Paternitas vera in cælo, seu Deo ta- *ta vera*
 est: & quod consequitur, Filiatio (ut sic *in cælo*
 dicam, *santum*).

dicam) vera. Homines enim; & patres, respectu filiorum sunt: & filii, respectu patrum: at in Divinitate tantum, nunquam *Si est filius, non adoptiva, est naturalis.* Pater Filius, & nunquam Filius Pater. Deinde; cum sint Deo filii, quos sui gratia effecit; necesse; ut sit & Filius, quam suam Naturam genuit: Nam imitatio, oportet ut habeat suum exemplar, & archetypum. Imitatio autem veræ generationis, est adoptio. Ergo si est, ut ita dicam, Filiatio adoptiva, est & Naturalis.

Ad processionem S. Spiritus transitus. Sic generatione Filii deducta Processionem quoque à Patre & Filio, Spiritus Sancti, iterum videamus. Sed non sine debitâ, ac invocatione Veni ergo, S. Spiritus, mentes nostras visita. & te nobis aperit: Nam sine tuo lumine nihil est in homine.

Ens. Patet ex his, quæ hæcenus dicta sunt; quod Divinitas, & Est; & scit suum esse: seu Est se habet, unum: & Verum. Esse enim, est Unum esse: se scire, est Verum esse. Ostensum id, inquam, & pro capto mentis humane demonstrationum, hæc quæ sequitur inacephalæ vol. Primò. Quod in Deo, idem est esse, quod se scire. Secundò. Quod solus Deus, si sit. Tertiò: Quod hæc sententia, sit consequens reciproca. Quartò: Quod sit relativum. Quintò. Quod sit cum se op. incipio finitatem & tempore. Sextò. Quod Originis tantum ordinem habeat. Sed sine comparatione. Septimò: Quod subsistat & sit hypostasis.

Recapitulatio distinctarum de generatione ratione & sit

hypostasis habent. Octavò: Quod sit Persona. Nonò. Quod sit Filius. Hoc totum inquam, supra deductum sit esse, puto; *Omnia hæc corrobore Spiritus divinitus substat.* evidenter. Nunc verò deducendum restat, eadem omnia tertius, ad Divinos convenire hypostasi: seu Bono: seu Amori: id est Spiritui Sancto: præter unum ultimum: nempe, quod non sit, & cur non sit, Filius. *Præter hunc Spiritus, ab utroque, nempe a Patre & Filio, non genitus, sed procedens. Et hoc sit Filius.* Quod non sit, mihi demum nunc propono.

Quod ut eisdem gradibus deducam, quibus ad secundam deveni hypostasis, ita ordiar.

Amor Creaturæ naturæ, ut sit perfectus, duplex esse deberet. Primus; quo amamus simpliciter. id est, in rem amatam *Amor creaturæ simpliciter.* propendemus. ferimur: eamque prehendimus qui vocatur *Directus.* Altero; quo amata rei compotes facti, ei gaudemus: oblectamur fruimur: & in fruitione conquiescimus: id est, *Amamus hoc nostrum amare: qui amor, est Reflexus.*

Hunc utrumque amorem, se consequi, se ad se mutuo referri, evidens est nemo sequens enim amat, nil gaudet, si uamet se amare. Unde patet, & sequitur. Deinde si amat, gaudet eo amore: & si amore gaudet; amat. Unde Relatio. Uterque ergo amor, & se consequens, & relativus mutuo erit.

Hoc concessio: adfateri necesse est, utrumque hunc Amorem, parem sibi esse. *Uterque par & similis.*

intra &
tempore

simul natura, & tempore esse Origine
tamen, alterum, a primo prodire: nullum
tamen exinde, imparitatem effici. Cuncta
enim hæc, cum Sciente Directo ac Re-
flexo utuntur, ut evidenter demonstratum
est, Amorem videm Directo ac Reflexo,
paritas inerunt necessarii.

Non minus & istud consequitur: quod
Chr. Amor Amoris Creati, Amoris Divini, nullo mo-
do equiparandi sit. Amor enim creatus,
non a se ipso, ad se in creatura per se, non
est, sed a bono per se, non est ideo amare
se, ut ille; non perperam, & prave non
potest: *Amaret enim non bonum*, quod
est contra naturam amoris: Ileoque in
fiduciam intrinsecam laboretur: nec Amor hic,
sed concupiscentia esset.

Iam verò, ut ex consideratione Amo-
ris Creati, ad Increatum ascendamus. Im-
primis agnoscendum est dotes Amoris
Creati recensitas; hoc differre ab increa-
tâ naturâ, quod Amor Creatus, sit actio a
extra. Divinus vero, sit ipsum suum esse
nam Deo idem est amare, quod esse. Et
idem est Deus, quod amans.

Deus se
solum &
necessa-
rio amat

Amans hic, qui solus verè est, ideo & so-
lus bonus est, seu solus bonum est: deoque,
solus, non potest non se amare, & solus se amare
merito. Quod non potest non se amare; pa-
tet quia boni proprietates est, amari ipse ergo,
cum sit summum, totum, solumque bo-
num

num; se summè amet, necesse est. Ab alio
enim, summè, & adequatè amari, non po-
teat. Privaretur itaque summam bonum
debito sibi amore; se à se non amaretur.
Quod verò id meriti faciat, patet etiam:
Non enim potest amare, se aliquid melius,
perfectiusque; quia istud melius perfecti-
usque Deus esset: ipse verò Deus non esset.
Non potest etiam amare se quia imperfectus,
quia contra Naturam, veri amoris est, im-
perfectum amare: quod enim est imper-
fectum, bonum non est. Si itaque imper-
fectum amaret, non bonum amaret. Quod Creatu-
ræ Creaturam, dicitur amare; id facit prop-
ter se, dum verò amat propter se; eo ipso,
verè, & propriè, amat tantum se.

Hic Increatus Amor sui, amanti est re-
ciprocè consequens, ac Relativus: Nam id
amat, quod est. Et id est; quod amat. Simi-
li, quoque & per omnia: quia nec am-
plius, nec minus se ipso amat. Naturâ demum
scientis & tempore simi, qui ut est statim se amare increatus,

Origine ergo tantum Amans & Amo,
ordinem habet; sed ita, ut ordo hic, in Na-
turâ eadem non faciat imparitatem ullam.

Ordinis huius terminus, qui est Essen-
tia, si Deum, ideo Deo est essentialis &
contra naturam, subniti quoque & extrat. Nempe
est idem
a creatura

Amantis ad Amare suum Relatio; Relatio verò est ad Alterum

Alterum *hoc*; quia totam plenitudinem *habet substantiæ Divinæ, ideo res est ita ex-*
personæ tantis, ut possit monstrari ut hæc. Ideoque sunt
Personam.

Persona Persona hæc non potest dici Filius: quia
hæc non non generatione sed processione est. Et si enim
est ex habet processum uti, hanc proprietatem generationis, quod sit *vivens ex vivente*; alteramque, quod sit *ex substantiâ*; attamen tertiam, nempe similitudinem, non ex *vi* sue productionis habet, sed ex *vi* consubstantiæ.

Quia non *trahitur*: Mentis enim tantum, si intellectus, est hæc intima, & peculiaris proprietas; ut producat tibi simile. Unde *non ex vi* factus ejus. Verbum seu Verum, est ejus processionis, perfectissima imago. Voluntas verò actus, cui *Voluntas* Bonum pro objecto est; non in id Naturâ suâ fertur, ut repræsentet; sed ut *non referatur* fruatque. Cum utique, voluntatis non sit hic finis, ut producat tibi simile, ideo non potest ejus dici generatio. Arque ita (quod demonstrandum tumpsit.) Spiritus Sanctus non est genitus: & non est Filius.

Obijciunt Sed obijci potest. Quod, Amoris proprium est unire, non ununtur autem *quod non* simili. Ergo necesse est, ut Amor dum *ununtur* vult unire, teratur in simile. atque ita in *nisi sim-* similitudinem producat. seu generet.

Re-

Respondendum huic objectioni: Ve-
rum quidem esse: quod Amor uniat. & dicitur, quod nequeant uniri nisi similia; sed ex hoc non sequitur, quod Amans sibi simile producat. Sed potius, quod dicitur, ita dicitur, Unitio-
nis, se in id quod appetit transmutare, & se similem rei Amatæ efficere. Intellectus non transit in rem intellectam, sed potius cum sibi consimilem similemque efficit. Voluntas verò seu Amor, id efficit. Intellectus est, quod dicitur, Unde qui intelligit, quid sit probum esse, non statim probus fit qui autem vult esse probus; quod verè vult, est. Exinde verò patet: quod cum generatio sit; sibi simile alterum producere; non verò, se in alterius similitudinem convertere; ideo, intellectus generatio, propriè dici potest, non potest voluntatis. Itaque Persona quam voluntas producit, non est Filius: quia non generatione procedat. Nullo etiam modo, Efficienti aut Creatione. quia (ut supra dixi;) quod efficitur, ex alio est. quod Creatur, ex nihilo est neutrum, ex substantiâ Divinâ. Atqui consubstantialem esse, Personam tertiam Divinitati, supra demonstratum est: ideo nec Efficientiâ, nec Creatione producitur.

Videndum jam ergo est, quid sit tandem, hæc Productio, & quem Ordinem Originis habeat, quod ut deducam; Hoc imprimis est; Notandum. Eorum, quæ

Referunt ad se referuntur, tria esse genera Primum
ut ad se *Equiparantia*: ut vocant: ubi est Relato-
agripa-
ritate, ut
am-1. *parantia* alterum: ubi eorum disparitas. ut

Domini ad servum. Tertium adhuc genus
Disqui-
parata, ut
servus est; *Naturalis* insitum. necessarium conse-
Domini. quens: in quo Originis ordo est, sed inæ-
 qualitas nulla est. Hujus ultimi generis,

Se conse-
quentia. in Naturâ Creatâ, exemplar maxim. per-
Quorum
*exemplar*fectum, ego censeo, *in potentia*, seu facul-
in tribus *tatibus animæ*: *Memoriâ, Intellectu, Volum-*

animæ *potentia.* *Agnitio Veri* que Intellectus est: ab utroque
autem *Amor* seu *fructio boni* que est *Natura*
voluntatis. Etli verò tres istæ facultates,

talem Ordinem Originis habent; attamen
 inter se pares & similes sunt: ideo quia
 sibi consubstantiales, & in unitate Natu-
 ræ sunt.

Multò autem, imò *infinite* perfectius, id
 totum *Drumtati inest.* Verum, inquam,
 Naturalem, immutabilem, *Originis ordo inest*
 habet *Ostensum* enim est, à Patre, ut
 principio, Filium procedere, & oriri.
 Origo autem & Principium, *Ordinem deo*
 sunt, quia non potest, *mutuo & vicissim reci-*
 procari. Unde rectè voco, *Cæsaris magister*
 non rectè *vero*, *Imperatoris Cæsarem.* Sic à Pa-
 tre Filius, non Pater à Filio. Est ergo in Di-
 vinitate Originis ordo.

Qualis

Qualis autem? Ille certè, quem formu-
 la baptismi, id est, tessera fidei nostræ, *Ordo in*
 stendit ac comprehendit. Dum (ut ut Ba-
 ptismus. Oportet nos baptizari, prout accipi-
 mus; credere verò, prout baptizamur: *Ordo in*
 Nempe, in Nomine Patris, & Filii, & *Spiritus*
 Spiritus Sancti Sub his tribus (inquit Ter-
 tu lianus) & testatio fidei, & spontio sa-
 lutis, pignoratur.

Hic ordo est Naturalis, & insitus. Scrip-
 tum enim est quòd *quidquid habet Pater, Quod*
 dedit Filio. & Filius dedit quòd Spiritus *Ordo in*
 dedit. *Accipiat* Additque Omnia quæ ha-
 bet Pater, mea sunt. propterea dixi, de-
 meo accipit. Ex his inquam verbis patet.
 Et communicata à Patre omnia esse Filio:
 quæ servato Ordine Originis, & salvâ Pa-
 ternitate, communicari poterant: Et ab
 eodem, simul cum Filio, indem commu-
 nicata, Spiritui Sancto

Nempe Amorem Directum (ut supra *Amorem*
 ostensum est, habet Pater & quia omnia *directum*
 quæ Ordinis Originis, non repugnant dat *dat Pa- tris*
 Filio, ideo datur eundem Amorem Direc-
 tum. Dum verò utique etiam habet eundem *directum*
 Amorem Directum, utique etiam habet eundem *directum*
 Amorem Reflexum. id est Spiritum San-
 ctum ab utroque, seu junctum, & ut ab uno *reflexum*
 principio, procedentem, seu spiritum. Non *Amor*
 enim participatio est hic, sed communio ejusdem *reflexus*
 Naturæ. Et ideo rectè vocatur Processio. *Spiritus*
 qui est *quia Sanctus.*

*Nec ultra
procedit
divinitas*

quia à duobus, eadē amborum emanatione, est. *Quæ emanatio in tertio subsistit: nec tendere ultra potest. Quia cum est Deus; cum se sit esse; & cum se amat esse; hoc ipso; tota inclusa in se, se habens, sequē fruens, est Divinitas.* Et omnia Patris habet Filius: & Patris Filiusque omnia, Spiritus S.

*Viri
magis
Personæ
in Tri-
nitatē*

Hæc fere sunt, quæ mihi de Trinitate dicenda proposui. Cæterum varias similitudines et rebus Creatis, Sacri Scripturæ, & ex illâ, Ecclesiâ deducere solet, Personarum Sanctissimæ Triadis: quas Patres Sancti explicant, comparantque: quin imo suas quandoque addunt. Unde Filius; lux vera, lumen de lumine, splendor, speculum, imago Patris: Spiritus Sanctus, Spiritatio, Halitus, odor, unguentum, Sigillum, Digitus, passim vocatur: sed in omnibus istis, semper aliquid dispar fit, necessē est: Creatæ enim non possunt aliter, id quod increatum est, referre: nisi imperitiam imagine. Hæc præfatus; audebone & ego aliquam Trinitatis moliri similitudinem? Audebo; cum, ut dixi, habeam; qui prævivere exemplo. Ducim itaque in clausula hujus loci, tenues quidam tanti Mysterii lineas, ex Trianguli consideratione, ac Formâ

*Est im-
perfe-cti.*

*A nobis
proponi-
tur ex
formâ
Trianguli.*

*Fluxus
puncti
lineæ
rectæ*

Punctum fluxu suo facit lineam, estque ejus Principium: Linea verò dum à recte tendit, à puncto in punctum; recta dicitur.

tur. Sed Linea recta, non ambit, non amplectitur, ut contineat includatque quia tantum in directum fertur. Si verò supponamus, quod recta hæc linea vellet completi, ac continere; necesse illi foret, fingere Rectam quæ eret, & asilumere.

Nullum autem d. bi procul citius potiusque timeret, quam Triangulum. Triangulum namque inter Rectas eas, primum est: ideoque figuram apparenti, ita tum obviū. Deinde, omnium figurarum simplicissimum: facillimumque. Nam ex Triangulo utroque puncto, fluxu Lineæ in unum definit: & concursu laterum efficitur, & seipsum quodam modo definit. Quæ drangulum verò non concutit: non scilicet cluot: non à se definitur: sed ab exteriori. Quia fanâ & quartâ Lineâ ideoque magis est compositum, & artificialius. Multo verò magis alia Poligona. Linea ergo recta, prout dixi, non itum figuram, citius potiusque appeteret, quam Triangulum.

Illud autem non modo Equicrurum, sed Appetet etiam Equilaterum. Et Equicrurum quidem ideo, quia æqualiter utrinque fluere- ret, donec conveniret. Deinde; quia tum demum, par utriusque lateris (ut ita dicam;) via esset, ad se quantocius unien- dum: contra quam in Scaleno, ubi inæqualia latera, inæqualiter concurrerent: Equilaterum verò ideo, quia Linea, non latera

dum laterum Trianguli, naturaliter electura videretur ad mensuram sui Deinde; quia inter latera, non aliter de conjunctione, certius convenire posset, quam si eam sumeret rationem, quæ uni semper est, & invariabilis: ea verò in Æquilatelo Triangulo tantum est: Nam Isoscelum potest esse multiplex: Æquilatelo verò modus unus tantum, & immutabilis.

Hæc Tri-
mutati a-
plantur.

Pater
Principiū
Unum à
se ens.
Verum
Visionē
directā
ferunt m-
uum.
Effluq.
rectam.

Æterna
hæc linea
quia re-
cta, non
includit.
Appetit
autem in-
cludere.

Sic deducta Trianguli Naturā, ipse cum Divinitati: manā equidem similitudine, sed si bene expendis, profecto inter illas quæ adferri solent, non postrema.

Cogito itaque *autē rō sū in* nempe Deum Patrem & Principium, Naturā ferri & tendere directē; in terminam agnitionis, sui, seu ad *r' d'andis*. Directe inquam, Nam id fit visione, quæ non potest esse, nisi recta. Est igitur hæc *quædam recta Divinitatis Li-* *nea*: terminos oppositos habens; *sed ita*; ut *quod in linea creata est, a p'mito ad pun-* *ctum, directā protensio, idem moveat i sit,* unus termini, ad alterum Naturæ ejusdem, *ita-* *dem directā communicatio.*

Hæc æterna & recta Linea, dum ex vi Naturæ suæ, in directum cit, non amplectatur, non ambit, non continet Divinitatis autem Naturā, *necessē est, ut se plene habeat,* definit, includatque & quo tammodo figuram appetat id est, in tertio terminetur, claudaturq; Nempē ab utroque termino a Patre

à Patre & Filio, seu ab Uno, & Vero, ejus- *Idcoquē* dem Substantie Processione, velut com- *in Trigo-* *munis Lineæ fluxu, definit in τ α γ γ ω ν Bonam.* completque Sanctissimum hæc Patris, Fi- *lii, & Spiritus Sancti, Trigonum.*

Non enim Quadratum, aut Polgo- *(Non re-* *num: quia tunc, non se ipsam Divinitas rō quæ-* *cluderet sed aliunde, & ab extra, Compos-* *dratum)* *formatur.* sita esset &, ut ita d eam; superflua.

Trigona itaque (tas sit d e ere. est Atq; illud quē ut insitam similitudini, non Æquicrura *Æqui-* *modo, sed etiam Æquilatelo: Etenim non crurum* *duo tantum latera, ob æqualem termino-* *rum ad se cū iungendum vim habet, sed* *tria, omni no paria inter se: imò & eadem* *proptus Nempē, sicut, si in uno Triangulo,* *Quod de-* *sint duo ejus latera, rada ejusdem perife-* *monstra-* *riæ; deinde, duo iterum ejusdem latera, ita-* *ter, Geo-* *dem sint ejusdem periferiæ radii, dum* *metrice.* *duo, tertio conveniunt, pariaque sunt; &* *inter se quoquē conveniant, pariaque sint,* *necessē est. Sic, quia eadem Substantia (ve-* *lut periferia, est Patris & Filii, eademquē,* *etiam Patris & Spiritus Sancti; ideo con-* *substantiales, id est pares inter se, & æqui-* *les sunt: Pater, & Filius, & Spiritus S.*

Quod verò de Triangulo Creato dixi; *Ad men-* *quod cum Linea ad mensuram sui produ-* *furam suā* *ctura videretur Id Naturā ipsā, Divinitati est,* *initum necessē est: ut æquales per om-* *nia, & pares Personas, velut latera, produ-* *gat.*

Et agnosce de- bet, trip- cia, sub- missa do- na,
 Homo autem, quæ ab illo tulerit bona, Na-
 turæ, Gratiæ, & Gloriæ pro modulo Scip-
 ti, paucis videamus. cum curâ tamen, &
 attentè exinde enim manet cu tus & a-
 mor, quo erga Deum, lege gratuitatis
 immensum tenemur.

DONATURÆ.

*In donis
Natura,*
 Ordior meritò à *Donis Naturæ*, & O-
 rigine ipsa nostri quæ, iudo prima hæc
 est gratia, primumquæ Dei beneficiū,
 quod nos voluerit esse, & existere. Tria hæc
 perpendam: statum nempe *Naturæ* nostræ:
 Deinde corpus: Postremo *Animam*.

*Conditio-
nem hu-
manam.*
 Status seu Conditio humana, quod om-
 nibus quæ Deus, sex dierum spatio pro-
 duxit, antecedit, patet evidenter. Homi-
 nem etenim velut summam, & culmen
 operum, ultimò produxit. Præparatâ pri-
 mum ornataquæ mundi mansione, velut
 hospitem eum, inq̃ Patrem familias, ac

*Quæ su-
blimis ex-
celsitas,*
 Dominum in hanc Orbis machinam in-
 troduxit: Paradisi voluptatis, habitatorem
 ipsam fecit. Quæ ante eam tædiosa sunt, & us
 usui addixit: præesse ac dominari iussit
 omnibus: Compendium deniquæ in illo,
 Naturæ Creatæ inclusit: Nam est corpus;
 ut Elementa: vivit; ut arbores: sentit; ut
 animalia: Rimore gudet, ut Spiritus.
*Et com-
pendium
creaturæ*
 Præterea ætæternam eam fecit: id est sui,
 arbitrii sui spontis ac potestati ac deniq̃
 immortalitate dotavit. Eximius itaque sta-

tus

tus ejus est. Unde non malè hominem; par-
 vum mundum; Mundum; Magnum ho-
 minem vocavere: sed profectò superat hoc
 elogium: & Mundo visibili potior, & præ-
 stantior est.

Ad Statum autem tantæ dignitatis, ap-
 paruit illi par corpus: aut potius (ut loquitur per
 Scripturam) forma: est. Num alia, iussu tan-
 tum & imperio velut fada productio: hoc velut ela-
 dum formasse dicitur, elaborasse videtur cum
 diligentiâ, elegantia, venustate: idque seor-
 sum ab animâ: & separatâ functione. De-
 inde, de aliis dixit, & facta sunt: hæc; faci-
 amus: ait: quod consultationis est, & destinati
 cum cura operis: ut nempe Dominus omni-
 um esse possit, qui propriè factus à Domi-
 no: inquit Tertullianus.

Refert verò ac repræsentat hanc curam,
 Opus ipsum ejusque forma, & statura ere-
 cta: ad cælum vergens: liberum nescio
 quid spirans. Speciem natam ad imperium,
 & dominationem præferens: contra quàm
 animalia cætera, quæ prona ad terram, sta-
 tum servilem, summissum, & ad humum
 humilem, abjectumquæ habent.

Im quæ apta, quæ si symmetria, quæ
 comp-
 sita, membrorum? Nullam est quod
 non & eximie necessitatis causam habeat, aptitudo
 & decoris. Vel solum certe manus, quæ ho-
 mi-
 ni tantum data, varium usum, quis satis
 explicet? Hæc est instrumentum omnium
 ope-

Magna
venustateSymme-
tria &
aptitudo
in membris
vitiis.

operum, quæcunque mens humana vult moliri: hæc sustentationis ministra: hæc tutela vitæ; hæc experimentum virium humanarum: quibus regit ac domat se inferiora: hæc cultura artium: ac elegantie omnis fabra & opifex: hæc denique est: cuius admiratio, nescio cui, ad testimonium Divinitatis sufficit

Sensuum organa. Quid verò abdita illi corporis scruter? sensus nempe miri artificii organa: & præsertim oculorum, qui vigiles, velut in specula, constituti sunt animi indices: & mentis quidam prodromi. Quid facultatum, naturalis (ut vocant;) viralis, animalis, in hepate, corde, cerebro, admirandas officinas; quid sexcenta alia, nunquam satis cognita laudataque in quibus, nec pro modo Scripti, nec pro argumento sit, proluxa & diffusa dissertatio.

Anima præstantia. Ad Animam ergo potius transco: ubi propria imago, & similitudo Dei, spectatur: ac elucet: ad quam, se fecisse hominem, Deus ipse professus est. Hanc similitudinem, variè proponunt Sancti Patres; sed inter illos, Ambrosius & Augustinus præcipue ad tres Divinitatis Personæ, Memorialium, Intuitionem, Potentiam aptant: etsi non eo similitudinis modo; cuius ego aliquoties meminini in hoc Scripto: & quem puto, ex adyto ipso Naturæ depromptum.

Tres

Et in moribus. Tres enim hæc facultates, una anima sunt. Præterea, tres etiam sunt, & naturales, ideo & rationales, ut ideo pures sunt & creaturæ tantum, ut supra dixi, Originis hærentemque, talem. *Præ Memorialium, Intellectionem, Intellectionem.* (alioqui nisi in uno consisteret, non constaret tibi: & non Memoria una, sed phantasma multiplex esset;) fixa inquam in uno; Originem præbet considerationi illius Unius; id est Intellectum producit Verum ex utroque autem Voluntas procedit: seu quies in Bono. Quid enim aliud videat, noscat, appetatve Anima, quam Unum Verum, Bonum? Deinde, quomodo plenè videat noscat, appetatve, si non tota? quomodo autem tota, si non simul, & æque per Memoriam, Intellectum, Voluntatem

Exinde ad Divinitatem. Patet itaque hæc tribus, tres Personas, Unus Divinitatis representari. Patet Animam humanam, hac similitudinis prærogativâ, ad Divinam alligere Naturam: ejusque capacem debere fieri: ideoque meritò, tam amplis dotibus ornatum: dum nempe cogitatione, mente, affectu, momento uno, tot res agit: noscitur, anplectitur & hoc ipso temporis, loci, immo uniusque metas excedit: sequitur cunctis rebus majorem ostendit: nec posse ab ullarum contineri; nec in ullâ nisi in solo Deo, plenè conquiescere; aperit testatur

Et in his conquiescit. Ultra hoc, nihil est quod addam, præter

*Sic ornata vide-
tur, ob
suum
Immortalitatem,*
rer unum; nempe, non mirum tot, & tan-
tis ornatum, in primo Parente dotibus,
esse humanam Naturam: quæ in confor-
tium Divinitatis, & in honorem Personæ, as-
sumpta a Christo, & ex eo data esse debuit:
ut statim ostendam.

DONA GRATIÆ.

*Non con-
tentus
Deus ho-
minis de-
disse, quæ
ex ipsa ip-
sum.*
Per Missionem Drumarum Personarum.
Magnum itaque & vastum profectus est,
quid in Naturæ donis, humani ge-
neri impertit Deus. & si spectas concitio-
nem nostram, abunde: sat. superque: sed
si ejus bonitatem, & beneficentiam, pa-
rum. Infinitum enim bonum, haud po-
tuit beneficam suam vim explere, largi-
tione eorum, quæ extra illud sunt. Itaque
ut satisficeret bonitati suæ, se dedit.

*Votum:
ut ex me-
rito ex-
penderet
sui*
Utinam verò genus humanum, non
ut solet, sed ut par est, expendat. quid
hoc, quantumque est, quod Deus, in
ejus bonum est molitus, cum in terra vi-
sus, & cum hominibus conversatus est: &
habitavit in nobis & vidimus gloriam e-
jus: nempe Deum manifestatam in carne
qui visitavit nos Oriens ex alto. Missio-
nem hanc, inquam, primam, quæ est
per *σπερματις* seu per Verbum car-
nem tactum. Alteram deinde, quæ per
adventum, Paracleti Spiritus Sancti, ag-
noscamus: & ab utroque mare immen-
sum

sum gratiæ Divinæ expendamus.

Quod ut probè fiat; imprimis quid sit
in Divinæ Missionis, necessarium est noscere. *Utraque
non est de
locum migratio* hic enim Deus, qui ubi
que est, non convenit: sed est ejusdem
semper, immoti, & immutabilis Dei,
facta hominibus in tempore, sui manife-
statio. Id ergo est *Missio*, quod *visus*. id. *Sed ap-
paritio*, quod *apparitio*.

Porro temporalis hujus Missionis ratio,
& modus, manat ex origine, ac Processione illi æternæ, quam, cum de Trinitate agerem, deduxi. *Modus
Missionis
manat,*

Sicut enim Pater genuit, & Filius ge-
nitus est; ita Pater mittit, & Filius missus
est: & sicut à Patre Filioque procedit Spi-
ritus Sanctus, ita ab utroque Missus est. *Ex gene-
Interim, hæc Missio, non est (inquit Di-
ratione,
vos Augustinus) inæqualitas substantiæ: & processio
sine, æ-
ternâ.*
sed oratio Naturæ: quamvis enim utraque
Persona, se nobis manifestavit; utraque
tamen immota mansit, in una cum Patre
Divinitate & essentia.

Hujus Missionis in Christo, Oeconomi-
am seu modum, dispositionemque, *Oeconomi-
mia In-
Fecunda Catholica ejusmodi proficitur.*
Nempe, Secundi Divinitatis Persona, *carne
vis.*
quæ est Filius, æqualis & Coæternus
Patri, eam venisset plenitudo tempo-
ris; illi soli nota, qui novit, & con-
si-

*Enquē
Virgine
nascere-
tur.*

px, Mater; ita gratire, Maria. Ex Vir-
gine autem quia noviter nati ecedi t. no-
væ *Nativitatis* dedicatur: per quem homo
nascitur in Deum, qui Deus in hominem
natus est. Deinde, *Virgo adiu. et: terri*,
nec illo attrahit copere, *et: in: natus*
Adam: ideo alter & novus *Adam*, *et: in*
ex Virgine. Et, sicut æterna generatio sine
Matre, itaque in tempore *Nativitas*, sine
Patre: ut nempe una Persona, & binos tan-
tūm, & convenientes Naturis, haberet pa-
rentes

*Non inde-
corum* Neque verò indecorum, Deum as-
sumpsisse carnem: Nam *q. i. de hmo. scilicet*
quod car- hominem; quis arguat, quod per carnem in re-
siem as- fecit? attestavit primum, cui non solum pe-
sumpsit. ret alterum? si enim non vere suscepisset,
quis eum verum hominem dixisset? si ad-
tem verus homo non fuisset, quæ causa
simulata Naturæ? quorsum, inquam,
homo, non tamen homo?

*Et quod
infirmi-
tates no-
stræ por-
tauit.* Nec dedecet, quod infirmitates nostras
ipse portavit. Sustinuit enim, *nom impossi-*
tas, sed assumptis sustinuit, ut vinceret:
stus por- sustinuit, non succubuit hoc enim in de-
tauit. cillitatis esset: illud Fortitudinis & Virtu-
tis Subiit ergo dolorem & mortem quia
& in dolore tolerando, & in morte sub-
cunclā, Virtutum officia versantur quæ
Magister & præceptor perferre debuit; ut
ostenderet perferrī posse: nec repugnare ei;
mor-

mortali, fragilique Naturæ; quod, eam
infirmis, fieri pfe

Tertio *Contra. nra est temporis* quæ et-
si, ubi scilicet cognita, qui cuncta fecit in *Tertia*
tempore oportuno; attamen post corre- *Contra*
ctum genus humanum, lege promul- *et*
gata, præmissa de se Prophetarum *temporis.*
testimonia; & mira opera adstruendæ sui
naturæ tacta, dum medium silentium te-
nerent, miri, & pacatus per Augustum
Oras esset, dum antima Monarchiarum
Roma, ad summum perducta fastigium;
cum arx omnis superstitionis est tacta;
dum Hierosolyma in mores gentium pau-
latim transiret, dum Synagoga, in sectas
se sua, pl. dissiparetur, & Platonem aut
Zenonem potius, quàm Mosem saperet;
dum per idolatram, tot Orbis, principes
mundi huius, imperaret; ut tandem ejice-
retur totus; & regnum peccati destrueretur;
nisi in hominem, Deus, commo-
dum, opportunum, & convenienti judi-
casset.

Convenientiā monstratā, jam, (ut
promissis, necessitas incarnationis ostenden- *Necessi-*
dum. Quia ut quidem ibi soluta, an- *ta incarn-*
te, ens, & cogens Deam, dum potest; *ationis,*
dum tamen potest *convenia* & consequens.
Num Deus semper vult fieri, quæcunque
vere convenit fieri. Et sicut, quantumlibet *Non*
per se inconveniens, est illi impossibilitas; *absoluta,*

Sed contra iustitiam, est illi consequens necessitas. sequens. Has itaque consequentes necessitates ex sensu Sanctorum Patrum recensabo

Prima est Quod non potuit re-
nūciare humanum, in peccatum lapsū, re-
pentem, nisi ab eo; qui & peccati, tam Ori-
ginis, quam commissi, seu (ut vocant)
Actualis, expers, & disapprobatus omnino,
id est, ut ait dicitur. Non enim si bene peccato perit non
peccato semel necesse, & disapprobatus.
nec interuenire pro secleratis. & adstrictus iugo servitutis, nec satisfactio,
& adstrictus iugo servitutis, nec satisfactio,
gratus acceptusque esse potuit, o-
diūm in peccato. nec immunis à peccato
In quo igitur non erat, nec esse potuit pec-
catum, ipse venit auferre peccatum.
Nam si ipso quoque peccato, & peccato potuit
se peccatum, & peccato auferret, non ipse
auferret.

Alterā Altera consequens Necessitas huiusmodi o-
mnis est. Quod nihil deum Dei, age-
nere humano placari, ac compensari debuit,
iusta satisfactione: satisfactio autem iusta
perfecta est, quæ tantum quod tantum
liquidò & planè exolvit, sine ullā con-
datione. Talem autem nec homo, nec Ange-
lus prestare Deo potest: nihil enim utique
habet, quod si solus solus omni ex parte
Qui itaque eam præstaret; necesse est,
ut communi, & purā Creaturā, maior
esset;

esset Nihil autem tali Creaturā majus;
nisi Deus homo factus.

Tertia Consequens Necessitas, petitur ex Ter-
minatione, & ab eo ut peccati. Quod est quia infi-
nitio infante malum quia conversione, & ex eo cal-
apposito contrarium, infinito bono. Tolle
itaque non potuit, nisi ab infante digni, necesse
id est; unā cum Deo, imo ipsimet Deo
nā Personā: quæ & totis, quæ sine labo-
re, infinitam voluntatem ostendens. &
equat, qui Deus, infinitam Majestatem
offens: condignus inquam Mediator: &
sequester pacis Christus: imis summa con-
jungens: & faciens utraq; unum: in-
terventu nempe suo, velut ponte quo-
dam, terrena celestibus, humana con-
iunxit Divinis: quæ absque illo conjun-
gi, nullo modo poterant.

Quartā adstruitur Consequens Necessi-
tas exinde. Quod si ne in pristinum qui-
dem statum, redire per se potuit genus
humanum, quanto minus æternam feli-
citatem mereri, & obtinere? eam verò
cum homini delinqueret, & preparasset
Deus, necesse fuit, ut præmisset præ-
stari verò prævaricatori, iustè non potuit,
nisi & post satisfactionem: & ob meri-
tum: solvere autem, ne dum mereri,
non erat vitium humanum. Itaque ip-
sum; humanitate assumptā, & abolere
culpam, & præmum hoc ingens mere-
ri,

ri, oportuit per quod Filii Dei nominari & sumus: si autem filii; & hæredes gloriæ ejus: hæredes inquam Dei, coheredes autem Christi.

Hæc necessitates, videtur Deus eo ipso ostendere voluisse; quod etli magna, & eximia multa, reparandi hominis causa, consultò premisisset; frustra tamen omnia, nisi hoc Incarnationis mysterio completa fuissent. Non quod non essent Dei simul, & statim, perfecta opera; sed ut manifestius, & morbi, & remedi magnitudo, pateret.

Qui non
facinus
ex eo
Natura.

Gradus verò hujus operis hi fuere Primùm; videns Deus, quod multa malitia esset hominum in terra ad malum omni tempore; ut mederetur tam gravi morbo; *Legem Naturæ, insculpi in simul in cordibus nostris; & nunquam delinqueret passus est; & semper redintegravit: manifestatione sui, allocutione, admonitione, præceptis, somnis, signis, præmiis, ac poenis quæ cuncta, in Patriarcharum & Prophetarum gestis, spectantur.*

Non
legem
fuit.

Deinde; cum hæc non sufficere viderentur; *Legem scriptam promulgavit: cū Majestate, quæ talem, tantumquæ legislatorem, deceret. quâ de re, in tertiâ parte, capitis hujus, dicetur uberius.*

Tertio; addi forsân potest: non jam Israëlitis tantum datum; sed per gentes spar-

spatam, & optimis quibusque ingenis *Verum* initium, sapientie studium. per quod *Legem* impressis, innatisque mentibus nostris, *P* Verum nationes; ad artis & scientie *Legem* dum perducere, conati sunt multi: idquæ sepe inadmirum; ut testantur non pauci: quæ vetus Philosophia prodidit: arcanas profectò, & abdite veritatis. Id verò, etli absque adminiculo apertæ revelationis; non tamen certè sine Divino instinctu: & occultâ quadam, mentium, *Verum* mar. aduotione: Non enim alius, si per *Legem* traxit scintillas, spargere potuit; nisi Sapientia ipsa: id est Deus.

Tria verò hæc, etiam si eximia, non *Tria* attulere tamen plenam generi humano *non* medelam: Nam, *Legem Naturæ & scriptam*, *Legem* nunquam ita cultus Veri Dei obtinuit, ut *Legem* & idololatria tolleretur. nec Judæismus Dei Veri noticiam, ad gentes transiit. Unde, Deus *Israhel* vocatur, *quod non est verum*. & ignoratus ubique, & tantum notus in *Judea* Deus: Philosophia verò multò minus id præstuit, dum aut non firmiter, unum autorem & rectorem universi docuit: aut si docuit; (ut forsitan secta Stoica,) nullo tamen festu ad cultum ejus. imo adeo cum insuper habuit; ut ei; sapientem suum, vel æquaret: vel præferret. Immortalitatem autem animarum, nulla prorsus præstet

K S est,

est, aut firmiter asseruit. Neque id mirum: sicut enim (inquit Augustinus;) oculus, absentia, id est à sensu remota, non videt; ita mens humana, invisibilia & æterna, quæ ultra captum ejus sunt, non agnoscit. Ut verò, quæ scire, quæ videre non possumus; illis credimus, qui sciunt; qui viderunt; ita *Druma* à *æterna*, à Deo æterno tantum, didicisse oportet.

Itaque
ultima
impossibile
assumit.

Incarne
et in Deo.

Itaque: ut ultima tandem manus imponeretur tanto operi; postquam Deus multifariam multique modis, olim locutus esset Patribus, in Prophetis; novissimè loquutus est nobis in Filio: & docuit nos, omnem veritatem, per eum; qui est *Vra*, *Veritas*, & *Vita*, ita ut jam totum genus humanum, Deum Verum, ejus Providentiam, & demum vitam æternam agnoverit: credideritque; eaque obtinuerit salutis subsidia; quæ recensui compendio. cum de Gratia tractarem: & quæ dicam infra uberius, ad quæ loca ne tautologus sim; merito Lectorem remitto.

De alterâ, nempe Spiritus Sancti Missionē.

Sequitur jam altera manifestata nobis *Missio*: Tertiæ Divinitatis Personæ: nempe Spiritus Sancti: pari compendio, eodemque ordine tractationis explicanda.

Oeco-

Oeconomus in his, Ecclesia Catholica *Oeconomus* præstitit, talem Post perfectam consummationemque redemptionis nostræ opus, quod Tertia Persona implendum susceperat: ut non solum *Remissor* rogaret Patrem, ut *una Parachitum* daret nobis, qui maneret nobiscum in æternum; & rogatu ejus, & meritis, *venit Parachitus Spiritus Sanctus*: quem misit Pater in nomine ejus. In nomine, inquit, ejus: sicut enim in æternis *Qui à* *Patre*, à Patre Filioque originem *Patre Filioque* *que temporalem missio* *liquo* *nam.* Quæ tum primum manifestata nominis; cum Filius opus consummasset, quod illi dedit Pater ut faceret: ante enim non erat plenè Spiritus Sanctus datus, quia Jesus nondum erat glorificatus.

Acceperant ergo credentes virtutem *Narratio* Supervenientis Spiritus Sancti, in eos, hujus tum primum; cum complerentur dies *Missio* Pentecostes: & essent omnes discipuli pariter in eodem loco. Factus enim tum *Pentecostes* *de celo sonus*, tanquam adventus *Spiritus vehementis*: & replevit totam domum, ubi erant sedentes: et apparuerunt illis, operante *lagax*, tanquam ignis: seduque supra singulos eorum.

Miro tum, inquam, modo *comparatio* *per missionem quandam*, & illi *plum Substantiæ suæ*, impressit Spiritus Sanctus, velut sigillum ac formam, san-

K 6

Chi-

Etificationis animabus credentium Ante hunc diem, Patriarchis & Prophetis, quin imo & Apostolis, per Operationem tantum, & effectum, charismata sua largitus est: tum vero deinceps personaliter, & substantia, non solum tantum per, sed et per modum ut scripturae loci evincunt: cum eum, nobiscum manere, in nobis habitare, nos templa ejus esse, & denique, ut pignus, & arrhabonem, eum habere; testantur. Quae cuncta substantivam, & personalem inhesionem declarant; factam non tantum per gratiam Operationis, (inquit Augustinus) sed per ipsam Divinitatis ejus praesentiam ita; ut in vasa cordium, animarumque (inquit idem;) non jam odor balsami, sed ipsa substantia sacri defluerit unguenti. Cujus conjunctionis, peti simulatio potest, à missione metallorum: vel olei cum cera: vel cum aquae vinum infunditur.

Commun- Non est tamen ea ratio, quae ex duabus
nic. d. f. Naturis in Christo distinctis, a Deo, & di-
ser. ab vinitatem Personae, assumptae Humanitatis, hinc
n. rone Humanitatis communis, & ita Divinitatis distinctae,
hypostat. & individui homini propria. Illi plene
ea. agere impertita. per illam Homo verus,
Deus verus: per hanc in filios Dei, hominum adoptio: non Spirituum; sed Spirituum.

Cui

Causam Missionis istius, Divinitas, non Causa
aliam, quam in Incarnatione habuit
nempe *benefic. Naturae* suae vin. & se
communicandi institum appetitum: per
hunc, ut a Filio facta copiosa redemptio;
ita a Spiritu Sancto, Sanctificatio nostra

Non enim haec ab alio esse potuit, quam a Fi-
Dio. Nam Sanctificatio, est animi huius
mini, supra ejus vires naturales, gratis
effusa capacitas: quae Deo plenos, ejus
que confortes naturae, efficit. Creatura
itaque non potest sanctificare Creaturam, nisi a Deo
quod quod Naturale tantum est, Super-
naturalem effectum non producit. Deinceps
de, nulla res potest animam, ejusque re-
cessum ingredi, prater Deum. Ille solus
scrutans corda, alioquin impercrutabilia
ita autem, in illum tantum possumus
transmutari: (ut supra cum amoris vim
demonstrare, explicavi.) ille denique
solus est, dominus & arbiter mentis no-
stra. Quam semper adire intimè potest: Nec ani-
mus facilius ingredi: & quocunque
vult, movere ac ducere. Itaque largi-
tio Sanctificationis, est manifestatio Di-
vinitatis.

In Divinitate autem, proprium & pe-
culiare id tertiae Personae: id est Spiritui
Sancto Causa est quia illius aeterna
Processio, a voluntate ortum ducit: ut
hinc autem, ita Sanctitas amplexa; ut
in-

*Tertia
quia ex-
mis or-
pauam
post Cor-
sum.*

*Et assi-
stente
Spir. S.
exequamus*

*Vir. usq;
M. sionis
ingens ex-
ga no. di-
gnatio.*

*Angelus
pauo in-
videnda*

*Infinis
est man-
da.*

Ultima Necessitas est: quia orbat per
Ascensum Christi, indigebamus Paululo,
seu consolatore animæ nostrarum. Qui
igitur dixit, non relinquam vos orphanos;
providit hunc tutorem. & suis meritis
obtinuit: & unâ cum Patre præstitit: ac
misit. Et; sicut æternus Pater, ita dilexit
monstravit, ut ei Filium suum ingentem di-
xeret: ita idem cum Patre, dilexit quoque eum
usque in finem: dum ambo, à se utroque pro-
cedentem, domarent Spiritum Sanctum: sem-
per nobiscum mansurum: & assiduum
nostri rectorem: & protectorem.

Hæc sunt quæ strictè recensui; utrius-
que Missionis, immentè prorsus, & infi-
nita Dona Gratiae: quæ non modò fando
complexi, nemo digne potest; sed ne
cogitatione quidem ac mente assequi: ad
quæ stupent Angeli: & mirantur tantam
dignationem generis humani: dum se tota de
infudit Divinitas: quia imò si tangi pos-
sent invidia, quererentur, homini velut
minori, & prodigo filio, præse & Na-
turæ suâ, talia ac tanta data, concessaque

Itaque exinde, quid sit muneris, offi-
cique nostri, digne æstimemus: magna
quippe recepimus & naturæ nostræ mo-
dum longè supergressa: quæ ut dantis
magnitudinem testantur; ita confessio-
nem nostræ indignitatis inprimis requi-
runt. Profectamur ergo verè nos indignos,

ut

ut tantò magis crescat gloria, beneficæ cum con-
Divinitatis. Deinde exaltemus Dominum, sessione
& exaltet spiritus noster in Deo filium, nostræ in-
ac iuncturæ ore nistro. Postremò patrem, dignitatis
curam, studiumque, tot ejus auxiliis su-
mam, impendamusque, & coopere-
mur gratiæ: ut compotes esse possimus rationis
(quam explicatum eo;) Gloriæ, gratia.

D O N A G L O R I Æ.

AD hæc enim explicanda expendenda-
quæ, Ordo me promissæ tractationis
debet. Quum basis ac fundamentum
duplex est. nempe immortalitas animarum:
& Resurrectio Corporum.

De utroque non est opus longâ disserta-
ti. ne evagari Christianis namque scri-
buntur. utrumque firmè hæc creden-
tibus. Et in Prolegomenis jacta jam sunt, Primæ
enim velut per trienniam, solida tamen
argumenta, asstruendæ immortalitatis: prolego-
menis.
Vitamque æternam nobis Deus promittit:
commendavit. appere scilicet: & hanc
præsentem, transitum tantum, ad illam
nunquam finiendam, esse asseruit: do-
cueritque & quidem tam certò, tam cre-
brò, ut non sit amplius dubitandi locus.

Resurrectionem item Corporum, ipse Alterâ
Resurgens, & docuit: & monstravit: u-
tque omnipotenti Deo munus difficile: & aperta
Nam

236 *Luca Opalensis Off. omnia*

Nam qui potuit hominem Creare, quomodo non potest et mortuum suscitare? Cuius ut Augustinus ait,) magis miraculum sit, nos semper homines nasci; quam mortuos resurgere: diffidit enim quæsit, ait Minutius Felix: id quod non potest, est, quam id quod fuerit, iterare: Quod itaque Deus præstare non potest, id & præstitit ipse: & deinceps præstiturum promissit. Credo itaque: & cum Jobo dico: ac dico: Quia Redemptor meus vivit: & in novissimo die, de terra resurrecturus sum: & rursum circumdabor pelle mea: & in carne mea videbo Deum meum: quem visurus sum ego ipse: & oculi mei conspecturi sunt: & non alius: reposita hæc est spes in sinu meo.

Et vita altera certo expectanda.

Cum præparavit se diligentes Deas: attamen dicenda sunt, prout in umbra tantum, & tenui imagine tradita habemus.

Quæ partim ad animum pertinent partim referuntur ad corpus. De Animo jure merito præmittam. ille enim proprius

Lib. 3. De Pietate: Cap. 1. 237

hæc capta est, veræ felicitatis. Hæc igitur visionem Dei tribuunt: & hoc compendioso designant, quod hominem reddere beatum potest. Neque ego diffiteor: quin imo prorsus agnosco: sed id paulò aliter, quam vulgò solet, explicare contendam.

Primum igitur: tota Animâ Deum Sed id non dico. Cujus facultates, seu Potentias cum sint tres; nempe Memoria, Intellectus, & Libertas; ideo omnes hæc à Deo repleri: & omnes plenè & pariter componentibus debere fieri, firmiter statuo. atque id ita deduco.

Memoria visionem attribuo: Non ex sensu fateor, nuperæ scholæ; sed nec cujusquam veterum, quod sciam; sed si inspicis, profectò ex Naturâ ipsa rei. Memoria enim quæ nobis est Potentia animi, & ut ait philosophus, sensus, & imaginis, seu ideas rerum apprehendens: ac retinens. Obtinuit vulgò, ut pro recordatione tantum, & memoria accipitur: sed imperitè recordatione contenta est nempe quæ præteriti revocat. Alioquin verò est, quæ in futura extenditur. & fertur: quam vocabo, Cogitationem. Tertia denique, quæ præsentia aspicit, quæ à imaginatione rectè vocabitur.

Tria hæc; visionem & intuitum animi, referunt omnino: ac repræsentant Nam

Re-

Recordatio Reminiscentiæ præteritorum, quid aliud est, nisi sub aspectum animi, revocatio quædam & reductio? Futurorum deinde cogitatio, (cogito autem i. cogito), quod est veluti conago, seu conduco, & concitor) est eorum quæ inter nos, sub animi inspectionem collectio. Unde quæ illa colligit, conjungit, præspiciere & providere dicitur. Admiratio, præsentium est intuitus & visio mera (unde miro; et in idem quod video) quæ dum existeri est; illiolum statim præberagnitionem. Phantasma igitur, seu visum, propriè ad memoriam pertinet: & id; quod primi apprehensio intellectus vocatur; non intellectus pars, sed memoria ipsa est. Confundi hæc facile possunt, ob magnam facultatum Animæ inter se connexionem. sed profectò non debent & discernenda sunt. Nec Memoria ex intimâ actione, & operatione Animæ expungendi, quæ primas in illa partes obtinet. Estque Potentia: non modo par aliis duabus; quia illis coessentialis, sed ut supra memini Ordine

Primò ordine Originis prima Memoriæque in bono illo statu animorum, primam partem habere debet: eamque non animam, nisi *Essentiam*.

Visio ejus Visio hæc Memoriæ, est inspectio & intuitus quidam *Essentiæ Divinæ*, intimæque *Naturæ ejus*: inquit enim Paulus: nos Deum

Deum visuros sicuti est: & non ut nunc, per speculum, & in ænigmatibus; sed facie ad faciem. Videre autem licet est, per speculum videre est *Essentiam*. Et facies Dei, (inquit Augustinus) manifestatio ejus est. *Unde in eo Memo. h. b. Essentiam Dei* & defixi erimus, immotæ & immobili, unius Divinitatis, & in illâ totius quod est, admiratione:

Eam ideo statim consequitur, altera scilicet *Essentia* cultus Animæ, nempe *Intellectus*. Cuius *Intellectus* est, ut quod *Memoria* & *Intellectus* apprehendit, cognoscere & comprehendere. Visam iraque à *Intellectu* pro Memoriâ Divinitatem, statim ille noscere contendet: & infinitos illos *thesauros scientiæ Dei* ingressus, perfectissimam omni parte Naturam Considerabit agnoscat: confitebitur. Tunc cognoscam (inquit Apostolus) sicut & cognitus sum: cognitus autem plene, ideo pro illâ plenitudine & cognoscens.

Agnitionem denique ejus, quod *Bo. Hæc deum per se, proficiunt, obiectans, & denique vo-* que omni parte perfectum est, quod consequatur *Amor, & fuitio, & quæ, & gaudium*, manifestum omnino est. Ruit enim in hac *Essentia*, sponte sua, & intrat in gaudium Domini sui & gaudium ejus nec *Quæ ruit* inobediens sicut quod plenum in omnem *in bonum* æternitatem possidebit: & sine fastidio satietabitur: cum apparuerit ei gloria: & tamen

men sine indigentia, sine siti, sine fame,
semper appetens, & semper fruens erit

Sed in his, difficultates binæ sunt, quæ
non explicare, dubios & perplexos red-
dere possent. Cum enim Deus, a quo
id est inuisibilis, sit; nemo videt Deum
unquam ut ait Apostolus: & illuc
Non videbit me homo, inquit, & vivet;
Quæritur quomodo & Natura Creatâ vi-
deri poterit? Respondeo. quemadmodum
videntur invisibilia nempe animo. hoc
inquam, eam videbimus: sed (ut inquit
Apostolus;) cum apparuerit: in nobis
enim potestate (inquit Augustinus;) non
est eam videre sed in ejus potestate est, ap-
parere. Nisi igitur copiam sui fecerit; nisi
Naturales vires nostras javerit; non eri-
mus capaces istius visionis. Quæ est, fa-
cultas supernaturalis, Divino auxilio data
animæ humanæ: alioqui ad intuitum Di-
vinitatis debili: & infirmæ.

Deinde a quo, id est incompre-
hensus Deus est, quomodo eum comprehen-
demus? Comprehendere enim, est totum
& simul completi continere, & capere.
Porro, ut iustus, quæ quantitate & mo-
le consistit; continens contento majus est,
ita in Invisibilibus (ut sic ita vocem)
par esse debet, notum & noticium. sciens,
& scitum. qui alterum alterius imaginem
vera. Si itaque quantitatem spectes; ma-
jor:

jor: Si qualitatem; par esset homo Divi-
nitati: si eam totam plenè comprehen-
deret.

Dicendum itaque. non ita eam compre-
hendens, ut sic comprehensione, tota exhaus-
tatur Essentia. & ut ista Notitia, sit & possit co-
dum cum eius Subsistentia: taliter enim solus
Deus seipsum novit: ut supra demonstra-
tum sed ita, prout capax reddi potest na-
tura humana & infra Divinitatis, (quæ
in Trade tantum est,) mensuram & mo-
dum: quem nulla Natura Creatâ attinge-
re potest

Neque Opponas; simplicissimam Na-
turam non posse comprehendere nisi aut to-
tam, aut nihil ex eâ: ita ut aut plenè de-
beat agnosci Deus: aut prorsus non ag-
nosci. Non hoc inquam Opponas. Quia
enim indivisibilis, & simplex, seu (ut ita di-
camus) impartibilis, est Deus; tamen ut nos partibus.
eum, quodammodo nunc partimus & divi-
dimus, dum attributa ejus singuliter & con-
junctis; sine ulâ tamen ejus noxâ: ita &
in vââ æternâ, etsi agnosceretur plenè;
pro captu & modulo cujusque animæ;
non ideo tamen dividetur, secabiturquæ in
partes sed totus & simplex, & fiet sufficiens
omnibus sine sui extensione & partitione omnibus.
Quædâ petas quæ modo id fieri possit? Ad men-
tem unum respondebo id fieri ad mensuram suam cu-
ram & pacis, quæ illum recipit. Quem insidens ca-
ndido. pacis.

admodum autem debiliores oculi, non mirantur rem aspectam, esse illam minus vident, idem quoque & hic censendum est.

*Sed nec-
cessarium
est ut
hic glo-
ria,*

Locum hunc concludo: Necessarium asserens, Divinum hic auxilium, & quod vocant Scholæ, *Lucæ Gloria* illud enim *desigit Memoriam ad hanc* one illustrat Intellectum actione ac potestatem quæ perfectionem voluntatis: ita ut tria hæc; conjunctum, simul, & pariter, Unum, Verum, Bonum, videant: noscant: ament: idque tantâ claritate, certitudine, ac dulcedine; quæ Dei, se communicare volentis, vim explere dignè; & ut par est; & Naturæ Creatæ modum, superrefluenter (ut ita dicam;) implere possint.

*Post an-
ti senti-
tatem
corporis
sententia,*

Felicitate animi sic recensitâ, Corporis gloriæ dotes enarrandæ restant. Quæ amplæ profecto, & splendide, & iustitiam Divinâ, ac Scripturæ Verbis, & Patrum sententiâ memorantur: si dicta ubertim ab aliis, repetere luberet. Quin & illa, eâdem autoritate addi solent:

*Que scri-
bitur ac
scribitur,*

quæ ad ipsam Naturam, ac sensus Corporis oblectandos, semoto eo, quod impurum, imperfectum, statumque tum altum dedecens est:) videntur pertinere. Ut sunt illa: cum Deus, Regnum, Mansiones, & dilecta sua tabernacula, thronum, mensam, & vinum, & quod profectum mirandum, se præcæsum & manifestum promittit.

*non
nec
L. 2*

Cum ibidem, Cantum & harmoniam, suscitum & odoramenta, Scriptura memorat: cum splendor Civitatis iulius Sanctæ, tot ornamentis describitur: cum hæc omnia admiranda, supra visum, superavotum, prædicantur. Quæ cum propriè pertineant ad Corpus, quin eas oblectamentis præparati sint; nullo modo potest dubitari: Frustra enim illud resurgere, si bene jus experies. Non quod, ista; esse estus terreno prorsus, humano, ac huius vitæ mortali rebus censenda sint; sed ratione quidam: ut noceant. Quæ si ita status immortalis, congruâ, & concordanti. Immorari his, & oratione provehi, per vestigia, quæ sacris scriptores reliquere, tacite esset sed non est promensura Scripti, quam mihi præfixi.

Potius inque subjungo, necessaria quæ hinc manant monita. Ut quemadmodum hinc Gratia expendimus, ita paria eis, hæc Gloriæ agnoscamus: & ut in illis, magna acceptum gaudemus, ita in his, non minor acceptum speramus. Utrobique enim Divinitatis quædam possessio est: ubi quum nihil iniqui est sed in hoc mundo, ut quæ Gratia, & potest non fieri alibi non potest & potest non fieri. Cum obtemerit, amitti non poterit: securus enim, conecit, potest est.

Agendum ergo, ut par est, felicem Per hanc hanc beatumque statum. Si Poeta spe facti non morum

mæ posthumæ dixit; Non totus moriar
Christianus immortalitatis, & resurrectionis
certitudine dicat; Totus non moriar
Et animâ namque vivemus, & corpore.
Mors enim nostra, verò cunctas tandem,
& dormitio est: *Ch. phasé, seu tran-*
scendit vitam meliorem: Hoc meruit, qui mortem
moriendo triumphavit: idque victorie
pretium, præmiumquæ, & ipsi tulit &
nobis reliquit. Anhelemus eò igitur:
Deum in quo omne bonum appetimus:
in eum toto animo, & Naturâ feramur:
& sic transeamus per bona hæc tempora-
lia, ut illis æterna lucremur.

PARS CAPITIS TERTIA.

Ut à nobis nosci voluit Deus. Ubi, Religionis
veræ, triplex, per tria tempora, status
ejusquæ ultimæ, id est, Christianæ, fun-
damenta - ac Signa: Per quæ Hæreses, ab
illâ, facile dignosci, vitariquæ possunt.

Deus non nisi se autore cognoscitur inquit
vere Hilarius. Itaque illi soli de se
crudendum est: & is, quæ cognitioni
nostræ, tribuit, assentiendum. Hinc
nim religio manit id est de rebus Divinis,
secura, immutabilis, & necessaria, a Deo
haurit veritas. Videamus igitur quoties,
& quomodo, eam, generi humano, apor-
ruit: seu, ut à nobis nosci voluit, Deus.

LEX

LEX NATURÆ.

Vera Dei cognitio, ac Religio, ad tria *Prima in*
tempora reducitur. Primum enim, *3^a natura*
naturæ: scilicet Deus, homini creato. Nani
recess, a Dei manu, & opere, factorem *Innotuit*
suaque naturamquæ, quin cognoverit, enim *de-*
dantari non potest: manifestavit enim se *danno*
ibi a o m n i b u s & dum mentem e-
ius, ceteris ne perim creaturam illi stru-
it, quod nomen elatura illa animulum
tulerit & addictum usui ejus univer-
sum: Dum, inquam, hæc usu ipsò, co-
gnovit, necessè est, ut Autorem quoque
coram e cognoverit.

Sed hæc notitia: ut sufficiens & conve-
niens, rectæ illi ac simplici innocentia
erat, ita procul, à curiosâ rursus, acti-
& inquisitiva, & rursus, & rursus, & rursus,
que eam animi motus redderit & tur-
batam. Quæ, quam non dono Dei,
sed a se ipsa professione mandati, & præcepti
conscientiæ, adprecat.

Id culpam vero, & penam primi
Parentis: nihilominus, & ipsius, & po-
steriorum, eam curam habuit Deus; non ce-
ditur, & Divinitatis, igno-
rentia, & obprobrii probitatis peri-
cipium quinimo Cain, odio fratris, ac

L 3

in

Firmata invidiam ensam, jamque eadem *con-*
sumpta gitantem, blande admonuit: Be c, aut
redargu- secus, facta, premium vel peccatum mit-
tionis nere: Moderandum ratione met a:
admoni- & p. si eam domiri. N. n. e si bene e-
tionis geris, utquit, recipies: sin autem mce,
Caute statim in horridas peccatum adens, tibi
 te erit appetitus tuus, & tu dominaberis
 illius. *Quo ipso; peccatum contra naturam*
esse, vitæque p. e, ostendi Conscientie
 internum dictamen firmavit: & denique,
 in posterum, vitæ emendatæ statuit præ-
 ceptum.

Ap. Sc- Post necem Abelis, natus est Adamo
thi proge- Seth: huic verò filius Enos: q. i. (ut
n. a. enl- Scriptura) cepit invocare nomen Domi-
nis Dei ni: Cultusque Dei, ac Religio vera, apud
veriss. illius posteros minuit. Scissamque genus
 humanum, in filios Dei, in Sethi po-
 steris: & filios hominum, in generatione
 Cain.

Quem Sed cum filii Dei, acceperint sibi in
corrupto uxores filias hominum; corruptæque
ge. cre omnis caro viam suam; No. tantum,
ph. i. v. inquit Scriptura,) Vir justus, atq; per-
1. Noe fectus tuit, in generationi: c. f. u. s. & cum
re. a. d. Deo a. vultus: ideoque solus salvatus
it vatus est.

Ex ejus tamen posteris, potissima pars,
 in theophrastum pol. r. e. m., & idolola-
 trum lapsi. Sem tantum generatio, ad
 Abra-

Abraham, & dum eper per Isaacitas, ut *Ch. 18. 14.*
 que ad promulgationem scriptæ legis, *men po-*
 propagavit acceptum Deo cultum. qui *stet. 1. 2.*
 pacto tum constabit ritu, eoque usu po- *Inter-*
 tius, quam per institutum, recepto ac *Sem. ex-*
 introducto Præter circumcissionem, quam *ib. d. 1.*
 Abraham, expresso jussu Dei orsus, tan- *Cui cir-*
 guine pactum, cum Deo finxit eoque *cum. m. sio.*
 suam p. s. t. e. n. t. e. m. obstrinxit. Hæc utique
 vocatur lex naturæ.

LEX SCRIPTA.

Sed cum, nullo hactenus certo insita. *Deus tan-*
 to, illigasset *Religionem Deus*, tandem *deus Re-*
 ejus statum *def. v. r. e.* promulgatione legis *igionem*
de. 10. s. 10. in tabulis lapideis, exarata: *scrip. p.*
jussu, imperatæque per Moysen interpretem *præceptis*

Promulgationis istius, ingens prorsus *Et pro-*
 auctoritas. quippe factæ, autore ipsomet *ph. 1. 1.*
 Deo *Quod ipse*, utpote magnum, sig- *legem*
 nanter expressit. Nam Moysen loquentem, *proprio*
 venum (ut) ad te in caligine nubis: atne *ph. 1. 1.*
 audiat me populus loquentem. Et cum *Et mo-*
 hoc, magno præf. s. s. t. maj. s. t. e. v. i. d. e. n. a. m. e. t. *ph. 1. 1.*
 flis, inquit, quod de celo locutus sum *ph. 1. 1.*
 v. i. d. e. n. a. m. e. t. Næpe, postquam totius, p. i-
 vatam aistatus Patriarchas esset; tandem
 etiam totum, ex eorum progene popu-
 lum, tr. d. o. ante præmonitum, consti-
 tutoque die. Hanc allocutionem Moysi:

*Quod
merito
exigeret
Moyſes.*

ingeminans; Accessistis, (ait) ad riuem montis: quæ ardeat usque ad cælum locutus est Dominus ad vos, de medio ignis: vocem verborum ejus audivistis. Et passim hæc, merito in sacris repetuntur: eximia enim, & prorsus summa fuere, ad conciliandam legi auctoritatem: & quæ assensum ei, obsequiumque, exigent, necessarium. Non enim populus Israel,

*Magnus
quippe,
(inquæ Augustinus.)*

autem legi Deo, & ejus interpreti Moyſi, sic credidit; quem admodum suo Lycuro Lacedæmonii: quod ab Jove, sive Apolline, leges quas condidit, se dixit accepisse. Cùm lex datur populo, quæ unus coli jubebatur Deus; mirabilibus signis, prodigiis, & motibus apparebat, creaturam servire de-

*Et ad in-
cussendos
terrores.*

bere Creatori: & timor incussus est Dei; terribilis super omnes Deos: & frenum exinde peccati. Hanc enim causam, sic promulgatæ legis, adfert Moyſes: ut terrorellius esset, (inquit,) in vobis, & non peccaretis.

*Lex hæc
partim
Moyſis*

Lex ista, & Religionem continet: & Politiam: de hac non est hic sermo. Religio verò, de qua nunc reserit, hæc præcepta: partim ad vitam, & mores: partim ad ritus, ceremonias, cultumque Dei. Prima pars, *Moyſes* dicitur, quæ aut vetat peccare dum, non dicitur, inquit: non furtum facies: aliæque: sed inter

ter illa, altum profectò, perfectumque illud: non concupisces: quo omne peccatum penitus arcetur: excluditurque: Aut habet bene agere: imperatque virtutem. quarum officia ad duo capita redigit: nempe, ad Dei, & proximi dilectionem. In his enim duobus, universa lex & Prophetæ. Hoc mandatum magnum in lege. Hoc compendium pietatis, charitatis, in quo tota sanctitas, & justitia.

Pars altera ejusce Religionis, *ceremoniarum*. Ubi accuratè, cultus sacrorum describitur: ut ritus phasæ: esus agni: & æmulationum. requies Sabbathi: neomeniæ: a tate victimarum: hæc cauda expiatione thymi amata, aliæque complura quæ antiquum, minutumque recensent.

Lex itaque Domini Sancta, sed tamen pro ingenio, populi constituta. Hinc enim est, quod præmia adesse, vitæ præfata ad in-
sentis: & bonorum temporalium. quorum genus promissio, & largitione ad observantiam invitatus: non aliter; quàm pueris olim, dant crustula blandi Doctores: elementa velint ut discere prima. Deinde: cùm idem populus duræ admodum esset cervicis, poenis repentinis, & suppliciorum sine interiore, typius compescendus fuit. Ut enim, olim futura præmia, illos non alexissent; ita nec poenæ deteruisent possunt. Omnino itaque ingenio tum

tum populi illius, accomodata le et fait.

Unde pa- *Atque vel hinc patet, cessatio un...*
 ter: cess- *fuisset. Et locum daturam per...*
 turam *omnes gentes concerneret converteret:*
 fuisse. *Et comprehenderet. Prout id Jac. b. Patri-*

archa, David sepius, tum Iudas, Jere-
mitis, Daniel, Malachis, aliique locis
notis praxere impletumque videmus.
Nec sine cau. est, quod ad dicitur. tam m

Ipsemet praxcepta dorozeque voluerit Deus. Nem-
scilicet peccata dorozeque item a...
totum genus humanum in perpetuum vol...
ideoque immutabilis sunt.

LEX GRATIÆ.

Tertram Post legem, itaque notare, quæ ad
Reg. omni Moysen, post legem scriptam, quæ
vera tem- ad Christum; tandem ab illo: incipit
pus à consummata Religio. nistempus tertium;
Christo. ultimumque quod est, Lex nova Lex
 gratiæ.

Que au- Quæ licet figuram, (inquit Leo;) in
et mora- veritatem; Prophetiam, manifestationem;
lia pra- legem denique in Evangelium verit, attam-
e. p. n. a. men non modo nihil, de Moribus ac De-
seu. l. calogi praxceptis despsit sed potius longè ut
 auxit: perfecitque: ut vel ipso hoc Scri-
 pto, quo praxcipua Christianæ sanctitatis
 explicantur, patet evidenter Ceremonia-
 lia verò, quæ in figura olim erant, re
 ipsa

ipsa complevit: ita ut pro carnibus animarum Ceremonia-
 lium, & sanguine hircorum, jam (ex maiorem
 predicatione Malachiae) in gentibus, & *et p. n.*
in omni loco, sicut scitur, & offeratur novum
quod: Nempe, oblatio munda. novum &
 incruentum Sacrificium: de quo infra di-
 cendi erit locus

Praemium vero legis istius, æternum com- *Praemia*
stium: & non in carne, sed spiritu beati
tas. Cum Christus, suis meritis, dedit
nobis potestatem filios Dei fieri, his, qui non
ex carne nati, credunt in nomine ejus: &
exinde, hæreditatem capiunt æternæ fel-
licitatis: in qua summum, & naturam
 etiam supergressum hominis, bonum.

Quod attinet novæ hujus legis promul- *Prom*
gationem; hæc non eo, quo vetus, modo fa-
cta. Non enim isti apparatu, Majestate, &
pompa: quæ huiusmodi, a ingenium huma-
num, sed quodammodo attemperant Dei,
ultra non placuit. Non etiam cum terrore, &
metu, quod dicitur, non potest servire Deo,
ex metu, & timore. Alia itaque placuit
ratio: ut patet ex his, quæ de Incarnatione
dicitur. Nempe; per manus etiam Per in-
charitatem, & per infirma ac contemptibilia,
victor, ac triumphator animorum, mul-
to mirabilior esse voluit Deus: majoremque
hinc vim, & efficaciam suam ostendere

Unde est, quod doctrina ejus, humilis
 visa, primâ fronte: & abjecta. Et prax-

Prædicatio Evangelii, (inquit Hieronymus, *ad p. abol. in. grani. sup. s.*) minima cunctis disciplinis videtur hominem Deum, Christum mortuum, & sciam iam Crucis prædicans. Confer, (inquit) ejusmodi doctrinam, dogmatibus Philosophorum, splendori eloquentiæ, compositioni sermonum: certè primâ specie, minor videbitur, cæteris seminibus, sementis Evangelii. Attamen hæc talis; non in Lib. mutata sermonum, nec in perfuturibus humane sapientiæ verbis, per homines sine literis, (ut vocantur in Actibus Apostolorum) per viles, & imperitos idiotas, vulgas illas & ceteras evertit: vanas esse ac inanes ostendit: natas de ingenio, & sapientiâ sæculi: quam Dominus, stultitiam vocans, *stultitiam mundi in confusionem superbiæ Philosophiæ elegit.* Ita ut & illa; & literæ; & scientia quæ inflat; omnisque mentium fastus; tandem colla ejus doctrinæ submiserit: quæ irrita, ac illusa olim; nunc sola regnat: & animis imperitat nostris. Nempe; vicit, suis viribus, nixa veritas: & stupendo prorsus modo, peregit tranquillæ potestas: quod violenta, vetus illa, non fecit.

Altera promissa illius legis novæ dicitur: quod non scripso, nec per litteram, facta sit. Nihil enim scripsit, nihil dixerunt Christi. Nec doctrinæ suæ, quam mundo

intulit, formulam autographam reliquit. Ita: ut Evangelium, seu bonum nuntium; non sit proprium, narratio illa dictorum, gestarumque Christi: quam quatuor, ab Ecclesia approbati, Hæretici, Sancti Scriptores, edidère, sed proprius hoc nomen vocaretur, & plura id est, *in. m. c. a. n. o. t. i. s. s. e. p. o. t. a. o. s. i. t. e. s. t.* *Mythos.* Ideo prædenter certè, ut omni, ad prædicandum, non ad scribendum, Evangelium, q. Evangelium scripsit hic pro Hieronymus, sed potius prædicavit Evangelium prædicantem. Quod testatur, locus ille notus, *Et loca sunt super montes pedes Evangelistis, & prædicantis pacem: annuntiantis bonum: prædicantis Salutem: dicentis; Si non regnabit Deus tuus. Quæ non de scriptoribus, sed prædicatoribus Evangelii, & Apostolis dicit, & verba clara testantur. & scripto Paulo interprete, manifeste concordant.*

Qui ipsi Apostoli, non ex scripto prædicaverunt, sed ex auditu prædicandam, fidei formulam acceperunt. Ostenduntque id: solennia illa; orationes data, legationis velut instrumenta qui ab Evangelistis reteruntur. Ut à Matthæo: qui post recensita Apostolorum nomina, datamque tam amplam potestatem; *Hos, (inquit) auctoritatem misit Jesus: præcepitque eis: di-*

ens; Eunt prędicante, dicentes Et apud eundem; post Resurrectionem suam, repetit Dominus: *Eunt ergo, (inquit)*

Mar. ad omnes gentes. Marcus quoque: *vo-*

Luce. caris (inquit,) duodecim: & cepit eos mittere binos: & exeuntes predicabant. Luc

Joan. convocatis (ait) duodecim, dedit eis virtutem & auctoritatem. Apud Joannem; illud: *sicut misit me Pater, & ego mitto vos.* Et paulo post; ad ecclesiam in potestate; quorum remisistis peccata, remittentur &c. Paulus quoque; Legatione (inquit) fungimur pro Christo, tanquam Deo per nos exhortante. Qui nos (ait alio loco) *fecit ministros novorum testamenti, non literę, sed spiritus:* Sed omnium optimę, Marcus: claudens Christi Historiam, describit sic modum predicationis. Et Dominus (inquit) quidem Jesus, postquam locutus est eis, assumptus est in coelum: & sedet a dextris Dei, illi autem profecti, predicaverunt ubique, Domino cooperante, & sermonem confirmante, sequentibus signis. Nullibi itaque, ut vides, mentio: scripto exarata legis: sed cum promissa assidentur, dat & potestas,

Pauli. & virtutis, missionis, & predicationis, jurisque ligandi, & solvendi

Modus predicationis. Cur autem Christus non tradidit si nro doctrinam suam? Primum, ea causa adferri potest: quod semper eligerit, mittere

Nusquam scripta legem exarata, promulgant.

cur autem Christus non tradidit si nro doctrinam suam? Primum, ea causa adferri potest: quod semper eligerit, mittere

cur autem Christus non tradidit si nro doctrinam suam? Primum, ea causa adferri potest: quod semper eligerit, mittere

cur autem Christus non tradidit si nro doctrinam suam? Primum, ea causa adferri potest: quod semper eligerit, mittere

cur autem Christus non tradidit si nro doctrinam suam? Primum, ea causa adferri potest: quod semper eligerit, mittere

& expectationi humane, contraria. Itaque non illiteratus potius haberi, quàm literis uti

voluit. In parabolis tamen, apparuit os suum. & qui, cum simplicibus famulati

natio ejus; ideo, scriptis operosis non est usus. Deinde cum professus esset, se non

venisse legem scriptam solvere: ut id re ipsa ostendat, non dicitur, se per litteras exponere. Sed precipua, & vera causa, ea omnino est:

quod voluit per se, & non per litteras, fundamentum Apostolicam doctrinam id est,

lex ergo nova, nihil aliud est; nisi doctrinę fidei, à Christo ore tenus datae, & testate

scriptę (ut Paulus ait) non atramento, sed Spiritu Dei vivi; non in tabulis Lapidis, sed in tabulis cordis, talis inquam doctrinę; ejus ope, auxilio, assistentiã,

per legitimam Ecclesiasticam potestatem, continuat; & successio. Quę definitio

constat, unam, Sanctam, Catholicam, Ecclesiam Christi.

Sed, inquires; quorsum ergo scripturę novi testamenti? Respondeo: ad consolationem

omnium facientem, & non creantem. Habet enim Ecclesia, depositum hęc ingens, quod custodit quo gaudet quo utitur: inquit non ut hanc, de sancta & catholica regenda, dicitur, dem.

Ad do- mibi proposui, id requirat: (nam *mege* res
mesticos *disiunct* & *mege* scribo:) Attamen quoniam
fidei. ordine deveni ad hanc locum; *mege* *mege*
Velut non disputabo, sed prescribam pauca:
præter quæ tamen probè pensitata, & ad opinio-
opus. nem tollendam, & ad agnitionem veri,
sufficere possunt.

1. *Effectus*. Prima itaque *prescriptio* sit: Esse inter
ram *Re-* Christianos *Religionem veram*: Hoc nemo
ligionem. dissitebitur: nisi qui aut ejus, quam præ-
sefert incertus: aut novæ alicujus autor:
aut cujuscunque contemptor est.

2. *Unani-* Altera præscriptio *Religionem veram*
tanti *esse*. *unam tantum esse*. Nam verum; unum.
esse. Distincti sex uno, plura facit: & contra-
dictoria: quæ in re una, vera esse ne-
queunt.

3. *Necess-* Tertia: *Religionem veram, & unam,*
sariam *necessariam esse*. Nisi enim necessaria esset,
esse. quorsum vera? quorsum una? quorsum
ulla?

4. *Acce-* Quarta: *Religionem veram, unam, ne-*
su *legiti-* cessariam, à cætu legitimo retineri: seu non
mo *legiti-* unius alteriusque, privatâ & singulari
nari. opinione consistere: sed multorum con-
sensu, & velut consociatione. Alioqui
singularis, & cujusque privata Religio,
multiplex esset: ideoque, neque vera,
neque una esset: imo nulla esset: quia
cætu non potest: si verum autem, nulla
Religio est. Quin-

Quinta: *Cætu hunc, potestatem & legem, Eccl-*
conferre. Hoc enim tantum vinculo cætu *potestatem*
lesit omnis multitudo. Alii q. i. non ef-
fit, legitimus Cætus: sed turba non *conferre*
consuetus, in potestatis, & legis obse-
quium.

Sexta: *Potestatem manasse, à missione.* 6. *Pote-*
statem à Causo Apostoli, ab illis Ecclesia *statem à*
accepit. Hæc est (ut evidenter ostendi ac *missione*
demonstravi:) primarium, fidei, & do-
ctrinæ Christianæ fundamentum: cui su-
perædificata Ecclesia

Septima: *Missionem veram ac legem, à no-* 7. *Missi-*
tam; *esse successionem*. Hæc aut *missionem* *esse*
aut una est: Nulla esse non potest, quia non *missionem*
mutaturam, promissæ Christus. *Unam* *missionem*
mutaturam est. Eam autem alia Ecclesia,
præter Catholicam, non modò docere
non potest: sed ne profiteri quidem audeat.

Octava: *Per hanc missionem, in missione conti-* 8. *Hinc*
nuitam potestatem, lex declarata est: *Re-* *regula si-*
gula, inquam, & formula fidei. Quæ *regula si-*
constituta, non mutatur. Semel enim *regula si-*
Ecclesia jubet: semper parat.

Nona: *Uti potestatem, quæ legem de-* 9. *Quæ*
claravit, ita & legem infallibilem esse: In *ut. & po-*
utroque enim, est Divinum autosepha: *te in in-*
quod non fallit. Et tollitur omnis religio, *fallit*
si aliqua indubitata, non statuitur.

Decima: *Potestas hæc, est Hierarchica:*
gradus habens, & ordinem. Ubi autem gra-
dus,

te expectabat veritas liberanda. Interim desperam predicabatur perperam credebatur tot milia millium perperam tincta: tot officia perperam operata: ut hunc locum more suo, fortiter premit, Tertullianus.

Quod nova missioe dicenda fieri oporteret Certe si errare posset Ecclesia, oporteret Deum primam missionem, novam evertere: cuiusque signis, prout primam firmare tum demum forsan, sis eilet deludere. Sed forte asse ne tum quidem: quando nec Angelo aliud annuncianti, credere jubemus.

Hæc sunt: quæ meritis præscripti, veram nempe religionis Christianæ fundamenta: & signa.

Hæreticis hæc damnata religionis non quædant. Excutiant se verò heterodoxi: & attentè expendant: quâ ratione hæresis nomen effugere queant seu hæc, tam ipsis non convenientia, simulatè admittant, nec ad Ecclesiam redeant. seu impudenter rejiciant. Rejiciant autem necesse est: quia tueri nequeunt: &, ut jactent; tamen verba rebus contraria sunt: & quod dicunt, factis contraria.

Quod ex regibus si des quam credendi præferebant demonstrant. Quod ut breviter demonstrarem; operæ pretium est: ponere inprimis Regulam est. Solum & purum (inquunt) verorum Dei: seu Authoritatis sacre Scripturæ, sanè intellectæ. Hoc est quod passim jactant: quod speciosè ostendant. Et verum quidem est, veram regulam fidei, ne-

necessario, sacre Scripturæ, convenire: ne pole, ibi diverfam esse: ut mon, habet scriptis, agnosces protècto, Scripturam. Intentum: & interpretationem. Quam variam esse posse, dissidium sectarum ostendit. Nunquam sine auctoritate sopiendum.

Hæc tamen regula fidei constituta, manifestum est. & rure omnia fundamenta religionis, quæ rectè scriptis præscripti sunt. & lectis minime congruere. Primum enim; veram apud se, nec Religionis possunt, nec audent religionem profiteri. Non fundameta. possunt: quia inquirendam in Scripturis, & scrutandam docent: qui autem quærit, non tenet. Non audent quia dum scire vo- Nec verunt, non credere; ut illis certitudinis hostes sunt. quæ non tenet, certo conseruatur.

Deinde si cert indicem veritatis non profitentur; protèctam unitatem habent nec semel constitutam fidem: sed opinionem acerbam: prout interpretati fuerunt Scripturam.

Tertio, quæ necessitatem unius Reli- Nec ne quam præferant, quia ex regula credendi, cessi. quæ præferant, & ex regula credendi, præferant. Quod necessitatem veræ, & unitatis præferant. M. Q. a.

tum cuique hac in re arbitrium: nullo ad-
 strictum obsequio. Deinde, nolite odio
 accipi. tum eum deum, ipse deo,
 agnosceatis: & ignoretis eos, cum ea sit,
 & inique odisse eum ignoratis. Nos certe
 non vobis irascimur. Penam errantibus
 assignamus, veri agnitionem: victoriam
 vobis pretium, salus Vestra. Pro hac de-
 certamus, pro hac pugnamus. Et cum
 Apostolo, testis est nobis Deus, quo-
 modo omnes vos cupiamus, in visceri-
 bus Domini nostri **JESU CHRISTI**:

Denique voto locum hanc concludere:
 & te, Deus, invoco: ut (quod tu solus
 potes, mentes opus corruptis, verita-
 tati restituas: & aberrantes oves, in Ec-
 clesie caulam reducas: ut sit, prout pro-
 misisti, unum ovile, & unus **PASTOR**.

C A P U T I I

De Cultu Dei: Seu

De Cultu DEI.

NONNUM Veram, & agnitionem Di-
 vinitatis, necessario veneratio &
 cultus consequitur. Quis enim, cum cogno-
 scitur, non summum illud, intra se ipsum posse.
 Et ab his illis, ut utique, in omni a summo potestate,
 necesse est erga nos, ut & super modum, beneficium;
 inquit, quis, inquam, non colat & non adoret? De-
 bemus

bemus id primum, admiratione majestatis:
 Tenemur deinde officio gratitudinis: suade-
 mur agent. premio: jubemur denique,
 gratia, & extremâ panâ.

Porro, sicut Vera notitia Dei, non est imple-
 niti a Deo, ita & acceptus ei cultus esse aut proxi-
 non potest, nisi ab idoneis expertus. Impe si colat
 ratione. Ergo, rationem colere oportet, De usque
 quoniam in se colendum præcepit. Quod modum
 præceptum, partim imperat, modum quo im-
 certum sacrorum rituum, & caeremonia- perat &
 rum; partim imprimit mentibus nostris, religionis
 reagentium quendam metum. qui nos
 Divinæ mancipet, servitututi; sed vo-
 luntariæ: & paratæ: quippe simul erga
 Dominum, & Patrem.

Sed ut digne hoc impleamus officium; Oritur ad
 scire oportet: rituum ab honore. Ho- honore
 nor autem, est internum iudicium debi- qui desit
 te exultationis, testimonio & signo ex- nitur,
 terno expressum. Hinc, inquam, manat
 cultus: & adoratio: Quæ, est submissio Visi &
 quædam animi, quippe erga excellentiâ adoratio.
 rem. Unde quo major æstimatione, eo ma-
 jor submissio.

Deus verò, cum sit infinitæ dignitatis, & inanis
 ideo & nunquam sibi parem honorem, à suis Deo
 creatura obtinere potest, & sibi soli, cum
 meritis vindicat. Quia solus, pro-
 priam, nullo acceptam dignitatem habet:
 cum omnis alia sit ab ipso: & propter ip-
 sum: imo ipsius oratione. M 4 Pa-

An. 1701 Patet verò etiam: quòd, adoratio Dei, *potestatem* in eo potissimum fiat: Dum ille se humiliat; & abjicit, coram Deo: & summâ quâ potest æstimatione, adorat eum in Spiritu, & Veritate. In hac, inquam, actione mentis, præcipuè sita Veneratio, sed tamen, ad consortium hujus officii, *Tamen* corpus etiam accersitur. Cujus conformatio, ac Compositio, *et corporis* externa scilicet, & transi- *75* *76* *77* *78* *79* *80* *81* *82* *83* *84* *85* *86* *87* *88* *89* *90* *91* *92* *93* *94* *95* *96* *97* *98* *99* *100* *101* *102* *103* *104* *105* *106* *107* *108* *109* *110* *111* *112* *113* *114* *115* *116* *117* *118* *119* *120* *121* *122* *123* *124* *125* *126* *127* *128* *129* *130* *131* *132* *133* *134* *135* *136* *137* *138* *139* *140* *141* *142* *143* *144* *145* *146* *147* *148* *149* *150* *151* *152* *153* *154* *155* *156* *157* *158* *159* *160* *161* *162* *163* *164* *165* *166* *167* *168* *169* *170* *171* *172* *173* *174* *175* *176* *177* *178* *179* *180* *181* *182* *183* *184* *185* *186* *187* *188* *189* *190* *191* *192* *193* *194* *195* *196* *197* *198* *199* *200* *201* *202* *203* *204* *205* *206* *207* *208* *209* *210* *211* *212* *213* *214* *215* *216* *217* *218* *219* *220* *221* *222* *223* *224* *225* *226* *227* *228* *229* *230* *231* *232* *233* *234* *235* *236* *237* *238* *239* *240* *241* *242* *243* *244* *245* *246* *247* *248* *249* *250* *251* *252* *253* *254* *255* *256* *257* *258* *259* *260* *261* *262* *263* *264* *265* *266* *267* *268* *269* *270* *271* *272* *273* *274* *275* *276* *277* *278* *279* *280* *281* *282* *283* *284* *285* *286* *287* *288* *289* *290* *291* *292* *293* *294* *295* *296* *297* *298* *299* *300* *301* *302* *303* *304* *305* *306* *307* *308* *309* *310* *311* *312* *313* *314* *315* *316* *317* *318* *319* *320* *321* *322* *323* *324* *325* *326* *327* *328* *329* *330* *331* *332* *333* *334* *335* *336* *337* *338* *339* *340* *341* *342* *343* *344* *345* *346* *347* *348* *349* *350* *351* *352* *353* *354* *355* *356* *357* *358* *359* *360* *361* *362* *363* *364* *365* *366* *367* *368* *369* *370* *371* *372* *373* *374* *375* *376* *377* *378* *379* *380* *381* *382* *383* *384* *385* *386* *387* *388* *389* *390* *391* *392* *393* *394* *395* *396* *397* *398* *399* *400* *401* *402* *403* *404* *405* *406* *407* *408* *409* *410* *411* *412* *413* *414* *415* *416* *417* *418* *419* *420* *421* *422* *423* *424* *425* *426* *427* *428* *429* *430* *431* *432* *433* *434* *435* *436* *437* *438* *439* *440* *441* *442* *443* *444* *445* *446* *447* *448* *449* *450* *451* *452* *453* *454* *455* *456* *457* *458* *459* *460* *461* *462* *463* *464* *465* *466* *467* *468* *469* *470* *471* *472* *473* *474* *475* *476* *477* *478* *479* *480* *481* *482* *483* *484* *485* *486* *487* *488* *489* *490* *491* *492* *493* *494* *495* *496* *497* *498* *499* *500* *501* *502* *503* *504* *505* *506* *507* *508* *509* *510* *511* *512* *513* *514* *515* *516* *517* *518* *519* *520* *521* *522* *523* *524* *525* *526* *527* *528* *529* *530* *531* *532* *533* *534* *535* *536* *537* *538* *539* *540* *541* *542* *543* *544* *545* *546* *547* *548* *549* *550* *551* *552* *553* *554* *555* *556* *557* *558* *559* *560* *561* *562* *563* *564* *565* *566* *567* *568* *569* *570* *571* *572* *573* *574* *575* *576* *577* *578* *579* *580* *581* *582* *583* *584* *585* *586* *587* *588* *589* *590* *591* *592* *593* *594* *595* *596* *597* *598* *599* *600* *601* *602* *603* *604* *605* *606* *607* *608* *609* *610* *611* *612* *613* *614* *615* *616* *617* *618* *619* *620* *621* *622* *623* *624* *625* *626* *627* *628* *629* *630* *631* *632* *633* *634* *635* *636* *637* *638* *639* *640* *641* *642* *643* *644* *645* *646* *647* *648* *649* *650* *651* *652* *653* *654* *655* *656* *657* *658* *659* *660* *661* *662* *663* *664* *665* *666* *667* *668* *669* *670* *671* *672* *673* *674* *675* *676* *677* *678* *679* *680* *681* *682* *683* *684* *685* *686* *687* *688* *689* *690* *691* *692* *693* *694* *695* *696* *697* *698* *699* *700* *701* *702* *703* *704* *705* *706* *707* *708* *709* *710* *711* *712* *713* *714* *715* *716* *717* *718* *719* *720* *721* *722* *723* *724* *725* *726* *727* *728* *729* *730* *731* *732* *733* *734* *735* *736* *737* *738* *739* *740* *741* *742* *743* *744* *745* *746* *747* *748* *749* *750* *751* *752* *753* *754* *755* *756* *757* *758* *759* *760* *761* *762* *763* *764* *765* *766* *767* *768* *769* *770* *771* *772* *773* *774* *775* *776* *777* *778* *779* *780* *781* *782* *783* *784* *785* *786* *787* *788* *789* *790* *791* *792* *793* *794* *795* *796* *797* *798* *799* *800* *801* *802* *803* *804* *805* *806* *807* *808* *809* *810* *811* *812* *813* *814* *815* *816* *817* *818* *819* *820* *821* *822* *823* *824* *825* *826* *827* *828* *829* *830* *831* *832* *833* *834* *835* *836* *837* *838* *839* *840* *841* *842* *843* *844* *845* *846* *847* *848* *849* *850* *851* *852* *853* *854* *855* *856* *857* *858* *859* *860* *861* *862* *863* *864* *865* *866* *867* *868* *869* *870* *871* *872* *873* *874* *875* *876* *877* *878* *879* *880* *881* *882* *883* *884* *885* *886* *887* *888* *889* *890* *891* *892* *893* *894* *895* *896* *897* *898* *899* *900* *901* *902* *903* *904* *905* *906* *907* *908* *909* *910* *911* *912* *913* *914* *915* *916* *917* *918* *919* *920* *921* *922* *923* *924* *925* *926* *927* *928* *929* *930* *931* *932* *933* *934* *935* *936* *937* *938* *939* *940* *941* *942* *943* *944* *945* *946* *947* *948* *949* *950* *951* *952* *953* *954* *955* *956* *957* *958* *959* *960* *961* *962* *963* *964* *965* *966* *967* *968* *969* *970* *971* *972* *973* *974* *975* *976* *977* *978* *979* *980* *981* *982* *983* *984* *985* *986* *987* *988* *989* *990* *991* *992* *993* *994* *995* *996* *997* *998* *999* *1000* *1001* *1002* *1003* *1004* *1005* *1006* *1007* *1008* *1009* *1010* *1011* *1012* *1013* *1014* *1015* *1016* *1017* *1018* *1019* *1020* *1021* *1022* *1023* *1024* *1025* *1026* *1027* *1028* *1029* *1030* *1031* *1032* *1033* *1034* *1035* *1036* *1037* *1038* *1039* *1040* *1041* *1042* *1043* *1044* *1045* *1046* *1047* *1048* *1049* *1050* *1051* *1052* *1053* *1054* *1055* *1056* *1057* *1058* *1059* *1060* *1061* *1062* *1063* *1064* *1065* *1066* *1067* *1068* *1069* *1070* *1071* *1072* *1073* *1074* *1075* *1076* *1077* *1078* *1079* *1080* *1081* *1082* *1083* *1084* *1085* *1086* *1087* *1088* *1089* *1090* *1091* *1092* *1093* *1094* *1095* *1096* *1097* *1098* *1099* *1100* *1101* *1102* *1103* *1104* *1105* *1106* *1107* *1108* *1109* *1110* *1111* *1112* *1113* *1114* *1115* *1116* *1117* *1118* *1119* *1120* *1121* *1122* *1123* *1124* *1125* *1126* *1127* *1128* *1129* *1130* *1131* *1132* *1133* *1134* *1135* *1136* *1137* *1138* *1139* *1140* *1141* *1142* *1143* *1144* *1145* *1146* *1147* *1148* *1149* *1150* *1151* *1152* *1153* *1154* *1155* *1156* *1157* *1158* *1159* *1160* *1161* *1162* *1163* *1164* *1165* *1166* *1167* *1168* *1169* *1170* *1171* *1172* *1173* *1174* *1175* *1176* *1177* *1178* *1179* *1180* *1181* *1182* *1183* *1184* *1185* *1186* *1187* *1188* *1189* *1190* *1191* *1192* *1193* *1194* *1195* *1196* *1197* *1198* *1199* *1200* *1201* *1202* *1203* *1204* *1205* *1206* *1207* *1208* *1209* *1210* *1211* *1212* *1213* *1214* *1215* *1216* *1217* *1218* *1219* *1220* *1221* *1222* *1223* *1224* *1225* *1226* *1227* *1228* *1229* *1230* *1231* *1232* *1233* *1234* *1235* *1236* *1237* *1238* *1239* *1240* *1241* *1242* *1243* *1244* *1245* *1246* *1247* *1248* *1249* *1250* *1251* *1252* *1253* *1254* *1255* *1256* *1257* *1258* *1259* *1260* *1261* *1262* *1263* *1264* *1265* *1266* *1267* *1268* *1269* *1270* *1271* *1272* *1273* *1274* *1275* *1276* *1277* *1278* *1279* *1280* *1281* *1282* *1283* *1284* *1285* *1286* *1287* *1288* *1289* *1290* *1291* *1292* *1293* *1294* *1295* *1296* *1297* *1298* *1299* *1300* *1301* *1302* *1303* *1304* *1305* *1306* *1307* *1308* *1309* *1310* *1311* *1312* *1313* *1314* *1315* *1316* *1317* *1318* *1319* *1320* *1321* *1322* *1323* *1324* *1325* *1326* *1327* *1328* *1329* *1330* *1331* *1332* *1333* *1334* *1335* *1336* *1337* *1338* *1339* *1340* *1341* *1342* *1343* *1344* *1345* *1346* *1347* *1348* *1349* *1350* *1351* *1352* *1353* *1354* *1355* *1356* *1357* *1358* *1359* *1360* *1361* *1362* *1363* *1364* *1365* *1366* *1367* *1368* *1369* *1370* *1371* *1372* *1373* *1374* *1375* *1376* *1377* *1378* *1379* *1380* *1381* *1382* *1383* <

Eadem a his ex
præceptis
L. 1. c. 1. a.
Altera
pars Le
ctionis
oralis

circa institutos ritus impleantur; ad mysticum cultum pertinent: de quo infra

Anticipo Dei, se oratio, sequitur pri-
vati cultus, seu verbis, seu cogitare
habet, pars (ut ex officis ejus, que mox
recitabo, patebit,) longe prævalenti-
ma: Præsertim, si debitâ curâ, & atten-
tione peragitur. Quod ut fiat, præmitti
debet preparatio. Hæc verò, *reparatio i-*
des, & velut seponere ad tempus, curas o-
mnino: sollicitudines: negotia: & dicere il-
lis; manet hic, donec vadam illuc, & e-
orem. Hæc, inquam, jubet. Unum
porro necessarium, accuratâ attentione,
ac diligentia, agere. Memoriam deſigere:
& phantasmatum copiam submovere.

Deinde, magnitudinem majestatis, quam
profundè alloqueris, ut par est expendere: præsen-
temque intueri vilitatem tuam agnoscere:
& humiliari quantum potes, in conspe-
ctu Dei Tertio, petere auxilium & bene-
dictionem: ut dirigatur & assurgat o-
ratio tua, velut incensum, in odorem
suavitatis: & ad gloriam ejus.

Officia orationis.
Præsertim
inanis.

Officia, quibus oratio fungitur, plura
sunt, & varia. Primum est laudis: ut
nempe benedicat & magnificet anima tua
Dominum & exultet Spiritus tuus &
omnia quæ intra te sunt, in Deo saluari
tuo. Hoc ei à nobis debitum: & hoc tan-
tùm possumus deferre. Cum verò, ne id
quidem

quidem ut par est; ideo, opus erit, de Eam Di-
alieno divitem, & liberalem esse. Offer
ergo etiam, quâ, libit, sufficit, glo-
riam. Gratulare: gaude: & exulta: quod
Divinitas se dignam, à se capiat, habeatque ab humi-
laudem. Offer ei deinde, naturam humanam: nitale
à Christo in consortium divinitatis assumptum: Christi
in ineffabili modo se coram ea humilian-
tem: eam adorantem & laudantem. Cui
laudi, junge cantum Sanctissimæ Vir-
ginis quo magnifac-tus est Deus vehe-
menter. His, etsi nihil par addi possit;
tamen tu adde, millia illa millium Spiri-
tuum: ei ministrantium: & turbam quam
dinumerare nemo possit, Sanctorum;
procidentium coram Sedente in throno,
adorantium eum, & dicentium; Salus,
benedictio, & claritas, & sapientia, &
gratiarum affusio, honor, virtus, & fortitu-
do Deo nostro. Adjunge deinde militantis
Ecclesiæ, officia: laudes: & sacrificia:
& phialas illas aureas, plenas odorem
torum: quæ sunt orationes Sanctorum:
Acceptos nempe fassus Deo Denique,
exemplo Davidis, manna quorundam ad hoc
officium advoca: supple linguam eorum
laudem: Et per te, benedicant omnia opera
Domini Dominum. Multa sunt, quæ hac
de re tradita, à Viris piis, habere potes,
& debes petere, in exemplum.

Alterum orationis officium est: vera

M. 6. oblatio

Alterum oblatio sui, ad agenda, & sustinenda omnia, officium oblatio
suis
Ad agenda & sustinenda omnia.
So. 3. re
Sp. Sci. De
vultu glo
274

Alterum oblatio sui, ad agenda, & sustinenda omnia, officium oblatio
 quæ Deus iussit: voluerisque: consecrando ei memoriam, intellectum, voluntatem: cogitationes, verba, opera, corpus, & cuncta externæ: & animæ interioris, velut in oblationem immittimus. Nihil ex hac oblatione sibi retinendo: nullam captando commodum, præter ipsam gloriam, plenamque ejus Deorum, & vota hujusmodi, plurima & ardentissima esse possunt: itidem à piis scriptoribus, ad quos te remitto, ubertim tradita. Grata verò Deo sint, necesse est: quippe qui, unicè complacet, in hominibus bonæ voluntatis

Tertiam confessionem
confessio
propria
vultu
Et malis
274.

Tertium Officium: Confessio tibi facis, & malis non modo te in suo nihilo collocando; sed etiam confitendo malum. Delictum, inquam, tuum cognitum illi fac: & iniustitiam tuam non abscondas. Confitere adversum te Domino: & ille remittet impietatem peccati tui. Fateri te nihil aliud esse, nisi molestam quodammodo curam Dei: & jacturam ejus gratiæ: & veniam precare.

Quartam gratiarum actio
Pro dono
multa
gratia
gloria.

Quartum officium est: Gratiarum actio. Quæ enim, ô Deus, à te, & quanta accipimus! quæ promissi accepturos spectamus! quis unquam satis, dona, quæ supra recensui, nature, gratiæ, gloriæ, agnoscat, expendatve. Immensum ergo tibi

tibi tenemur: nec unquam ex merito dependendum. Sed est aliqua gratitudo, potius omnia feceris, ingenue impetantem fateri:

Quintum est: *Petitio*. Utile, Unicum, Quintum præfens, & certum miseriæ nostræ re-petitio, medium: Firmatum, toties ingeminato, impetrationis promissio. *Petite enim, inquit, pulsate, querite, & quidquid petieritis fiet vobis.* Securi ergo sumus de eventu: certi donationis & gratiæ: modo, & si rata bene, & bene, petimus. Cum enim sit utrumque bonum, malum dare nec vult, nec potest. (Amor est illi homo, quàm ut ei malifaciat, etiam si petenti. Sed pauci sunt, qui sciant, quid petant: & pauci dignoscere possunt, vera bona: & verè mala: Quid enim ratione timeamus, aut cupimus? Quid tam dextrè concipis, ut te, conatus non peniteat: votique peracti? Itaque optimum est, ejus expetere voluntatem: & dicere; Domine fac mecum, non secundum mea peccata, quæ multa sunt; non secundum vota, quæ stulta sunt; non secundum merita, quæ nulla sunt: Sed secundum tuam misericordiam, & meam miseriam.

Deinde, nec minus petere, nec aliud, *Petenda nisi plura. Pudet mendare, & la, abje la.* *ipsumque Deum.*
 a tanto Domino mendare: cum ille scipsum, id est omne bonum, offerat ultro:

&c

& elargiri promittat. Alia potius quam summum hoc, confectari, non modo pusillanimitas, & stultitia est; sed impietas: & vilipendium offerentis. *Idcirco ergo sic, quod petamus & a domino la-
tare: & quod, non privatas tantum ne-
cessitates, sed generis humani, & præ-
cipue Ecclesiæ bonum, ad gloriam Dei
complectatur*

*Est in o-
mnibus
ejus glo-
ria.*

*Titulus
petendi,
& fide-
cia, quia
petest,
vult, scit,
non facere.*

*Hæc offi-
cia sunt
privatum
oratione
vocali.*

*Ex Da-
vid
psalms
ornavit.*

Titulus petendi, & fiducia impetrandi sumitur: quia dum omnipotens est, omnifidus, summè bonus; & qui promittit, potest, vult, scit, non facere. Operi manum suarum, dexteram porrigat, necesse est: nihil enim, odit eorum, quæ fecit. Itaque fidenter titulum allegare; & dicere possum: Tuus sum ego: saluum me fac, propter nomen tuum.

Hæc fere sunt officia orationis: quibus partim sermone, partim cogitatione, & mente fungimur. Vocalis, ut vocatur, oratio, ab Ecclesia variè adhibetur: & descripta est: tam publica, quam privata. Utraque potissimum desumpta ex his, quæ dixit, cecinitque David, egregius psaltes Israel: quo elogio eum Scriptura ornavit. Additque ibidem ipsum dicentem: Spiritus Domini locutus est, per me: sermo ejus, per linguam meam. Itaque merito, divinam hanc ejus psal-

ms.

modiam, ascrivit Ecclesia: eamque quotidie, publicè & privatim, decantat, aut recitat: plenam quippè admirandi Spiritus, fervoris, & ardentis, inflammati- que affectus

Addit verò eadem, & alias Orationes, *Ex com-
munis temporibus, s. c. ingratas & solenne
pro annu puritate, & Fastos Chri-
stianos condit. auctoritate, cui parent
etiam, qui ab ea secessere & insignitos
nemini, festorum & Sanctorum dies,
retinent vel inviti. Ibi verò illa loquitur
in canticis, & hymnis spiritualibus: &
officium (ut vocant) constituit, cuique
tempori & festo proprium: è Phopheta-
rum, & sacræ Scripturæ verbis: magna
fidelium consolatione, atque fructu. E-
jusmodi enim totius Ecclesiæ Orationes; *Per quæ
commu-
nio Salu-
derum*
communi Sanctorum, & unanimis cla-
mantiam, toto Orbe Vox, valde com-
mendat: efficacisque promittit. Si nam-
que duorum aut trium, in nomine suo
concentum, Deus se magni facere profes-
sus est, quantò magis totius Ecclesiæ con-
sonas, conjunctasque, preces?*

Sed inter hæc omnia, vocalis Oratio *Oratio
Domini-
ca præ-
cellens
omnibus*
nis exempla, relucet, velut inter ignes,
luna minores, Oratio Dominica idque,
& propter iniquitatem a thoris. Et ob miram
suam vim, & energiam. Petentibus enim
à Christo Discipulis, ut eos doceret, ora-
re;

re; poſtquam *Bertrando*, & *Ethnicos* imitari, vetuit; Sic ergo, Vos, inquit, Orabit: Et tum Orationis formulam ſubjunxit: proſectò plenam rei magna & purâ, candidâ, ſimplici enuntiatione, brevi ac miro compendio, exactè complectentem, cuncta Orationis officia, quæ ſupra recenſui.

De qua Operæ pretium eſt, videre: quæ Viri
ſancti ſancti & eruditi, in ejus ſenſa eximie mul-
praſi- ta communicati ſunt. Nos pauca dicemus,
panem hæc quæ ſequitur paraphraſi.

Deus vo- Fiduciæ conciliandæ, quæ orationis
catur Pa- baſis eſt; *Deum*, jubet *Chriſtus*, vocare
ter ob ſu- *Patrem*: eumquæ communem omnium
ſuſcitam. noſtrum: *in ortus & fraternitatis ad. o-*
neref. *In cælis autem eum eſſe*: ut nos ad ter-
renis eò elevarer, ubi verè Pater & Patria
ſubjungit deinde: Septem petitiones

Petitiones Petendum enim totum eſt: quia noſtrum n. h. l.
ſeptem, eſt. Tres primæ, ad Deum pertinent:
& videntur, in ejus commodum cedere:
ſed proſectò in nos recidunt. Ille enim,
bonorum noſtrorum non eget: Et materiam
tantùm meriti & præmi noſtri querit: cùm
ſibi deſerri aliquid ſ. bet. Noſti, ergo pro-
priè intercal, petere præmiam, ut ſancti-
ficetur nomen ejus. Non per noſtantùm:
quantulum enim hoc eſſet! ſed omni me-
liori, ipſi noto modo. Deinde petimus;

ut

ut *regnum* a regnum ejus. Non quod illo vi adve-
carere, aut privari, ipſe poſſit; ſed quia nos. n. ar. re-
Itaque proprie petimus, ut non h. b. n. s. q. n. e. p. s.
Regnum, niſi Deum: qui imperet meritis
v. l. p. n. s. Tertiò; ut Regni iſtius viſat
ſ. p. n. a. h. l. s. & ſit, voluntas ejus n. o. m. i. s.
non pe. c. m. i. s. juſti, regni, boni, regu. ſ. m.
la. ſ. m. n. c. a. s. q. n. a. l. o. r. a. t. i. o. n. e. Hæc ad
Deum, & vitam alteram. Preſentis verò
neceſſitates ſequuntur: quas brevi voto
c. a. s. l. e. c. t. i. jubemur. Id eſt; panem no-
ſtrum totum petere: quodidam, non
c. t. r. a. d. i. n. a. r. i. u. m: modicum; & qui ho-
die ſufficiat: nam de cratiſino, vetat eſſe
n. i. c. i. t. a. s. Hoc compendio, circa externa,
p. n. e. & ſine magna cura ſuncti;
petimus, ut dimittat nobis debita noſtra. U. d. m. i. t. t. a.
A. d. e. u. m. t. r. a. v. i. a. ſ. u. n. t. ut reddi non poſſint
n. e. e. x. a. t. i. o. Itaque, quod magnificentiam, t. a.
& m. i. s. f. e. c. i. t. n. e. i. u. s. d. e. c. e. t; non ſolus
m. o. r. u. m. & patientiam, ſed condonationem
jubet petere. O benignum creditorem!
latemur: quamvis ære ejus oppreſſi de-
bitores. Nonmodò uſuras, ſed nec fortem
repetit. Pœnam non urget: Rogari ſe t. u. n.

[a] Ne regnum extendatur ſ. per nos, mul. l.,
carnis, vel diadoli, & in univerſum, peccati
ſed Regnum Dei ſit in nobis, per amorem ſilium
met, & proximi, per caſtatem mentis, & cor-
poris, per humilitatem, per patientiam, ac de-
nique, per omnem Catholicam virtutem.

t. u. n.

tum; Fateri, & debitum, & insufficientiam, jubet: & condonat. Sed *iustā tamen cum cautione*. Nempe si & nos dimittimus, debitoribus nostris. Quid equidem Abominatio & horror est, Servus de nequam: qui omnis debiti remissione obtentā, vix digressus à Domino, suffocabat pauca sibi debitam, conservam. Ita ut, meritis, contubernalis contrillati, cum deferrent nequitiz: ut dominus remissionem revocaret. Non itaque dimittetur nobis, nisi dimittamus. Nam *illicium est misericordie Divinæ, misericordia in proximum*. Quam, etsi promittere, & profiteri jubemur; tamen conficiis, prout in malum animi, petendum adhuc nobis est: Ne nos inducat in tentationem: seu, ut aliter dixit, orandum, *ne intremus in tentationem*. Memoria enim infirmitatis nostræ, non modò *victoriæ non sumus securi: sed certamen etiam merito deservimus*: sed quia tamen vita hominis tentatio est super terram, Ideò ultimo petimus, ut nos *liberet à malo* nempe à mone (hærenti) proprius Character ejus est: ne non in certatione superet: sed potius faciamus, exitum preventum. Ita peccata & præstigiis avertit, petimus: & futura carceri, ac arctui.

Oratio
Hæc est brevis paraphrasis Divinæ illius
Orationis: quam, brevissimum Evangelium
Tertullianus vocavit & quæ, accepit
Deo,

Deo, & efficax, necesse est: quia prout iussit; & de se quoque, ut loquitur Ciceroni s) rogatur. *Agnosce, Pater, Filio per verba: & agnosce, Pater, omnes in nomine tuo, missi sunt omnes & sermone ejus, datus nobis.*

Post *Orationem Vocale*, sequitur *mentis*. *Et cognat omnes*: quam tertiam partem privam ecclesie recte. Hæc non longè, sed animo Deum alloquitur. Id est *considerat* & ipsum: & creationis, redemptionis, sanctificationis admiranda ejus opera, mysteriorum arcana, inspicit: agnoscit dogmata fidei: & exinde, miro affectu, recensita officia Orationis exercet.

Id verò partim *Meditatione*: partim *Contemplatione*. *Meditatio est: ex lectione sacra, & fidei dogmato, de Deo, & rebus Divinis, intenta consideratio*. Quæ sit, cum in memoria formatur, rei meditandæ imago: Intellectu, de ea instituitur *rationatio* per voluntatem sequitur ejus *Contemplatio*. *Contemplatio vero; est animi preparati ante, & jam apti, motus quieti, qui in Deum, velut naturā, & pondere, fertur. Ibi memoria sine phantasmatum adminiculo illum admiratur Intellectus sine rationatione noscit: voluntas sine ullo illicio proprii Commodi, ita eo truitur; ut non tam sibi illum, quam se illi, largiatur: & impendat.* Illa Deū
Meditatio itaque sit, quodammodo o-quarri, perā, hæc habet.

perâ, curâ, & *impulsa*. *Complatio*, *solo impulsu*, & *Deum* querit: hæc habet. *Ita* *patitur tantum*. Illa in actione *habet* in quiete *gustat*, *silentio*, *solitudine*, immo morte. *Quia* *seipsa vacua*, vacat Deo, & ab ipso impletur. *Prodeunt* *vero* hinc, in *vis* *anteus*, *ipse extases*, & *raptus*: sive *extra corpus* (at Apostolus) *seu* in corpore, *in scio* sed hæc nec *sestantia*, nec *appetenda*: immo quantum per nos potest, *vitanda*. Alto, *periculosa*, & *illusi* *ni* *opportuna*.

Præcepta tam meditationis, quam
contemplationis, habet, quæ Scrip-
turæ Asceticos. Sed præcipuum est, ut
animum ab omni labe puram domum
in commotionibus: virtutum officis
exercitum. Talis facili, & Medi-
tationi incumbit: & Contemplationem re-
cipit. Alioquin in malevolam animam non
intrabit Divina hæc Sapientia.

PARS CAPITIS ALTERA.

*De Cultu Mystico, quem Religio præcipit,
exponit*

Cultum explanti proutum qui est
eximius, timor a m. o luge. &
præstantiâ, & utilitate superatur. Pre-
stantiam sumit, ab amore Deo actu vo-
lun

Invenit et non ab electis nostris. Et
 dicitur, *et non ab electis nostris*.
 Invenit ex nec, dicitur, *et non ab electis nostris*.
 Et ob meritum obsequii: & deceptio amicitiae
 privata enim devotio, ex habet
 et tenetitudine qua gratiam
 dicitur, *et tenetitudine qua gratiam*.
 dicitur, *et tenetitudine qua gratiam*.
 nonem de fide, *et tenetitudine qua gratiam*.
 laborat. Facit hoc instabilitas animi huma-
 ni, *et tenetitudine qua gratiam*.
 de, *et tenetitudine qua gratiam*.
 Spem quod facile evanescit. Tertio,
 etiam bonis, *et tenetitudine qua gratiam*.

A hoc periculo, nō elongādis, Cultus Terrill
Ubi animus illegatus præcepto, se nūc
Captivum assensionem: et si ratiocinatio
non potest, & captui non convenientem
Hæretici, non permittit evagari: sibi
arbitrio esse relicti. Sed tantum operi
permittitur hoc agere: & gratiam
mutantem opperiri

Vult autem Deus, cultum hunc col-^{Dens enim}
 lere, ut in rebus, & actionibus: quæ præsep-^{fit, ratio}
 nia humana, nunquam existimasset, ^{ni lauda-}
 tui gratia & ^{re non parvorum solum}
 videretur, sed proleptis analogia. Quis enim
 (exempli causa) putasset, acceptum Deo
 in opere, ex meditatione, aut exultatione
 in cultum? Certè nulla hic apparet idonea
 ratio, congruentis erga Deum adoratione.

Ut appa-
ret ex istis
in veteri
et nova.

nis Atque ille, hoc genus sacrificii, olim elegerat: hoc præstari sibi mandaverat. & lavit odorata est. Par ratio in plerisque ritibus, caeremoniis, Sacramentis tam veteris legis, quam novi.

Causa,
quia non
servit ratio
in no-
stra, sed
domina-
tur.
Si autem fas est inquirere: cur iam Deus
voluerit, feceritque; Causas puto inve-
niemus istas: Primum: quia meretur of-
fensum, & obsequium, cui in sua rebus
mandati sui ratione. Eadem enim à nobis exi-
git, non cognitionem, aut scientiam. Totam
demonstratio vera est, iustum est. Sicut
cit ad certitudinem, auctoritas dicentis.
Et verbum ejus, summa ratio est. Non
ergo illum decuit, ad eam capitulum con-
struam, se & omnia conabare.

*Quia cu-
pida tamem
sciendi,
a fidei
fidei sub-
dit.*
Altera causa est: utrumquam enim in
illam cupiditatem fuit, que peccato et vi-
tium dedit, & qua prurit semper mens no-
stra, sanguis; & vix eatur; confite-
ret: deprimeretque. Nempe imperans, ac
jubens credere, quæ stulta videntur: assen-
sum in illis requirens: nec noscenda ape-
riens; aut suavitate condicens; nisi prius
credantur. Et ni credantur, poenam assi-
gnans extremam. Hac inquam ratione,
voluit Deus frangere superbiam nostri iudicii.

*Quia re-
ligio non fidei.*
ut patet sic a. agens in re, ut, quoniam

est ars,
sed præ-
ceptum.

Tertia causa est Religio: quæ non est ars,
aut scientia, demonstratio confidens. Sed
lex

Lex & præceptum: quod jubet, non dispu-
tat. Imperium igitur ejus, in animos no-
stros, ut maneret integrum; exem-
ptum vix esset, à ratiocinatione &
disputatione; non modo reddere ratio-
nem noluit Deus præceptorum suorum:
sed etiam consulto multa, & supra, &
præter caput nostrum constituit. Cum Cujus
tamen sint omnia mandata ejus veritas. Ita mandata,
ut, quod prius mentibus videretur scan-
dalem & stultitiam; id fideles cognoscant
esse Dei virtutem, & Dei Sapientiam.

Item enim, inest profecto, omnibus
ratio, sed non intelligenda; nisi prius cre-
dantur, & exercentur. Tum demum, occulta.
mentibus sibi obsequentibus, manifestat
hæc arcana Deus: Omnia dantes, facit: docibiles
etiam. Mysteriorum aperit: gustum illo-
rum arguitur: & suavitate commendat.
Ita, ut ad mirationem attoniti, veneran-
tiori profectum, amore accendi, agnoscat da-
torem, quomodo in parvis, & specie vili-
bus, & innumeris, tam magna, inclusit Deus: Quæ cre-
& quæ ratione dum bonitatis suæ indulget:
seque homini quem dilexit, largitur, sub
velo cæcæritatis. Et, semel obvia, velut
in non hori quodam recessu, majestas tanta
deest.

Hæc meritis præfatus; divido cultum
mysticum in Cæremonias, Rituum, Sacra-
menta. Cæremonias intelligo; ordinatio-
nem

Inest illis
ratio, sed
ratio, sed
occulta.

Inest illis
ratio, sed
ratio, sed
occulta.

Quæ cre-
duntur
demon-
strantur.

Cultus
mysticus
in cære-
moniis.

Ita co-
stituit
certo mo-
modo.

nem certam actionis, & ministerium, in
peragendis sacris. Censura huc; dum
aut propter, variis, & ceteris, non
per genus, sed etiam, a largiendo, gratian-
do, aliique modis, quos, ut diximus, vel
assistens sacris populus, exercere iubetur.
Aut variis adiunguntur opera; ut lucernas,
& lampades accendere: thus adolere: va-
sa, vestes, ornatum varium, ad com-
putum altaris, & mundum templi, adhi-
bere: Quæ talia, indifferenter quidem,

Spiritus
sacra
mentum
manus.

Si ritus
ant, no-
vent an-
tibus.

per se sunt: sed pondus capit, ab au-
thoritate potestatis Ecclesiasticæ: cuius
præscripta, Spiritus Sancti, assistentiâ,
& dictamine, animantur. Itaque decen-
ter, graviter, & splendide exerceri de-
bent. Movetur enim talibus in munus ad
devotionem componitur: & rursus
Contra, contemptus istorum, & ritibus,
superbos, & denique Dei contemptores
facit. Servabit ergo accurate hæc Cul-
tus: ut Deo grati, quia, per potestatem,
ab eo institutam, iusta.

Altero

per, Co-

ius, Co-

ius, Co-

ius, Co-

ius, Co-

ius, Co-

ius, Co-

ius, Co-

ius, Co-

ius, Co-

ius, Co-

ius, Co-

ius, Co-

ius, Co-

Ritus Sacri sequuntur, qui eodem ordi-
natione certarum actionum, & ceteris, ad hoc
sacramentum, & ceteris, ad hoc sacramentum,
tam benedictionem habeant: atque exorcys-
mum. Præmittitur enim, certa & consti-
tuta verborum formula, per quam, ex-
orcismi in expellendo, & ceteris, in mitem
abigitur: & benedictione, mysticum
quid

quid, & sacrum in idem. Effusus verò Elementum
consequitur, non quidem infallibilis, ut in habens
Sacramentum, sed magnam tamen vim conti-
nentis, gratie benedictæ. Itaque aliorum
rituum, & ordinis: & cum ma-
jori, & reverentia exercenda: ac-
cipiuntur. Ejusmodi est, aqua bene-
dicta, quique aspersio: aliaque rebus im-
petrare, & ceteris, benedictiones: quas
Ecclesia depromit ex ubere penu, ac infusa
vito thesaurum meritorum Christi. Et deinde, ex meri-
to potestate sibi in Apostolis data, mira-
operandi, in curatione omnium infirmi-
tatum: & immundorum spirituum vi-
ctoris, ac depressione. Itaque copiose,
per hæc talia, quod gratis accepit, gratis
largitur, & concessa sibi, & ceteris, Potesta-
exercet. Ad ritus itidem pertinent ea, & ceteris,
quæ in administratione Sacramentorum, & ceteris,
ordinis, & ceteris, Ecclesiæ, dum in il-
lis conficiendis & exercendis, modum
certum actionis, & ceteris, & ceteris,
quam scripto, ab Apostolis traditum, præ-
cepto definiunt: ac præscribit.

Sed vis præcipua Cultus Mystici, immo in Sa-
totâ, in Sacramentis. Deinde vero
Sacramentum, sicut in sacris, præ-
cipue, & ceteris, Deo, & ceteris, in materia certa, & ceteris,
& ceteris, verborum formula consistens, cui,
datum quoddam: sed, & ceteris, quod, & ceteris,
et idem, homo gratiam accipit: & ceteris,
conferatur.

N

Est,

Materia tione & usu tradito receptoque, est Panis
eius Pa isque æternus: & purum putum Vinum,
is & vi cum modica aquæ admixtione. Forma
uans in verbis hæc: Hoc est Corpus meum: Hic

Forma in est Calix Sanguinis &c. Virtute harum ver-
corse ra borum, & spectare ad deum: si vera
sione. & substantiva conversio, Panes & Vini, in
 Carnem & Sanguinem Christi. Hæc mirabi-
 lia, inquam; fecit, misericors, & miserator
 Dominus, ut daret escam timenibus se.

Frustra Caligat vero æternum in acutia mens
hi. cali- humana in assensu turbat, & confusus
ga men- querit, quæ modo hic potest nobis carnem
humana suam dare, ad manducandum? Sed profe-

Omnipo- Etò, fateatur necesse est non esse repugnans
temis cum apud Deum omne verbum: cum omni-
ta possi- tentiæ suæ, supremum quod esse potuit,
bilia. argumentum dederit: nempe nos, & omnia,
 ex nihilo producendo. Certè enim,

maius est novas condere, quam immutare na-
 turas. Deinde, Ambrosius arduum & re-
 rendum esse, ordinem naturæ in Christi
 Corpore: cum eum mutavit, in Nativitate.
 Et qui conversis, inquit, aquam in vinum,
 cur non Vinum in Sanguinem? Quid inquit, est,

Etiam Denum mira facere, cum illa genti ratione m-
homines mo cum humana amuletur industria? Quis
arte mira enim non admittetur, ex uno chartam, ex altero
efficiunt vitrum? Si talia creaturæ, & homo artifex
 potest, quantum creator posse putandus
 est? Credamus igitur hæc in Eucharistia:
 mira

mira quamvis: quia, ipse dixit: & facta
 sunt.

Firmari autem hac constanti fide, tan- *Debetur*
 tum Sacramentum veneretur, acumen: & ita *habet* sa-
 n s præparem: sed Sampria nean, & usum *carum*
 ejus, prout tanti mysterii dignitas requi- *venit*
 rit. Qui enim indignè accedit, & manducat, *ho,*
 reus erit Corporis, & Sanguinis Domini. Et
 iudicium, atque unâ poenam, sibi man-
 ducabit & hiber, non dijudicans verè, nec,
 ut oportuit, agnoscens Corpus Domini.
 Examine ergo scriptum homo. & repus. Et in s-
 dijudicet, & tum, cum timore Sancto, pa- *piena* di-
 riterque & amore, in vera humilitatione *ligens* ex-
 cordis, frequenter accedat, ad hoc Sacrum *amen.*
 Convivium: quo Christus sumitur: reco-
 litur memoria Passionis ejus: mens im-
 pletur gratia: & futuræ Gloriæ, nobis
 pignus catur.

Est enim veritas, & sanctum hoc, que- *Perfe-*
 dam Incarnationis continuatio: & nobiscum *dam.*
 communicatio: ut enim per illam Deus, *Est hic*
 unit, & individue humane naturæ, se hy- *venit* re-
 postaricè univit; ita per hoc Sacramentum, *per a in-*
 a non plam humanam, item, in comex i semper *caruatio,*
 Divinitate, participat cum omnibus, vidè &
 dignè Corpus ejus sumentibus. Nascitur *Nascentur*
 itaque, & sumptione ista formatur, in nobis *enim in*
 Christus: Non naturâ quidem, sed tamen *nobis,*
 substantivo habitu: & energica virtute: quæ *Christus.*
 nos in illum convertit: & quantum possibile

*Adro-
caur
vero San-
ali.*

Adeste verò vos, mentes dicatæ Deo;
quibus datum est nosse mysteria ejus: vo-
bis ita apponuntur. *Sunt namque sunt*
Haurite ergo de fontibus Salvatoris: ut sit
vobis fons salens, in vitam æternam. Ve-
nite: comedite Panem: & bibe Vinum.
quod Æterna Sapientia, id est Christus,
miscuit vobis: & saturabimini, ab uber-
tate domus & Ecclesiæ ejus: & invenietis
requiem animabus vestris.

PARS CAPITIS TERTIA.

*De Cultu Dei Schetico: seu Relativo. Qui
creaturis tribuitur: sed propter Deum
ad eumque totus redit.*

*Ca 18
relativus
erga Deo
saya.*

Dixi paucis quæ ad Duplicem Dei cul-
tum. Tertia pars ejus restat: quæ
creaturis datur. *Id est, naturalis,*
& *cultus relativus.* Talis est erga illos: &
illa, quæ Deo creduntur esse cara: & ad
eum referuntur.

*Dei so-
lus debet
colitur
Deo. qd
exalt
In an
Secund
propor
tionem.
Creatura
par
patione,
et uno*

Est enim, ut dixi, soli Deo debita,
tamquam *id est, veneritio*, tamen *ad eum*
etiam tribuitur creaturis quatenus natu-
rales in se ipsam Deo habent, et usque ad
talem *id est, propriam*, per se. *Et non*
homines participat omni. & *ideo* Homo
enim, ut *id est, Dei*, ideo merito honoratur
sur, quos Deus honorat. Et dum, hæc est
gloria omnibus Similis ejus, ipsius est
Cultus namque illis exhibitus, proprie

et

consuetur cultus Dei: quia ab illo causam,
& originem sumit: propter eum est: & ad
eum redit

Itaque tripliciter, ab Ecclesia Catholica, *Triplex*
firmus & constantissimus, & *id est, blande*. *Cu-*
h. refect. exerceatur & triplex est. *Nem.*
peccata. S. los. erga Reliquas. & *erga*
h. quæ. Singulos exactè edisseram: at-
que de ipso, & de eadem, ac contem-
pta vindicabo: & ut digne impleantur,
accendam.

Ordior à cultu Sanctorum. id est, partim *Primus*
et Angelorum, qui desertoribus quædam in of-
ficio persisterent. Partim *hominum* quos
viri sanctos, & *id est, pietate* habet. Utrosque *inter*
(uti sæpè, & ipsum Deum) ablegant à Divos
nobis, & remonent, illi: qui vitæ præsen-
tium meriti, putant eos, qui supra nos, nihil
ad nos: & affectu extorres à vera patria,
obliviscuntur olim contubernaliū: &
nunc quoque concivium.

Atqui non est putandum: cum istis *Cum u-*
terre hais, (ut sic vocem, qui terrena *trifigat*
tantum sapiunt,) non est, *inquit, putan-*
dum, nos longinquis intervallo, distos, à
Cælestibus & Divinis esse. *Namque* *id est, dixit* *Omnia*
quam & Philosophis. Nescio equidem *unum.*
quomodo sentio, sed profectò tali, verum
est. ut omnia in quendam circulum, &
compendiam unius, redigamus. &
coarctemus: Cœlestia, inquam, & Ter-
restria:

Christi
no. con-
junctio

restit. præsertim, cum Christus, Alpha,
& Omega, in summam conjunxerit: fe-
ceritque utraque unum. Itaque, *sicut ne-
fas cum magis dicere, Deum longè abesse; nec
considerare nostris; ita & Sanctos ejus relegi-
ra. Usi enim Dominus propè
est; ita & Sancti ejus cum illi*

Univer-
sum
C. 1. 1. 1.

Totum hoc universum, una
Ejus luminis P.
Homines, seu ut à hac functi,
siter; sumus concives
bitatione, dispares &
una ambitu, communis

Ergo
ra. 1.
vantes
Concives

Ergo confociatio nobis, & com
cum illis. Et si enim corpore
fibus, non communicamus
in Deo conjungimur.
ant & intuentur Deum: in quo om.
Nec commearc, nec magna spacia emetiri
opus; ut nobis adsint: & succurrant. In-
tuitus, quo fruuntur, Divinitatis, ubique
præsentis, ad hæc cuncta sufficit

Angelos
esse ex re-
velatione
f. 1. 1. 1.

De Angelis primùm dicam, Quor
f. 1. 1. 1.
animarum, intelli
f. 1. 1. 1.
f. 1. 1. 1.

Et cum
f. 1. 1. 1.
f. 1. 1. 1.
f. 1. 1. 1.

us Christianorum; ex revelatione
ritudine, dubitare potest: se
ferè ethnici, & præcipuè sapientiam pro-
felli, constanter asseruere. Adeoque

fr. 1. 1. 1. & communis est notio: ut simul
con.
fr. 1. 1. 1.
mirum: nam ut animorum nostrorum ar.
bi er Deus, illos liberè, & cum potestate,
adit, ac ingreditur; Ita ei proximi spiri-
tus, subtili sua natura, faciliè quoque scie
nobis insinuant: ac innotescunt

Nam
innotescere.

Præterea, verè eos Deus; primùm boni-
Produxi
et parullimas San-
et substantias, compotes
f. 1. 1. 1.
de bene illi voluit. Deinde produxit: ut
quod egeret: qui sine ullus ope, vi sua mo-
vet, regit, & continet universa: sed ut ma-
ge ostenderet: tot myriadas sibi
michi tantum, & tantæ dignitatis, pro-
cre.

Et cum pars dum se
sibi complacet; in superbiam præsumit, mo.
interitum gloriæ, lapsa. Qui in officio man-
fere; firmati gratiâ, Hierarchiam Cœle-
stem, in novem Choros, seu ordines di-
stinctam, ut
p. 1. 1. 1.
omnes cum adjuncto sibi proprio munere,
ac
p. 1. 1. 1.
infessio, tranquillitas est, Dominationes;
qui

cus supremum, unicum ornamentum, apex, & Princeps rationalis creaturæ. Gen-
neris humani gloria: Naturæ nostræ, in
unitatem & consortium Deitatis, subli-
matæ, instrumentum: *Cooperatrix Redem-*
pitionis: quæ Incarnationis ministra: & quia,
ut ex Spiritu S. conciperet, parere quæ assen-
sus præbuit; expetit.

*Ornatit
eans Deus
causam
positi mu-
neri.*

*Causâ
sua in pa-
rentem,
pietatis.*

*Et sue ex
his gloria*

*Est post
Christum
Medi-
atrix.*

Si solenne Deo est, ad munus quod no-
bis injungit, parem præstare gratiam, ul-
loquæ id necesse fuit, inquit Apollonius,
ministros novi testamenti, & cumulat
eos potestate variâ, ac virtute; Quid non
fecisse censendus est, in electâ hac, ad ma-
tris munus, digne sustinendum? Si honora-
verit, hanc, quæ illi quæ homo est, Parentis
utriusquæ implere ut officium? Sigloria filio-
rum, (inquit Salomon;) Patres eorum;
quomodo non gloriosam, fecerit, quam
Et sue ex libi in Matrem elegit, nasciturus in ho-
mitem Deus? Immensa profecto est hæc
dignitas: & infinitis ornata dotibus: ideo-
quæ nullis dignè, explicanda verbis.

Merito igitur, Regina hæc Sanctorum
omnium, ad Ecclesiâ, cultum & peragere
(ut vocant) obtinet Meritò Sanctorum
Patrum præne innumeris celebratur enco-
miis: & ab optimo quoque studiosissimè
colitur. Denique meritò; secunda post
Christum est mediatrix: post illam verò,
&

& Sancti ceteri. Et si enim solus mediator
Christus: tamen & huic, & reliquis, sui
generis *meritis* tribuitur: & est, non mo-
do circa Mediatoris tepram, in animam, *Media-*
faciens gloriam pendens. Totam enim *tio*
vim & pondus, ab illo accipit. Et eate-
nus efficax, quatenus, qui illa funguntur,
Deo grati, & cari sunt.

Cotimus ergo, cultu dilectionis (inquit Ideoque
Augustinus) & societatis: quo in hac vita colendi
coluntur, Sancti Dei homines: Et sicut horum *omnes.*
preces expetimus; ita & illorum; qui in illâ
regione sunt *vivuntur.* Et quidem tantò
devotiùs, quantò post certamina superata;
& propter caritatem quæ in illis non mo-
dò non cessavit, sed aucta est; securiùs.
Cotimus, inquam, publicè primùm; dum *Publico*
sacrificia offerimus, non illis, sed, Deo, in *instaur.*
eorum memoriam: Tempia & aras, in eo-
rum nomine, Deo struimus: & dedicamus:
dies festos illis assignamus: & læti peragi-
mus. Hæc publico instituto

Privata verò officia, quibus illos devin-
cimus, potissima sunt: vera ac debita *devotione;*
stimulo: & dignitatis agnito. Revocan-
do in memoriam vitæ ac mortis eorum
narratorem, quo minere functi quanta
gessere: quanta meruere: Idquæ non cen-
soria nota: dijudicatione: sed debitâ reve-
rentiâ Celebrare, inquam, illos: Gratiâ illis
agere: gratulari: & Deum, pro gratiâ illis
imper-

Cultus Terti s denique cuius, est huiusmodi
Imaginatio non minus prisco ritu, ab Ecclesia recep-
ad pro- tus, retentique: Sed horum totus honor,
typum transiit a prototypum huiusmodi, ut in
transit, ratione, quam cultus Sanctorum. Nam, & e
 exhibentur Sanctis, et si primario Deum
 respiciant, ad eumque referantur; tamen

Esquid & illos quoque contingunt: & quodam-
pure re- modo doctrinis adhaerent. Quia nempe
latum. vivens, & rationalis, natura, talis of-
 fici, non est incapax. At honor erga ma-
 nimus, pure relativus est: totusque transit
 ad alium, nec manet in reali honorata,
 nec manere potest. Nihilominus; quod
 merito deferatur; idque propter eum cu-
 jus memoriam repræsentat, & Arc. & venera-
 tio, & in illa, tabularum legis, ac vix Mo-
 saice; cum efficacia fimbrie Chry. immo
 umbra Petri, sat evincit; comprobatur. Et
 frustra hic idololatriam crepat hec doct.

Merito Ea enim est, in honore & cultu ecclesie
exerce- num, eorumque Divinam in idolis adoratione
ant. Cæterum totus hic scheticus, de quo ha-
 stenus agi, cultus, præter scripturæ et li-
 monia, quæ si in locis archimus, vel certe,
 tanquam inrento digito monstravimus;
 Tribus præcipue nititur fundamentis
 Primùm, apertâ convenientiâ, ac merito
 rei: Deinde, usu consuetudine, & approbatione
 Ecclesie: Tertio, (quod omnem & barbario-
 nem amovet,) ipso Eff. Et admir. & o

Cultus Cæterum totus hic scheticus, de quo ha-
scheticus stenus agi, cultus, præter scripturæ et li-
fundatur monia, quæ si in locis archimus, vel certe,
 tanquam inrento digito monstravimus;
 Tribus præcipue nititur fundamentis
 Primùm, apertâ convenientiâ, ac merito
 rei: Deinde, usu consuetudine, & approbatione
 Ecclesie: Tertio, (quod omnem & barbario-
 nem amovet,) ipso Eff. Et admir. & o

Conus
nihilis
rei.
Uso con-
tinuo.

Clara

Car. non & manifest. & miracula. Tot se-
 quenti. 1. apparitiones denique San-
 ctorum, fide testium omni & cap. ne
 maiorum factæ, satis superque, rem fir-
 mant; Comprobantque. Adeo, ut talibus
 non assentiri, sed inficiari; & contra tot se-
 culorum testes negare; profectò, & præve
 periculis sit, & gnæviter impudentis

Prostatemur ergo constanter, eiusmodi *Mundi*
 cultum & innumera exinde, quotidie ca-
 pimus. Salaria aperta que habemus argu-
 menta & nudum nos, & juvari, à beatis
 illis, Sanctisque mentibus. Experimur, in-
 quam, & grademur, immò gloriamur,
 societatem nobis esse Civium æternorum;
 nec veli ad ea morte ipsa. Itaque fidenter
 eorum opem imploramus. & vt pro nobis
 intervenire petimus lubentes: & meritò.

Adis vero, tu imprimis, Regina Cælo-
 rum, Deipara Virgo: & ex illa tua pleni-
 tudine gratiæ, in nos guttas ejus, vel scin-
 tillas emitte. Potes certe, quid enim Filius
 omnipotens negaverit, Optimæ Matris
 Voies etiam: quia Mater es omnium: &
 quidem testamento Joanni, & in illo nobis
 data. Effice ergo tuis precibus, animas no-
 stras, quoniam nedi Marias ad cel, feceris
 Deo: vt formetur in illis Christus: & fiat
 & sicut; tibi, secundum Verbum Dei.
 quod in te Caro factum, in nobis, maneat
 æternum

O

Ad te

Contra molliem asperitatem. Itaque, contra molliem, vel dura eligi & aspera: accersitque dulci & laborum. Severi affligit, castigat, & in se vultu relictis corpus: vel oblatas, impositasve abunde, ejus molestias, acceptat: & constanter ac patienter tolerat. Descripta autem hoc acrisale caro, non facile corrumpitur: & disciplinæ patientior, & studiosior fit virtutis.

Contra Gulam. jejunium adhibet: & in ea quam, cibum virtutis, vocavit Leo: & quam, miri prorsus continentia, sancti illi, & præsertim Anachoretæ, exercuerunt: ita ut, vix eguisse amplius esu, visi sint. Tertio, contra libidinem, virginatatem aspi-

Contra libidinem. citur: eamque in vitam totam, voto etiam obstringit: devincitque. Hac ratione; minuitur primum: mox planè interit citro: & per afflictiones, concupiscentiis moritur: & molestia esse animo cessat.

Præcepta ejus & monita. Modum hanc saluberrimæ exercitationis, & præcepta monitaque ad eam necessaria, habes apud Scriptores Asceticos. Præcipua sunt: ut ratione fiat: non anxie placide: & in se manifestum: ut hypocritis, o latitatio, sit, extenuatio, & concupiscentia digne vitetur. Itemque Mortificatio recta, & occulta, optima. Quod; ab alio imposita: imperataque non potest Ecclesiasticis: cui parere tenetur. & si libenter facimus; atque cum curâ, meritum augemus. Ejusmodi, in ipsam, Mor-

Mortificatio, dictis vitiis, non facile obnoxia est

Cæterum, totum hoc, ab una causa Ex amori, & ad finem unum referri debet: nempe amoris, & ad finem unum referri debet: nempe amoris. Dei: qui, cum non mansisset habere, non enim mansisset, ad, quod caro sit; at & finem, hunc primum obicem carnis amovere oportet: ut nobiscum manere velit. Hanc, inquam, primum gradum, standere opus: ad Divinum amorem, ascendere cuncti. Id Christus, vitam suam nos docuit: & exemplo. Ad hunc agonem in Id Christum, si quis, inquit, vult verire post me, tollat crucem suam, & sequatur me. Et iterum: qui non tollit crucem suam, non est me dignus. Hoc est auctoramentum ejus militiæ: cui dedere nomen omnes, qui ei olim compassi, nunc corregnant.

PARS CAPITIS ALTERA

De Abrenuntiatione: cujus vis, atque modus asclavatur

Alter potius diamat, ejusque in se deri- Abrenuntiationis, quæ, in modus est, Abrenuntiationis est: non enim potius, non enim potius: mors enim nempe rerum externarum, omnis appetentiæ, prorsus vacui, totum vacare amoris Divino possumus.

Quod ut impleamus; non modò concupiscentiis oculorum, sed etiam vitiis, opponere debemus. Et abdicatio ex-ternarum.

institam, ejusque recentitas partes, quibus, rectus usus, eorum quæ extra nos, præcipitur; oportet: *sed cum in ratione*, & penè usum etiam ipsam, ac sate *non* nem abdicare Hoc enim & ratio requirit & exemplum: & demum edictum Christi.

*Quibus
non potest
tangere
mor dei.*

Ratio primum: quia *infinisum*, non amari non potest, nisi solo amore. Si ergo, *in finis*, defleat; & partitur; & adulteris, fornicariis: & adulteris, Amor enim Divinus, ob dignitatem solidam, & non *in finis*, non fert revocari Impatiens, non *in finis*, solus est. Totum totus requirit. Ignoratio itaque, oblitio, vel contemptus veri boni, est; alia præter illud consecrari. & tam vilia & abjecta, ei sociare; injuria & of-

*Exemplo
Christi
abacada.*

fenfa. Exemplo deinde docuit Christus: nil externum appetere: nil possidere: se solo contentum esse Denique edixit: omnis, inquit, ex vobis, *qui non remittit omnibus, quæ possidet, non potest meus esse discipulus.*

*Affectu
primis.*

Id fit partim affectu, partim *re ipsa*. Quoad affectum; hunc ut valde moderatum, aut penè nullum, ad externa omnia habeamus; firmare imprimis oportet animam, verè eorum æstimat. nec Ednempe quam schola Christi, aliter quam Philoſophi docet. Et enim Stoici, magis, non animo, sola bona, quæ honesta; mala tantum, quæ turpia; vocavere; alia verò

*Non non
da in
fere
enda.*

ad rationem, ad rationem, id est indifferentia & neutra; Attamen hæc *in ratione*, acceptanda, æstimationem habentia, docuere: & si optio daretur; eligenda, ac anteponenda. *Christi* Sed enim *in ratione* sapientia, longè ulterius, in vilissimam non penam, & a perditione salutem progressa. Non modicum, ei non boni, & *in ratione* phora dixit; sed *in ratione*, etiam, *in ratione* co ipso ostendit. Quod *in ratione* contrarius, & nec elippositus. *in ratione* sapientia, uti & dolorem, *in ratione* delectationem, & carum, non modo non *in ratione*, sed *in ratione* Quod eterna nobis assignavit *in ratione* ea; contemptu mundi hujus parare docuit: *in ratione* eorum spe, hæc aspernari jussit: *in ratione* lauricare, sed in celis.

Manifestum autem est: mundum in *Hoc veri* æstimatione talium, aberrare: cum Christi, eterna Sapientia, qui nec fallere, nec *Christiani* *secuti.* *in ratione* potest, contraria anteposuerit. Merito, *in ratione* se imitari eum, qui sunt ejus. Unde Apostolus, omnia externa; & detrimenta vocavit; & retrimenta. Sibi què mundum dicit crucifixum: & se mundo. Talem animum, similemquè mentem, omnibus habere oportet: qui Christiano nominis censetur: & non affectu hæc possidere; *in ratione*.

Quanto autem alius non possit, & re Appro-
posita *re* *11.* est demum, presse insinuat
terre religius Christi: hoc obtemperare Christi.

O 5 consilii

credendi firmiter alligando: Denique propriam relinquendo voluntatem libertatemque ditioni arbitrio, velut restituendo Deo & ut fiat voluntas ejus; sincere petendo curando; implendo

Hinc produbis exigua, aut potius nulla, virium suarum fiducia. Hinc subsisteremus in se: ne rapiamur supra se. Hinc ad omnia, quæ nos attollere possint, respondemus, illud Joannis: Non sum. Hoc enim nobis propriè convenit: Nam, qui est solus Deus est. Quicumque autem existimat, se aliquid esse cum nihil sit, ipse se seducit

Id Christus, & docuit: & monstravit. Cum beatos pauperes Spiritu dixit ad eam non externorum modò, sed se etiam carnos. Cum discere a se iussit. non mundum fabricare; (inquit Augustinus) non mirabilia facere; nec mortuos suscitare; sed se abnegare; id est; humiles corde esse: Cum semetipsum exinanivit: formam servi accepit: se totum obtulit: posuit animam, aut perdidit, propter Deum. Et denique edixit. qui vult venire post me, abneget semetipsum: & sequatur me.

Sed uti priores duas partes, Mortificationem nempe, & Abrenuntiationem, ut oportissimum Abnegationem, implevit exactissimè: in theatro illo miri exempli & eximie virtutis: In throno verè ac solidè constantis. In novâ cathedrâ mundo igno-

te doctrinæ: In arbore abditæ, & celestis scientiæ: in Cruce, inquam: quæ ex hinc facta est virtus Dei, & sapientia vera. In hac, inquam, factus, gratum Deo, & necessarium hominibus spectaculum; quæ tota vitâ docuit, & egit; illustri confirmavit, & testatus est, Epilogo. Ibi, dolorem, egestatem, contemptum, ferenda ostendit: meriti, immò debiti causâ. Ibi, fixus, manus pedesque, & ut figeretur, factus obediens; immolavit sui arbitrium: & corpore, fortunâ, animo, oblatu est, quia ipse voluit. Ibi, (quod maximum) in tanta corporis afflictione, omni consolationi internæ renuntians, iugorem summum, tædiumque ac derelictionem Dei, ad animum admittens: solâ se sustentans, in se collectâ ac invictâ patientiâ; nec succumbens; hominem exuit: triumphavit: Deo impendit: & hoc ipso infinitum meruit: præstititque. Ibi denique; postquam elevatus est, traxit omnes ad se. Ibi, monuit per Apostolum: ut nihil scire velimus, nisi JESUM, & hunc crucifixum. Invitavit per eundem: ut Christo simus confixi cruci: mortificationem ejus in corporibus portantes, pauperes Spiritu, ac improprietis ejus libenter consortes.

Quod verè ea ratione exactissimè Deus amor acquiritur, impleturque: Manifestum exinde est: quia sui ipsius occiditur.

Quod sum se describitur.

Ea ratio ne impletur Dei amor.

Qui verò amat animam suam, perdet eam, & qui eam perdit propter Deum, eam invenit, etiam si non querat. Non inquam, verus Deiamans, eam querit: nec hoc agit, ut ex officio amoris, uti bene e. lit: id enim jam esset amoris proprii: sed *omnis*

Qui de- premi ob ut us, et De m primum aet
bicus Des. monentem: invenit debet amari: cum sit a: i:

Quis prior & totum nitare rationali-
dilexit quia ipse prior dilexit nos : & ex hac dile-
not. ctione se immensum communicavit, in

Suarus volupe est: & expedit. Volute imprimis:
est Dom- quoniam suarus est Dominus & quia d
nus. hic autem delectat: suarus est d. d.

Et benefi- *originem habet : scaturit ex parte, gratia*
616. & umbra est, boni illius infirmi. Expedit
 deinde : quia *benignus, summe beneficus, &*
ipsa felicitas : quâ adeptâ, secura ac beata

*Pura toto
corde am-
mandus.*

Ab hoc amore prof. *separat* et *id est*,
 & deinde *divers*. Id est, *Affimulatio*, *Assim-*
cratio.

etatio, & (ut ita verum) *Deificatio*. *Prior* *Velus*
 res duas partes, dum et ad huc Laphas, ex *Prior*
 scitis veterum, & Statorum praesertim, *pro*
 deducit, Luculenter profectus, quantum *mul-*
 profana Sapiens, ad Divinum asistit ex- *ta vera*
 nit, offendit. Meritoque miratur, quomodo
 do ad profanos, augusta haec, & sancta, vel
 delata sint, vel illapsa. Utrumque proba-
 bile esse Clemens Alexandrinus dicit. Dum
 Plato, (inquit) haec docuit: seu concurrens
 cum dogmate legis; (solent enim magnae
 mentes, nudae affectuum, veritatem attingere):
 seu id e sacris didicit: uti semper cupidus
 omnes doctrinae: Quamquam profectus,
 si inspicis; parce ille & languide, talia
 quae ducunt ad Deum: nec eo Spiritu; quo
 propriae rationis examina.

Consentienter tamen veritati docuere; *Homoiotes* *Θεοῦ* *ἡ* *πρὸς* *ὁμοίωσις* *Εἶδ*: Finem esse, *Dei* *fin* *Dei*,
assimilationem. Hoc enim Deus ipse, & *θεοῦ* *ἡ* *πρὸς* *ὁμοίωσις* *Εἶδ*,
voluit & edixit. Voluit primum: cum ad
imaginem, & similitudinem sui hominem
creavit: Edixit deinde: dum; *sancti estote*,
(a. t.) *ἵνα* *ἐγὼ* *Ἅγιος* *ᾦν* *ὁ* *Κύριος* *ὁ* *Θεός* *ὑμῶν* *ἡ* *πρὸς* *ὁμοίωσις* *Εἶδ*,
& Christus. Estote perfecti, sicut *confor-*
miter vester *miser* *vestri* celestis perfectus est. Apo-
stolus verò, imitatus Deum nos esse debere
dicit: illique, quâ potest, similes. Definit
verò, hanc Assimilationem, satis conformi-
ter, Plato: *ὁμοίωσις* *θεοῦ* *ἡ* *πρὸς* *ὁμοίωσις* *Εἶδ*: Justum
& Sanctum fieri. Nempe, *ut similes in san-*
ctitate

Estare, & iustitia, coram ipso: qui verè solus Sanctus, & iustus est.

*Item accu-
latus:
sen affe-
ctatio-
nem.*

*Quæ a
Christo
missa*

*Erâ mul-
ta præsti-
ta,*

*Den que
Theosin
sua Desi-
erationem*

Audientia, Affectatio, seu Obedientia est. Hanc quoque veteres agnovere. Unde Epictetus Præcipuus Philoſophorum. requirit, sermo, brevis. Immodum est quod nim longum dicere. *Et is qui non vult, Finis est, sequi Deum. Hoc Christus requirit: dum toties; Sequere me* & tamē sequere. & si quis reliquerit. non & sequatur me. & vos qui secuti estis me toties, inquam, ingeminavit. Hæc sequens, seu Obedientia est; Deo, se submittere: omnia ad eum referre: ab illius nutu pendere.

Erâ multum audire quid loquatur in nobis Dominus: petere, ut jubeat, quod vult: & promptè exequi, quod jussit: Ecce me: mitte me dicebat ille: Alter; *Domine, quæ me vis facere?* Alius; *loquere, aut sit fortis meus vel;* paratus sum: & paratum cor meum: Idem tu dic, ac presta: & postquam tibi innotuerit voluntas Dei; actu & facto eam imple

Tertium est *Gratia* seu (ut semel vert.) Dedicatio. Hæc videm, veteri Philoſophiæ, non ignota prorsus. Non quidem, in illa infirma assertione, qua sapientia Deo parem, immo potiorē, docere. Id enim, non minus stultum, quàm impium: sed eo sensu, quo dixit Laertius in Zenone Divinum, esse sapientem. habere enim

eum in se quodammodo Deum. Ideoque dixit cum *Omnes autem in modum cupere, ut ex homine, Deus fiat.* Hæc Sapientia Christiana, non tam cupit, nec suis viribus curat, & molitur; Id enim ceteris privi, perverſi, superbi illius spiritus ambulare: & arroganter ascendere, & similem huius altissimo, vitians: Sed, ut dixi; hoc agit: *ut se seipso spoliat: prorsus orbet: quo capax Dei sit:* eumquē demum ultro il- labentem, recipiat: ac patiat: prout de Domino illo dictum, quod esset. *patiens* *divino-*

Porro, id eum velle, exinde evidens est: quod ideo, *ipse homo factus est, ut homo fieret Deus:* Quod filios nos vocat: & ut nominemur, & simus; requirit: id est; ut gratiæ cooperando, efficiamur, unus cum illo Spiritus: Divinæ consortes naturæ: & in eam convertamur. Cujus rei similitudo Dum peti potest, ab igneo, & candente ferro. Illud enim, prius suam naturam amittere videtur: dum recipit ignem. Nam ex frigido, opaco, duro, gravi, urisplendet mollescit: levius fit: sic anima verè à Deo pos- sessa. Et ut possideatur; per triplicem recensitam *denon*, Mortificationem, inquam, Abrenuntiationem, & Abnegationem apta, tota immutatur: & Divina fit. Ita ut &, dum hæc vivit, dicere possit, *utro ego jam non ego, vivit in me Deus.* Et, dum hinc

*Dum
velut fer-
rum can-
dens,*

*In De
naturam
mutatur.*

330 *Luca Opalesku Officiorum*
hinc migrabit, tum demum verè, tota
Diva erit.

perfectas
hinc.
Com. usque
et Syno-
ps. totius
operis.

Postremo (ut in hoc fine, qui vero, et
terminus, finem operi imponam; mani-
festum est. ea quæ hactenus de Officiis
dixi, huc cuncta referri: & hoc compen-
diū contineri. Facile enim est; Compun-
cturum et ceterum, Commotionum autem, et
Fortitutum compositum, id est Probum; Deinde,
Charitatis; in jure Potestatis Domini; Con-
gationis studiosum, Domusque Prætoris, in sensu,
cultu, et Amore erga Deum, esse Facile,
inquam cuncta hæc implere Mori: Scito. Re-
nuntianti externis: et se Abneganti. Id est, ad
Dei amorem cuncta referenti. Inde vero to-
tum, id quod sis, in causam tui, finem-
quæ seu Deum, se transformanti

Cum vo-
to. ut si-
mus com-
positi sine
sensu De.

Fac ergo Deus: ut hunc finem no-
strum cognoscamus: & ad illum, vel hoc
scripto; quod tua ope cœptum, finitum-
quæ est; deveniamus: ut, inquam, trans-
formemur, in eam, quam nos esse debemus
indidisti, & Redemptione, ac Sanctifica-
tione, reparasti; Imaginem tuam: Et vultū,
animoquæ appetamus; referamus; & asse-
quamur; TE, UNUM, VERUM, BONUM

A P P E N D I X AD LIBRUM TERTIUM.

Monita
paucis
appen-
duntur.

Eduxi, ut vides Lectorem, quæ de li-
naveram: & unde, ultra, et alius, non
stat

Lib. 3. De Pietate: Cap. 3. 331

stat. Quod enim majus officium homine
assignari potest, quam ut mutetur in Deum?
Audax profectò, & improbus, videretur.
hinc c. nitas si Gyngiteo ambitu, viribus-
que suis fieret: & divinitatem, suo studio,
velut Promethei astu, furaretur: verum, ut
dixi; status hic, non usurpatione contingit: sed
dono. Quod, ut memoriâ retineamus seni-
persuti libris superioribus; ita & huic; pau-
ca quædam monita appendam.

Primum autem erit: ut ex cognitione, <sup>Primum
ut non
alta sape-
re.</sup>
tam altè sapienter; non incipias, alta sa-
pere. Vides; sublimem hanc, pietatis, im-
mò sanctitatis Christianæ structuram? co-
gitas hanc fabricam? à fundamento incipe.
Quod tantò magis ima petis; quanto altius su-
periora fies. Ergo, ut fabrica, (inquit
Augustinus:) ante celsitudinem humilia-
tur, & fastigium post humiliationem, de-
mum erigatur. Ita & tu, deprimas te & to-
tus in eo sis: ut præceptum Domini im-
pleas: in simplicitate cordis. Altiora verò
te ne quæseris: (inquit Ecclesiastes.) Sed,
quæ præcepit tibi Dominus, illa cogita
semper & imple. Cognito enim hoc, te bo-
num non faciet: sed voluntas: sed amor: qui
sine ratiocinationis magno molimine, as-
fectu fertur: & impletur

Alterum monitum: ut scias, in parvis <sup>Alterum
ut si in
parvis esse
profectu.</sup>
profectum consistere. Nam, quæ ardua,
& sublimia videntur, tactu, annexam elatitio-

tionem habent: raro implentur: turè a
proposito tantum consistunt: in futurum
destinatur. Interim non vix opus est, et
fertur vita. Et transcurrit. Itaque tu, et
rue hodie. Impone manum presenti tempore.
Quotidiana, & velut domestica vitia, supe-
ra: leviora affectuum, corrigere stude: vir-
tutes, quas putas altas; & ex illis opus ex-
imia; nec ambitiosè affectes: nec lente.

*Usu vitæ
emenda-
te.* Deniq; intra usum vitæ probe, ac emen-
ta, arcta te ac contine. Et, in pura ac si m-
ci actione, eorum præsertim, quæ a legi-
timâ potestate, iussu & imperata. Et, in te,
inquam, sancita; cultum præsertim My-
sticum; tum verò bonas piorum consuetu-
dines, studiose imple. & exequere. Quid-
quid verò, vel dignè egeris; vel meritò
speraveris; vel patienter sustinueris; dictum
obvium illud: *servus multus sum*. nihil e-
nim aliud, nisi quod debui, nec ut oportu-
it, feci.

*Tertium
monitum
est præter
ocula te.* Tertium Monitum est: ut interiorem
animum, & profectum pietatis, non modo
dò non ostendas, sed qui intus potè etiam
occultes. Christus id sæpius præcepit: dum
apparere, & videri ab hominibus, & iero-
nantibus faciem exterminare, vetuit. & Ele-
mosynam largiri occultè iussit: denique,
omnem hypocrisis insinuat: idquè non iussu
tantum; sed etiam exemplo. Qui aliter
faciunt, illi non proficere, sed etiam
volunt.

*Etenim
Hypocri-
sim eruit
Christus* Etenim omnem hypocrisis insinuat: idquè non iussu
tantum; sed etiam exemplo. Qui aliter
faciunt, illi non proficere, sed etiam
volunt.

volunt. Itaque recipiunt mercedem suam:
Gloriam Vanam consequuntur: ad quam non
erudo, erunt: Et fastum calcant: sed fastu
aio. Ambitio, inquam, admiratio, Et laus,
læpe queritur: quæ omnia corrumpit: &
depravat.

Atqui vel natura ipsa rerum, nos docet: Natura
bona nostra occultare: dum pretiosissima quæ-
dam in abdito habet: Metalla intra terræ vi-
scera. Uniones in fundo maris: Gemmas
crustâ dissimili tectas: Cætera denique,
verè magna, in recessu: & sæpè, sub di-
versis speciebus latent. Itaque, & virtutes te-
gere, Et abscondere oportet: ne vilescant: aut
facile auferantur.

Sed etiam aliorum causâ, ostendat o om-
nes vitanda: offendit nos et in facile ich ex-
emulo. Et quos emendare volumus, assuetu-
di auscultante, figamus. Efficiamusquè:
ut non, ut nos non sari: dum timent; ne
et vitanda sint: Satis autem, ipsum
nomen Sanctissimæ Christianæ, molestiâ Quæ
terret: quid si ejus sectatores, coeperint se-
suetudini hominum excerpere: Itaque,
et pleraque dissimilia sint: frons, Et fa-
cer, ut plurimum populo conveniant. Fac:
ut in quocunque vitæ genere, quod eleg-
eris; nihil vice, & habitu tuo, notabile ni-
hil sit: & ab omnibus derisum.

In sermone præsertim: ne sis mihi es sanans:
et ut quidam inmens: Quemadmodum
etiam,

In sermo-
ne abis
justitia

Inania;
strepita.
enim vasa vacua; leviter quamvis tacta; sonum edunt: plena; vix respondent: sed si promendum sit; illa nihil: hæc, longiter fundunt: ac affatim suppeditant: Ita mens inania; clamosa sepe: sed actu nulla: quæ verò plena; latet primum: & tacet: sed opera se prodit: Ita ut; & videant cuncti opera ejus bona: indequæ glorificent Deum: & si sit opus; ex abundantia cordis, etiam os loquatur: eximie: & cum fructu.

Quar-
tum mo-
nitum: ne
securitate
pecces.
Quartum monitum: etiamsi te longa exercitatio, aut potius gratia Dei, ad gradum perfectioris vitæ perduxerit; attamen quamdiu hic vivis; nunquam te putes, à lapsu securum. Nam, in quocunque statu, tentatio; & colluctatio; & militia est; vita hominis super terram. Certandum itaque semper; ne experiamur falsæ pacis mala. Et unica securitas hic est, securitatem timere.

Quin-
tum: ut
in Tenta-
tione re-
stet te ge-
ras.
Sugge-
stioni re-
sistens.
Quintò: si in tentationem incideris; non despondas animum: sed memento eam constare suggestionem: oblationem: assensum. Suggestio, non est arbitrii nostri. Et, quod sine ulla culpa nos invadere possit; testis est; tentatus in deserto Christus: qui, ut Gregorius ait, tentari per suggestionem potuit: sed ejus mentem, peccati delectatio, non momordit. Itaque, in tali aggressionem, non opus terreri: Sed, cum Deo arma sumere: ut mereamur illud responsum: sufficit tibi gratia mea: Nam virtus in infirmitate perficitur.

Oblect-

Oblectatio; etsi raro potest culpâ carere, oblectatio saltem negligentie: tamen, si reluctante superiori sua parte animo, per blanda illicia titillaveret tantum mentem; non verò pellecerit ad assensum; inculpata adhuc, insons, & innocens est. Itaque hic maxima decertandi occasio. Solet autem Dæmon, subdolè triumphum ante victoriam canere. Ergo circumspice, ac expendere vires tuas: & quamdiu vel tantillum resistis, non te victum existimes: Spera ex tentatione proventum: ad Deum confuge: confide ejus auxilio: illoquæ; longè te hoste fortiorem cense.

Quod si
labi, & assensu
peccare, contingat: A lapsu
Non diu prostratus jace: sed erige te: & à cito sur-
lapsu validior surge. Hoc, inquam, age: ut *geni.* aut non pecces: aut peccare quantocius desistas. Si primum admisisti, alterum, subito & sedulo præsta. Non desperes: nec divinæ misericordiæ diffidas: modò, cum dolore veniam implores: verè, inquam, coram Deo penitentem fecisse: & firmum sit propositum, amplius non facere. Experimentum deinde tui cape: & in futurum firmare: & sapienter cave. Pœnitentia enim, (ait Ambrosius,) delictum abolet: sapientia cavet.

Ultimum monitum: non ad hunc modò librum, sed ad opus totum pertinens, *Ultimum* est: ut, cum exiguum ejus molem, & *monitum* minorem omnino copiâ rerum tractatam, *ut hac re-*
perantur.

rum, videas; ut, inquam, non pigeat, relegere illud: ac repetere. Multa enim breviter dicta invenies: quæ prima ac festinata lectione, fallere te, potuerunt. Præsertim; si non totum, aut non continuo legisti. Tunc, mihi crede, perdidisti operam. Revoca igitur, & rumina: si vis, proficuo cibo pascere, & explere mentem. Ego spondeo: non nauseam, & cramben recoctam; sed novum forsitan saporem

Merentur semper invenies. *anima,* *Magna volumina,* qui scribere amant; primum non meminere, Pauca scribi. Deinde, nolunt legi: & frustra accuratum requirunt lectorem, in supina Scripti incuria. Ego verò; conatus sum, paucis multa dicere: cassa verba vitare: nulla superflua, & quæ demi, sine sensus detrimento, possint; ponere: parcè quædam elegantie, aut amœnitati indulgere: meditationi cujusquæ, consultò multa relinquere: immò Notis etiam reservare quædam: uberius si Deus volet, explicanda. *Meretur itaque & legi: & repeti.*

F I N I S.

